

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR PROCESO INSTITUTAS

DEIMANTĖ PILKAITĖ
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINALOGIJOS STUDIJŲ PROGRAMA

**BAUSMĖS SKYRIMAS UŽ KELIAS NUSIKALSTAMAS VEIKAS PAGAL BK 63
STRAIPSNĮ**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
Docentas dr. Tomas Girdenis

Vilnius 2017

TURINYS

IVADAS.....	3
1. BAUSMĖS SKYRIMAS PADARIUS KELIAS NUSIKALSTAMAS VEIKAS, ETAPAI	7
1.1. Bausmės skyrimas už atskiras nusikalstamas veikas	7
1.2. Bausmių bendrinimas.....	20
1.2.1. Bausmių apėmimas	20
1.2.2. Bausmių sudėjimas	29
2. NUOSPRENDŽIŲ SUTAPTIS	40
3. BK 63 IR 64 STRAIPSNIŲ ATRIBOJIMO PROBLEMOS.....	50
IŠVADOS	55
PASIŪLYMAI	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS	58
ANOTACIJA	73
ANNOTATION	73
SANTRAUKA	74
SUMMARY	75
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ	77

IVADAS

Tiriama problema. Šiame darbe tiriama problematika, susijusi su bausmės skyrimu už kelias nusikalstamas veikas. Patvirtinus ir įsigaliojus¹ naujam Lietuvos Respublikos Baudžiamajam kodeksui² (toliau ir BK), jame buvo numatyti keli straipsniai, t.y., BK 63 ir 64, kurie reglamentuoja atvejus, kai skiriama bausmė už kelias veikas. Darbe siekiama išnagrinėti šias problemas, su kuriomis susiduria teismai skirdami bausmes pagal BK 63 straipsnį: ar teismai bendrindami bausmes paskiria teisingą bausmę? Ar teismai tinkamose situacijose pasirenka taikyti tinkamą straipsnį, t.y., ar geba atriboti BK 63 nuo 64 straipsnio?

Baigiamojo darbo aktualumas. Bausmės skyrimas – tai procesas, kurio metu teismas parenka konkrečią baudžiamajame įstatyme numatytą bausmės rūšį ir jos dydį asmenį, pripažintam kaltu konkrečios nusikalstamos veikos padarymu. BK 2 straipsnyje yra numatyta, kad bausmės, baudžiamojo ar auklėjamojo poveikio priemonės bei priverčiamosios medicinos priemonės skiriamos tik pagal įstatymą. Taigi, teismai skirdami bausmes turi laikytis įstatymo ir atsižvelgti į BK suformuluotas taisykles. Retai kyla problemų, kai padaroma viena nusikalstama veika. Šiuo atveju teismui gali pakakti bendrųjų bausmės skyrimo pagrindų. Jei padaromos kelios nusikalstamos veikos, yra būtinos specialiosios taisyklės, kurios skirtos daugeto ir recidyvo atvejams (baigiamo darbo tema yra skirta BK 63 straipsnio taikymo problematikai, apie BK 64 straipsnį bus kalbama, tik siekiant atskleisti šių dviejų straipsnių atribojimo problematiką). Bendrieji skyrimo pagrindai yra nepakankami, tačiau nereiškia, kad jie tampa neaktualūs. Šie pagrindai yra taikomi pirmoje bausmės skyrimo stadijoje už kelias nusikalstamas veikas (darbe į bendruosius bausmės skyrimo pagrindus ir vyraujančią problematiką nebus gilinamasi, nes temos esmė atskleisti patį bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas pagal BK 63 straipsnį procesą ir jame vyraujančią problematiką). Antroje stadijoje tampa aktualūs BK 63 ir 64 straipsniai, tačiau jų taikymas siejamas su skirtingomis situacijomis. BK 63 straipsnis taikomas esant nusikalstamų veikų sutapčiai, o 64 straipsnis – esant faktiniam recidyvui.

Darbas aktualus, nes egzistuoja konkretus poreikis ištirti problemas, susijusias su bausmės skyrimu už kelias nusikalstamas veikas pagal BK 63 straipsnį. Teismai dažnai susiduria su problemomis jau pirmame bausmių skyrimo už kelias nusikalstamas veikas etape, ko pasekoje yra paskiriama neteisinga bausmė. Taip pat, teismai dažnai susiduria su problemomis, kai siekia atriboti BK 63 ir 64 straipsnio taikymą. Temos aktualumą įrodo ir BK pakeitimai, numatantys pareigą motyvuoti ir bausmių skyrimą už kiekvieną iš nusikalstamų veikų, ir pridedamų bausmės dalių

¹ „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas“, *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).

² „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas“, *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).

parinkimą³. Manytina, kad šie BK pakeitimai į teismų praktiką taip pat įneš sumaištį ir teismai ne visada tinkamai pritaikys naujuosius BK pakeitimus ir paskirs netinkamą bausmę. Taip pat, išanalizavus problemas ir pateikus susistemintą informaciją, darbas padėtų nustatyti kiek bausmės reikia pridėti, ar tam tikras bausmės tikrai galima apimti. Taip pat, labai svarbi problematika, kuri yra susijusi su nuosprendžių bendrinimu. Šių problemų atskleidimas ir siūlymų pateikimas padės vengti BK taikymo klaidų. Siekiant baigiamajame darbe atsakyti į probleminius klausimus yra keliamas tikslas išnagrinėti ir išanalizuoti bausmės skyrimą, jo etapus už kelias nusikalstamas veikas, nuosprendžių sutaptį ir kaip tai atsispindi Lietuvos teismų praktikoje; analizuojamas bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas aktualumas ir taikymas; taip pat bausmės skyrimo pagal BK 63 ir 64 straipsnio taisyklių atribojimo problematika. Visa tai aptariama remiantis teismų praktika.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Šios temos naujumas pasireiškia tuo, kad bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas pagal BK 63 straipsnį problematika Lietuvos teisinėje literatūroje nėra plačiai nagrinėjama. Šią temą atskirais aspektais Lietuvoje gvildeno tokie autoriai kaip: T. Girdenis⁴, V. Piesliakas⁵, A. Nevera⁶. Lietuvos teismų praktikoje pastebima skirtinga nuomonė nagrinėjamu klausimu. Todėl galima teigti, jog nagrinėjama tema yra nauja sritis ir šiuo darbu siekiama kompleksiskai pateikti informaciją. Be to, kaip jau buvo minėta, atsirado nauji BK 63 straipsnio pakeitimai, kurių analizės teismų praktikoje dar nėra, o teorijoje buvo nagrinėta tik teoriniu pagrindu.

Užsienio autoriai atskirais aspektais yra nagrinėję būtinybę skirti atskiras bausmes už atskiras nusikalstamas veikas⁷ ir bausmių skyrimą pirmame bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas etape⁸. Taip pat, idealiosios bei realiosios sutapčių atribojimą bei įtaką bausmės bendrinimui⁹. Vis dėl to, baigiamajame darbe užsienio autorių nuomone galima buvo remtis tik tam tikrais aspektais, nes temos ypatybė yra ta, kad kalbama apie konkretų Lietuvos Respublikoje vyraujanti reglamentavimą, o būtent BK 63 straipsnį.

³ „Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 43,47,54,62,63,64,68¹,68²,71,75,90,226 ir 227 straipsnių pakeitimo įstatymas“, TAR, 15859 (2017-10-05).

⁴ Pagrindinis šaltinis: Tomas Girdenis, „Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos Baudžiamojoje teisėje“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2010), <https://www.scribd.com/doc/266816627/Disertacija-Girdenio>. Darbe buvo analizuojami ir kiti šio autoriaus straipsniai, kurie susiję su nagrinėjama tema.

⁵ Vytautas Piesliakas, *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės, darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai* (Vilnius: Justitia, 2008) ir kiti šio profesoriaus straipsniai, kurie susiję su nagrinėjama tema.

⁶ Andrius Nevera, „Nusikalstamų veikų idealiosios bei realiosios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos“, *Jurisprudencija, Mokslo darbai* 7, 85 (2006).

⁷ A. S. Gorelik, „Naznachenie nakazaniya po sovokupnosti“ (Krasnojarsk: 1975) iš Tomas Girdenis, *Supra note*, 4.

⁸ Viktor Vladimirovič Savin, „Naznachenie nakazaniya pri mnozhestvennosti prestuplenij“ (Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk, Moskva, 2003).

⁹ Tamara Gennadevna Chernenko, „Mnozhestvennost prestuplenij po Rossijskomu ugolovnomu pravu“ (Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk, Moskva, 2003).

Baigiamojo darbo reikšmė. Darbas reikšmingas tuo, kad Lietuvoje mažai autorių nagrinėjo šią temą, o ji yra aktuali, nes bausmė yra valstybės prievartos priemonė, skiriama teismo nuosprendžiu nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą padariusiam asmeniui, kuri yra galutinis rezultatas, kurio nustatydama ir taikydama bausmės siekia valstybė. Ir jei teismai netinkamai identifikuos bausmės skyrimo taisykles, tai asmeniui bus paskirta netinkama bausmė ir taip bus pažeidžiamos jo teisės ir laisvės. Šis darbas padės teisę taikantiems subjektams atskleisti visus bausmės skyrimo už kelias veikas niuansus, taip padedant teismams identifikuoti pagrindines šios temos problemas ir jų vengti.

Tyrimo tikslas. Baigiamojo darbo tikslas būtų ištirti bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas pagal BK 63 straipsnį reguliavimą, šio straipsnio atribojimo nuo BK 64 straipsnio problematiką, vyraujančią problematiką teismų praktikoje ir pateikti sprendimo būdus kaip vengti kylančių problemų.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas etapus.
2. Išanalizuoti nuosprendžių bendrinimo problematiką.
3. Išanalizuoti BK 63 ir 64 straipsnio atribojimo problematiką.

Tyrimo metodika. Šiame darbe buvo naudojami teoriniai ir empiriniai metodai.

Teoriniai metodai: *analizės* metodas, kuris buvo skirtas mokslinės, metodinės literatūros bei teismų praktikos analizei, kuri padėjo gilintis į temą ir atskleisti bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas pagal BK 63 straipsnį ypatumus bei BK 63 ir 64 straipsnio atribojimo problemas. Naudojant *abstrakcijos* metodą buvo išnagrinėti bausmės skyrimo etapai ir nuosprendžių bendrinimas. *Lyginamasis* tyrimo metodas buvo pasitelktas atskleisti BK 63 ir 64 straipsnių atribojimo problematiką. *Apibendrinimo* metodu buvo susisteminta išanalizuota informacija ir pateikta išvada.

Empirinis metodas: *dokumentų analizės metodas* buvo naudojamas teismų praktikos analizei.

Baigiamojo darbo struktūra. Darbą sudaro 3 skyriai. Pirmas skyrius skirtas bausmės skyrimo padarius kelias nusikalstamas veikas etapams. Skyriuje yra aptariamas bausmės skyrimas už atskiras nusikalstamas veikas ir vyraujanti problematika. Taip pat, analizuojamas bausmių bendrinimas bei bendrinimo būdai: bausmių apėmimas ir bausmių sudėjimas bei šių bendrinimo būdų niuansai. Antrame skyriuje yra kalbama apie nuosprendžių sutaptį, o trečias skyrius skirtas BK 63 ir 64 straipsnių atribojimo problematikai.

Ginamieji teiginiai:

1) įstatymas neleisdamas teismui pasirinkti bendrinimo būdo (apėmimą teismas taiko BK imperatyviais numatytais atvejais) trukdo tinkamai individualizuoti bausmę, esant bausmių bendrinimo situacijai;

2) teismams bendrinant nauju nuosprendžiu paskirtą bausmę su ankstesniu nuosprendžiu ne visada užtikrinamas teisingos bausmės paskyrimas.

1. BAUSMĖS SKYRIMAS PADARIUS KELIAS NUSIKALSTAMAS VEIKAS, ETAPAI

Kai padaroma viena nusikalstama veika, teismui gali pakakti bendrųjų bausmės skyrimo pagrindų, tačiau jei padaromos kelios nusikalstamos veikos, būtina asmenį baudžiamojon atsakomybėn patraukti pagal specialias taisykles, kurios yra pritaikytos tokiems atvejams. Taigi, tokiais atvejais, bendrieji bausmės skyrimo pagrindai yra nepakankami. Vienas iš straipsnių, kuris numato specialias taisykles, yra BK 63 straipsnis. Jame yra numatytas procesas kaip turi būti skiriama bausmė asmeniui, kuris teisiamas už kelių nusikalstamų veikų padarymą. Šiame skyriuje bus analizuojami bausmės skyrimo padarius kelias nusikalstamas veikas etapai bei problematika, susijusi su bausmės skyrimu padarius kelias nusikalstamas veikas pagal BK 63 straipsnį.

1.1. Bausmės skyrimas už atskiras nusikalstamas veikas

Pirmasis etapas bausmės skyrime padarius kelias nusikalstamas veikas yra bausmės skyrimas už atskiras nusikalstamas veikas. Ši taisyklė įtvirtinta BK 63 straipsnio 1 dalyje, kurioje teigiama, kad jeigu padarytos kelios nusikalstamos veikos, teismas paskiria bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai, po to paskiria galutinę subendrintą bausmę. Šių taisyklių laikosi ir teismai Lietuvoje. Kaip pavyzdį galima būtų pateikti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį, kurioje ir buvo pažymėta, kad bausmių skyrimo už kelias nusikalstamas veikas tvarką reglamentuoja BK 63 straipsnis ir pirmiausia teismas paskiria bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai¹⁰.

Naujojo BK nuostatos nekelia abejonių dėl bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas pirmojo etapo, nes BK 63 straipsnyje imperatyviai yra nurodyti du etapai. Manytina, kad taip bausmės ir turėtų būti skiriamos, tai yra dviem etapais. Vadinasi, teismas turi pirmiausia paskirti bausmes už kiekvieną veiką atskirai, o tik tada jas subendrinti. Nes kitu atveju kyla klausimas, ką tada teismas bendrintų? Tačiau, įstatymo leidėjas 1961 m. BK buvo priėmęs kiek kitokias nuostatas. Šio BK 42 straipsnyje buvo numatyta, kad *„asmuo pripažįstamas kaltu tuo, kad jis padarė du ar daugiau nusikaltimų, numatytų skirtinguose baudžiamojo įstatymo straipsniuose, iš kurių nė už vieną jis nebuvo nuteistas, teismas skiria bausmę atskirai už kiekvieną nusikaltimą ir galutinai nustato bausmę subendrinęs“*¹¹. Senasis BK numatė imperatyvą kokiais atvejais teismas turi paskirti

¹⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-1-303/2016“, <http://eteismai.lt/byla/216576007755730/2A-1-303/2016>.

¹¹ „Lietuvos Tarybos Socialistinės Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo kodekso patvirtinimo“, *Vyriausybės žinios*, Nr. 18-147 (1961-01-01).

bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai ir tik tada subendrinti bausmes. Tačiau tokį įstatymo nuostatą reikėtų laikyti ydinga, nes kaip pažymi V. Piesliakas, už kelių epizodų (taip ankščiau buvo įvardijami keli tapatūs nusikaltimai) buvo skiriama viena bausmė, o tai reiškia, kad nusikaltėjams atsirado tinkama plotmė nusikalsti, nes jie galėjo daryti tapačius nusikaltimus, taip pat, taip silpnėjo kova su organizuotu ir profesionaliu nusikalstamumu¹². Vis dėl to ne tik šie aspektai rodo būtinumą skirti atskiras bausmes už atskiras nusikalstamas veikas, bet ir kiti argumentai:

1) tokiu būdu aiškiai parodoma, kad asmuo yra nuteisiamas ir pasmerkiamas už visas jo padarytas nusikalstamas veikas;

2) aukštesnės instancijos teismams (apeliacinės ir kasacinės) sudaroma galimybė patikrinti kiekvienos paskirtos bausmės pagrįstumą ir aktualumą (pasitaiko atvejų, kai asmuo yra išteisinamas už vieną atskirą nusikalstamą veiką iš visų paskirtų ar atvejų¹³, kai yra keičiamas nuosprendis¹⁴);

3) sudaroma galimybė taikyti kitus baudžiamosios teisės institutus (pavyzdžiui, amnestiją), atsižvelgiant į atskiras nusikalstamas veikas;

4) sukuriama pagrindas paskirti galutinę subendrintą bausmę (iš teismų praktikos pavyzdžių buvo pastebėta, kad pirmiausia teismai paskiria bausmes už atskiras nusikalstamas veikas, o tik tada subendrina bausmes¹⁵).¹⁶

Kadangi šios pozicijos laikosi ne tik mokslininkai, bet ir teismų praktika, šioje vietoje svarbu pažymėti vieną aspektą. Asmuo gali padaryti ne tik kelias nusikalstamas veikas, numatytas skirtinguose BK straipsniuose, bet ir veikas, numatytas to paties straipsnio toje pačioje dalyje. Todėl pritartina V. Piesliako bei T. Girdenio nuomonei, kad rekomenduojama nusikalstamas veikas dar papildomai įvardinti ir žodžiais¹⁷. Tokia pozicija aptinkama ir teismų praktikoje. Pavyzdžiui, Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. rugpjūčio 23 d. nuosprendyje teismas įvardijo ne tik

¹² Vytautas Piesliakas, *supra note*, 5: 312.

¹³ Pavyzdžiui, byloje Nr. 2K-4-895/2017 A. K. Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. gruodžio 12 d. nuosprendžiu buvo pripažintas kaltu ir nuteistas pagal BK 233 straipsnio 3 dalį ir BK 253 straipsnio 1 dalį ir paskirtos bausmės buvo subendrintos, o LAT pakeitė šį nuosprendį ir nutraukė bylos dalį, kurioje A. K. buvo nuteistas pagal BK 233 straipsnio 3 dalį (žr. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-4-895/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=28808f6f-b86f-46bc-b783-eea3315cf680>).

¹⁴ Pavyzdžiui, byloje Nr. 2K-453-648/2016 nuosprendis buvo pakeistas ir bausmės subendrintos kitaip nei pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose (žr. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-453-648/2016“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=48623765-192c-4195-b3ec-5144448a0899>).

¹⁵ Pavyzdžiui, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-20-697/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=40fa1279-d065-4944-b2b0-5bae77892640>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-180-976/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=470c1889-5485-43ef-b5ee-4d30298df684>;

„Raseinių rajono apylinkės teismo 2017 m. rugpjūčio 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-177-674/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6f3a69e0-67d3-454a-95b1-6cb1281d243b> ir kt.

¹⁶ A. S. Gorelik, *Supra note*, 7: 32 (cituota iš Tomas Girdenis, *Supra note*, 4: 110).

¹⁷ Tomas Girdenis, *Supra note*, 4: 110, Vytautas Piesliakas, *Supra note*, 5: 313.

nusikalstamas veikas žodžiais, bet ir įvardijo įmones, iš kurių buvo įvykdytos vagystės (veikos buvo padarytos analogiškais veiksmais: iš parduotuvės kaltinamoji paėmė drabužius ir nesusimokėjusi išėjo. Šioje situacijoje skyrėsi tik šaltiniai):

„Pripažinti J. J. kalta padarius baudžiamąjį nusižengimą (vagystę iš UAB „Sportland LT“), numatytą Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 straipsnio 4 dalyje ir skirti jai 30 parų arešto bausmę.

Pripažinti J. J. kalta padarius baudžiamąjį nusižengimą (vagystę iš UAB „Lindex“), numatytą Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 straipsnio 4 dalyje ir skirti jai 30 parų arešto bausmę“¹⁸.

Kitoje byloje teismas prie atskirų nusikalstamų veikų įvardijo ne šaltinius, į kuriuos buvo kėsintasi, bet tų veikų padarymo laiką:

„Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. lapkričio 12 d. nuosprendžiu:

[...]

G. M. nuteistas pagal BK 200 straipsnio 1 dalį, taikant BK 54 straipsnio 3 dalį, 100 MGL (13 000 Lt, 3765 Eur) dydžio bauda, pagal BK 300 straipsnio 3 dalį (dėl 2006 m. balandžio 5 d. bunkeravimo važtaraščio suklastojimo), taikant BK 54 straipsnio 3 dalį, 60 MGL (7800 Lt, 2259 Eur) dydžio bauda, pagal BK 300 straipsnio 3 dalį (dėl 2006 m. birželio 16 d. įrašų laivo žurnale ir bunkeravimo važtaraščio suklastojimo), taikant BK 54 straipsnio 3 dalį, 60 MGL (7800 Lt, 2259 Eur) dydžio bauda, pagal BK 300 straipsnio 3 dalį (dėl 2006 m. rugpjūčio 14 d. įrašų laivo žurnale ir bunkeravimo važtaraščio suklastojimo), taikant BK 54 straipsnio 3 dalį, 60 MGL (7800 Lt, 2259 Eur) bauda. Vadovaujantis BK 63 straipsnio 5 dalies 1 punktu, 6 dalimi, paskirtosios bausmės subendrintos dalinio sudėjimo bei apėmimo būdais ir subendrinta bausmė G. M. paskirta 100 MGL (13 000 Lt, 3765 Eur) dydžio bauda, nustatant ją sumokėti per šešis mėnesius nuo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos“¹⁹.

Taigi, siūlytina ne tik įvardinti nusikalstamas veikas žodžiais, bet ir nurodyti tam tikrus požymius, padedančius tas atskiras veikas atriboti (jei yra galimybė). Pavyzdžiui, atskiros veikos padarymo laiką ar vertybę, į kurią kėsinosi kaltininkas, šaltinius. Teismai savo sprendimuose taip ir daro (tai leidžia teigti paminėti teismų sprendimų pavyzdžiai), nes taip yra lengviau aukštesnės instancijos teismams peržiūrėti sprendimus, taip pat, tai aktualu klausimui, kuris vėliau šiame darbe bus aptariamas.

¹⁸ „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. rugpjūčio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1986-1053/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6fd969d2-5660-4805-9d07-db5c206373fb>.

¹⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2017 m. gegužės 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-30-788/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f9da8c5a-306d-4e85-979b-5dbe81020f2b>.

Nors BK 63 straipsnio 1 dalyje įvardinta nuostata, kad teismas paskiria bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai nekelia abejonių ir teismai laikosi šios nuostatos²⁰, tačiau besigilinant į teismų praktiką buvo pastebėta probleminių aspektų. Teismai skiria pirmiausia bausmes atskirai už kiekvieną nusikalstamą veiką, tačiau su tam tikrais niuansais, kurie ir bus toliau aptariami.

Pirmiausia, nagrinėjant teismų praktiką kilo klausimas, ar teismai skirdami bausmę už vieną nusikalstamą veiką, gali atsižvelgti į kitas nusikalstamas veikas, kurios galutiname sprendime net nebuvo inkriminuotos kaltininkui. Lietuvos Aukščiausioje Teismo buvo nagrinėjama byla²¹, kurioje jaunuolis M. B. buvo teisiamas už tai, kad turgavietėje iš tyrimo metu nenustatyto asmens neteisėtai, turėdamas tikslą platinti, už 120 Lt įgijo narkotinės medžiagos — 12 vnt. „Ekstazi“ tablečių, kurias atsigabeno į kaimą, kur naktį neteisėtai jas platino – po tris „Ekstazi“ tabletes duodamas trims savo draugams. Vienam iš draugų pavartojus „Ekstazi“ tablečių, tai sukėlė ūmų apsinuodijimą narkotinėmis medžiagomis ir nuo to šis mirė. Dėl BK 260 straipsnio 1 dalies inkriminavimo teismams abejonių nekilo, tačiau nuomonės dėl BK 132 straipsnio 1 dalies išsiskyrė. Pirmosios instancijos teismas nuteisė kaltinamąjį pagal BK 260 straipsnio 1 dalį laisvės atėmimu ketveriems metams ir pagal BK 132 straipsnio 1 dalį — laisvės atėmimu dvejiems metams. Vadovaujantis BK 63 straipsnio 1, 4 dalimis, šios bausmės subendrintos iš dalies jas sudedant ir galutinė paskirta bausmė buvo laisvės atėmimas penkeriems metams, bausmę atliekant pataisos namuose. Apeliacinės instancijos teismas pakeitė šį nuosprendį ir kaltinamąjį išteisino pagal BK 132 straipsnį. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas paliko galioti apeliacinės instancijos sprendimą, kaip vienu iš argumentų pabrėždamas, kad nors V. K. mirė dėl suvartotų trijų „Ekstazi“ tablečių, kurias išplatino M. B., poveikio, tačiau ši M. B. veika, t. y. narkotinės medžiagos – „Ekstazi“ tablečių platinimas, neturi tiesioginio priežastinio ryšio su kilusiais padariniais – V. K. mirtimi, todėl negali būti kvalifikuojama kaip neatsargus gyvybės atėmimas pagal BK 132 straipsnį. Atrodo, kad visi teismo argumentai nekelia abejonių, tačiau vis dėlto, reiktų atkreipti dėmesį į paskirtą bausmę. M. B. buvo nuteistas už narkotikų platinimą laisvės atėmimu ketveriems metams, nors jam iš BK 260 straipsnio 1 dalies buvo inkriminuotas tik platinimas.

Kitose, panašaus pobūdžio bylose, teismai skiria mažesnes bausmes vertindami platinimo tikslus ir koks tas platinimas buvo. Teismų praktikoje laikomasi nuomonės, kad *„sprendžiant, ar kaltininkas turėjo tikslą parduoti ar kitaip platinti narkotines ar psichotropines medžiagas, svarbią*

²⁰Tai pažymima net tik žemesnių instancijų teismuose (pavyzdžiui, „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-134-303/2012“, <http://eteismai.lt/byla/275090372421584/1S-134-303/2012>), bet ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje (ankščiau minėta „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-1-303/2016“, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-433/2012, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=fcab9602-ec93-49af-b81b-1ebae34844ea>) ir kt.)

²¹„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2011 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-47/2011“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c6deb00c-1f5d-4ee7-b13e-f7b3c28d5f15>.

reikšmę turi šių medžiagų kiekis, jų įgijimo, laikymo, suradimo aplinkybės, paruoštų vartoti dozių skaičius, taip pat tai, ar kaltininkas pats vartoja šias medžiagas, ar anksčiau jas yra platinęs, ar buvo susitarimas su vartotoju ir kiti objektyvūs bylos duomenys²². Kaip pavyzdį galima pateikti bylą²³, kurioje Šiaulių apylinkės teismo 2014 m. lapkričio 20 d. nuosprendžiu E. Š. buvo pripažintas kaltu pagal BK 260 straipsnio 1 dalį ir nuteistas laisvės atėmimu 2 metams, bausmę atliekant pataisos namuose. Iš neteisėtai įgytos ir laikytos narkotinės medžiagos – kanapės (ir jos dalių) kiekio platino, t. y. davė surūkyti bute buvusiems asmenims, o dalį – 6,315 g narkotinės medžiagos – kanapių (ir jų dalių) neteisėtai, turėdamas tikslą platinti, laikė savo gyvenamojoje vietoje. Nors kaltinamasis taip pat neteisėtai kitokiu būdu platino narkotines medžiagas savo draugams ir netgi buvo nustatyta, kad narkotines medžiagas išplatino ne tik šioje byloje liudytojais apklaustiems draugams, bet ir kitiems tretiesiems asmenims, tačiau, priešingai nei ankstesniame teismo sprendime, šiam asmeniui paskirta mažesnė bausmė.

Netgi, bylose, kuriose asmenys padaro daugiau veikų, numatytų BK 260 straipsnyje (ne tik platino, bet ir pavyzdžiui, gabeno, neteisėtai laikė) ir netgi yra inkriminuojamos papildomos veikos (pavyzdžiui, kontrabanda), teismai paskiria mažesnes bausmes. Štai, pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos teismo nuosprendžiu E. S. buvo pripažintas kaltu padarius nusikaltimus ir nuteistas:

„pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 22 straipsnio 1 dalį 199 straipsnio 3 dalį laisvės atėmimu 3 metams;

pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 260 straipsnio 1 dalį laisvės atėmimu 2 metams.

Vadovaujantis BK 63 str. 1 d. 2 d. 5 d. 1 p. subendrinti paskirtas bausmės apėmimo būdu ir paskirti E. S. subendrintą bausmę – laisvės atėmimą 3 metams. Vadovaujantis BK 641 straipsniu, paskirtą bausmę sumažinti vienu trečdaliu ir skirti E. S. galutinę bausmę – laisvės atėmimą 2 metams.

Vadovaujantis BK 75 str. 1 d., 2 d., paskirtos laisvės atėmimo bausmės vykdymą atidėti dvejiems metams, įpareigojant dirbti arba mokytis²⁴.

Iš bylos medžiagos matyti, kad E. S. siuntų gabenimo paslaugas teikiančios UAB „K“ vairuotojui perdavė siuntą, skirtą nugabenti kitam asmeniui, kurioje esančiame kavos „Jacobs“ įpakavime paslėpė 1,870 g miltelių (sudėtyje buvo 1,480 g narkotinės medžiagos – kokaino) ir 1,497 g tablečių (sudėtyje buvo 0,451 g psichotropinės medžiagos MDMA), ir taip ją gabeno. Taip pat, E. S. pasikėsino, neturėdamas leidimo, per Lietuvos Respublikos valstybės sieną

²² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-166/2010“, <http://eteismai.lt/byla/77007208579628/2K-166/2010>.

²³ „Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-89-282/2015“, <http://eteismai.lt/byla/212767472201023/1A-89-282/2015>.

²⁴ „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. birželio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-79-380/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0015a9d8-562d-4bcb-9067-0f4864cd6eaf>.

gabenti narkotines ir psichotropines medžiagas: E. S. siuntų gabenimo paslaugas teikiančios UAB „K“ vairuotojui perdavė siuntą, skirtą gabenimui kitam asmeniui, kurioje esančioje kavos „Jacobs“ pakuotėje paslėpė 1,870 g miltelių (sudėtyje yra 1,480 g narkotinės medžiagos – kokaino) ir 1,497 g tablečių (sudėtyje yra 0,451 g psichotropinės medžiagos MDMA) ir taip pasikėsino neteisėtai gabenti per Lietuvos Respublikos valstybės sieną kontrabandą, tačiau nusikalstamos veikos nebaigė dėl nuo jo valios nepriklausančių aplinkybių²⁵. Ir nors šis asmuo perdavė gabenimui su tikslu platinti nemažą kiekį narkotinių medžiagų, tačiau jis nuteistas laisvės atėmimu trejiems metams su bausmės vykdymo atidėjimu, nors jo veikos pavojingumo laipsnis didesnis nei byloje 2K-P-47/2011, nes buvo kėsintasi ne tik į visuomenės saugumą, gyventojų sveikatą, bet ir į ekonomiką bei verslo tvarką.

Taigi, manytina, kad anksčiau minėta byla (2K-P-47/2011) yra pavyzdys, kaip teismai atsižvelgia ir į kitas nusikalstamas veikas ir tai daro užslėptai, nors taip neturėtų elgtis. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nors ir išteisino kaltinamąjį dėl neatsargaus gyvybės atėmimo, tačiau vis tiek atsižvelgė ir į BK 132 straipsnį, nors teismas išteisindamas asmenį pagal šitą straipsnį nebegalėjo į jį atsižvelgti ir turėjo vertinti narkotinių medžiagų kiekį tikslą, asmens tyčią ir visus kitus objektyvius bei subjektyvius BK 260 straipsnio 1 dalyje numatytus požymius, taip pat, vertinti bendrąsias bausmės skyrimo nuostatas. Teismai negali skiriant už atskiras nusikalstamas veikas atsižvelgti ir į kitas veikas, nes taip pažeidžiami ne tik baudžiamosios teisės principai. Pavyzdžiui, teisėtumo principas baudžiamojoje teisėje reikalauja, kad bausmė būtų skiriama tik esant įstatyme numatytiems pagrindams ir griežtai laikantis įstatymo numatytų procedūrų, t. y. griežtai laikantis įstatymo raidės²⁶. Baudžiamuosiuose įstatymuose nėra numatyta, kad teismai gali atsižvelgti į kitas nusikalstamas veikas, be to baudžiamosios atsakomybės pagrindas yra nusikaltimas, o esmė – asmens ir jo padaryto nusikaltimo pasmerkimas valstybės vardu, kurį vykdo įgaliotos institucijos (teismai) ir kuris pasireiškia baudžiamaisiais įstatymais apibrėžtų asmeninio ar turtinio pobūdžio suvaržymų kaltininkui nustatymu²⁷, taigi asmuo negali būti baudžiamas už veikas, kurių nepadarė. Be baudžiamosios teisės principų, yra pažeidžiami ir principai, išplaukiantys iš Konstitucijos.

Taip pat, aktuali išlieka ir problema, kuri nors ir buvo nagrinėjama mokslo doktrinoje, tačiau teismų praktikoje vis dar išliko – ar skiriant bausmes už kiekvieną atskirą nusikalstamą veiką galima atsižvelgti į kitas veikas, už kurių padarymą skiriama subendrinta bausmė (t. y., ar galima atsižvelgti į ankstesnes veikas, už kurias jau paskirta bausmė ir jos sudaro daugetą, tam kad vėliau būtų galima subendrinti visas veikas). Šiuo klausimu yra kelios pozicijos, kurios išskiriamos moksle:

²⁵ *Supra note*, 24.

²⁶ Alenas Gumuliauskas, „Teisingumo principas ir jo reikšmė naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse“, *Teisė* 2003 (48), 98.

²⁷ Šarūnas Narbutas, Lorena Paškūnaitė, *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis (Jono Prapiesčio paskaitos)*, 2008/2009 m., 22.

1) skiriant bausmes už atskiras nusikalstamas veikas, kurios sudaro daugetą, reikia atsižvelgti nusikalstamų veikų grandinę²⁸ (t. y., kad bausmės už vėlesnes veikas turi būti griežtesnės, nes asmuo nusikalto ne vieną kartą, o padaro kelias ir daugiau nusikalstamų veikų ir yra visuomenės požiūriu pavojingesnis nei asmuo, kuris nusikalto tik kartą²⁹);

2) kiti mokslininkai palaiko nuomonę, kad reiktų bausmes skirti atskirai, neatsižvelgiant į tai, kad buvo padarytos kelios nusikalstamos veikos (J. G. Vasileva savo disertacijoje nurodė, kad toks bausmės skyrimas atitinka baudžiamumo principą³⁰, o A. V. Kozlov nurodė, kad pakartotinai nusikaltęs asmuo nereiškia, kad bus pavojingesnis visuomenei, todėl teismai turi vertinti kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai³¹, T. Girdenis savo disertacijoje išskyrė ir kitus autorius, kurie pritaria šiai nuomonei: T. G. Chernenko, D. M. Molchanov³²).

Analizuojant Lietuvos Teismų praktiką šiuo klausimu vieningos nuomonės rasti nepavyko. Teismai skiria bausmes ir atsižvelgdami į nusikalstamų veikų grandinę, ir skiria bausmes izoliuotai. Toliau bus aptariamos šių dviejų pozicijų egzistavimas Lietuvos teismų praktikoje ir vyraujančios problemos.

Dažniausiai pasitaiko, kad seksualinių nusikalimų bylose teismai skiria bausmes ne izoliuotai viena nuo kitos, bet atsižvelgdami į ankstesnes nusikalstamas veikas, kurios bendrai sudaro daugetą. Štai pavyzdžiui, byloje 2K-547-2012:

„K. S. nuteista:

pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau– BK) 24 straipsnio 1 dalį ir 149 straipsnio 4 dalį (dėl nusikalstamos veikos 2011 m. sausio 15 d., nuo 22 iki 24 val.) laisvės atėmimu septyneriems metams;

pagal BK 24 straipsnio 1 dalį ir 150 straipsnio 4 dalį (dėl nusikalstamos veikos 2011 m. sausio 15 d., nuo 22 iki 24 val.) laisvės atėmimu šešeriems metams;

pagal BK 24 straipsnio 1 dalį ir 149 straipsnio 4 dalį (dėl nusikalstamos veikos 2011 m. sausio 16 d., nuo 6 iki 7 val.) laisvės atėmimu aštuoneriems metams;

pagal BK 24 straipsnio 1 dalį ir 149 straipsnio 4 dalį (dėl nusikalstamos veikos 2011 m. sausio 21 d., nuo 20 iki 24 val.) laisvės atėmimu devyneriems metams;

pagal BK 24 straipsnio 1 dalį ir 150 straipsnio 4 dalį (dėl nusikalstamos veikos 2011 m. sausio 21 d., nuo 20 iki 24 val.) laisvės atėmimu septyneriems metams.

²⁸Viktor Vladimirovič Savin, *Supra note*, 8: 146. Taip pat, Tomas Girdenis savo disertacijoje nurodė, kad šią poziciją palaiko ir M. N. Stanovskij, *Naznachenje nakazaniya* (Sankt-Peterburg, 1999), 322-323 (iš Tomas Girdenis, *Supra note*, 4: 114)

²⁹Viktor Vladimirovič Savin, *Supra note*, 8: 146.

³⁰Jevgenija Grigopieva Vasileva, „Formi množestvennosti prestuplenii po deistvujuščemu ugovolnomu zakonodatelstv“ (Dissertacija na coickanie učionoi stepeni kandidata juridicheskikh nauk, Stavropol, 2005), 98

³¹Aleksandr Veniaminovič Kozlov, „Otvetstvennost za sovokupnost prestuplenii“ (Dissertacija na coickanie učionoi stepeni kandidata juridicheskikh nauk, Moskva, 2006), 132.

³²Tomas Girdenis, *Supra note*, 4: 114.

Vadovaujantis BK 63 straipsnio 1, 2, 4 dalimis, 5 dalies 1 punktu, šias bausmes subendrinus apėmimo ir dalinio sudėjimo būdu, nuteistajai K. S. paskirta galutinė subendrinta bausmė laisvės atėmimas devyneriems metams ir šešioms mėnesiams, bausmę atliekant pataisos namuose.

R. V. nuteistas:

pagal BK 149 straipsnio 4 dalį (dėl nusikalstamos veikos 2011 m. sausio 15 d., nuo 22 iki 24 val.) laisvės atėmimu aštuoneriems metams;

pagal BK 150 straipsnio 4 dalį (dėl nusikalstamos veikos 2011 m. sausio 15 d., nuo 22 iki 24 val.) laisvės atėmimu septyneriems metams;

pagal BK 149 straipsnio 4 dalį (dėl nusikalstamos veikos 2011 m. sausio 16 d., nuo 6 iki 7 val.) laisvės atėmimu devyneriems metams;

pagal BK 149 straipsnio 4 dalį (dėl nusikalstamos veikos 2011 m. sausio 21 d., nuo 20 iki 24 val.) laisvės atėmimu devyneriems metams ir šešioms mėnesiams;

pagal BK 150 straipsnio 4 dalį (dėl nusikalstamos veikos 2011 m. sausio 21 d., nuo 20 iki 24 val.) laisvės atėmimu aštuoneriems metams³³.

Iš bylos medžiagos matyti, kad nusikalstamos veikos buvo padarytos tapačiomis aplinkybėmis, tačiau už antrą veiką kaltininkams buvo paskirta griežtesnė bausmė. Kaltinamajai K. S. už 2011 m. sausio 15 d. nusikalstamą veiką paskirta laisvės atėmimo bausmė šešeriems metams, o už sausio 21 d. – jau septynerių metų laisvės atėmimo bausmė (pagal BK 24 straipsnio 1 dalį ir 150 straipsnio 4 dalį). Už BK 149 straipsnį taip pat paskirta didesnė bausmė, t.y., už sausio 16 d. veiką – laisvės atėmimas aštuoneriems metams, o už sausio 21 d. veiką – laisvės atėmimas devyneriems metams. Ta pati situacija ir su kitu kaltinamuoju, tik jam bausmė didėjo pagal 149 straipsnį daugiau, nes šiuos veiksmus jis darė tris kartus (už 2011 m. sausio 15 d. veiką - laisvės atėmimu aštuoneriems metams, už 2011 m. sausio 16 d. - devyneriems metams, už 2011 m. sausio 21 d. veiką – devyneriems metams ir šešioms mėnesiams). Taigi, matyti, kad vėlesnės veikos yra vertinamos ne izoliuotai, o atsižvelgiant į ankstesnę veiką ir kad yra padarytas veikų daugetas, nors pavojingumo laipsnis šių veikų nesiskiria. Laikantis šio principu bausmės tokiu būdu skiriamos ir kitose seksualinių nusikaltimų bylose³⁴ bei kitokio pobūdžio bylose³⁵.

³³„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-547/2012“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ce956ded-8876-423f-9f0c-16548a13a2da>.

³⁴„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-408-139/2016“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ceba24f5-d9c7-4b02-b985-fa3c1c5c2c0c>;

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-396/2007“, <http://eteismai.lt/byla/36822955333020/2K-396/2007>.

³⁵„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-19-942/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ee7462b9-a525-44c8-9c36-e32c6f3ad23e>;

Šio principo taikymas kaip ir neturėtų kelti problemų, tačiau vis dėlto, kaip jau buvo minėta ankščiau, būtinumą skirti atskiras bausmes už atskiras nusikalstamas veikas rodo ir tai, kad aukštesnės instancijos teismams (apeliacinės ir kasacinės) sudaroma galimybė patikrinti kiekvienos paskirtos bausmės pagrįstumą ir aktualumą. Taigi, įsivaizduokime situaciją, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas minėtame pavyzdyje (2K-547/2012) R. V. veiksmus už 2011 m. sausio 16 d. nusikalstamą veiką (pagal BK 149 straipsnio 4 dalies nuteisimą) išteisintų ir bausmė už pirmą bei trečią išžaginimo atvejį skirtųsi vieneriais metais ir šešiais mėnesiais. Taip pat, iš to išplaukia, kad subendrinęs bausmes, teismas nepaskirtų teisingos bausmės. Abejotina dėl tokio teismų pasirinko skirti taip bausmes ir dėlto, kad baudžiamojoje teisėje galioja principas *non bis in idem*³⁶. Šis principas draudžia bausti asmenį du kartus už tą patį, tačiau teismai skirdami bausmę už vėlesnę veiką ir atsižvelgdami į ankstesnę veiką, jie tarsi baudžia asmenį už ankstesnę veiką ir taip nubaudžia jį du kartus už tą patį ir taip pažeidžia *non bis in idem* principą, kuris numatytas ne tik nacionaliniuose įstatymuose³⁷, bet ir tarptautiniuose³⁸.

Svarbu ir tai, kad bausmės skyrimas taikant grandinės principą pažeidžia ir nekaltumo prezumpciją. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad „[...] nekaltumo prezumpcija, įtvirtinta Konvencijos 6 straipsnio 2 dalyje, yra vienas iš teisingo baudžiamosios bylos nagrinėjimo, reikalaujamo pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, elementų [...]. Konvencijos 6 straipsnio 2 dalimi siekiama neleisti, kad pirmiau už teismo sprendimą padaryti pareiškimai (prejudicial statements), glaudžiai susiję su baudžiamuoju procesu, pakenktų baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisingumui [...]. Ši nuostata draudžia priešlaikinį paties teismo nuomonės, kad asmuo, kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką, yra kaltas, išreiškimą, kol tai neįrodyta pagal įstatymą [...]“³⁹. Tačiau teismas taikydamas grandinės principą jau ankščiau laiko nusiteikia prieš kaltinamąjį ir jam skiria griežtesnes bausmes. Atskira nusikalstama veika tarsi nebetenka prasmės, nes yra vertinamos ne kiekviena atskirai, o yra vertinama jų visuma. BK 54 straipsnio 2 dalis aiškiai nurodo į ką teismas turi atsižvelgti kiekvienu konkrečiu atveju skirdamas bausmę, tačiau kuo skiriasi asmens pavojingumas darant pirmą vagystę ar penktą vagystę tomis pačiomis aplinkybėmis? Skiriant už konkrečią veiką – nesiskiria niekuo, o jau vėliau, teismas rinkdamasis bausmės bendrinimo būdą

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-258-677/2016“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8aab1da0-247b-4860-8779-79c09dda94e8> ir kt.

³⁶Gintaras Švedas, *Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje* (Vilnius: Teisinės Informacijos Centras, 2006), 98.

³⁷BK 2 straipsnio 6 dalyje yra pažymima, kad niekas negali būti baudžiamas už tą pačią nusikalstamą veiką antrą kartą, šis principas išskiriamas ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (*Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014) bei Baudžiamojo proceso kodekse (*Valstybės žinios*. 2002, Nr. 37-1341).

³⁸„Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“, *Valstybės žinios*, Nr. 40-987 (1995).

³⁹„Sprendimo byloje PEŠA prieš Kroatiją santrauka (Pareiškimo Nr. 40523/08). Sprendimas priimtas 2010 m. balandžio 8 d.“, *Teismų praktika Nr. 33* (Vilnius, 2010), 455.

galės paskirti bausmę, kuri būtų teisinga (nes vis dėlto negalima neįvertinti fakto, kad asmuo padarė ne vieną nusikalamą veiką, o kelias).

Teismų praktikoje pasitaiko ir kitos pozicijos pavyzdžių. Vienoje byloje teismas inkriminavo didelį kiekį nusikalstamų veikų kaltinamiesiems, tačiau visoms veikoms skyrė tą pačią bausmę. S. S. dėl N. M. didelės vertės turto užvaldymo, G. S. didelės vertės turto užvaldymo, A. N. (V.) didelės vertės turto užvaldymo, J. Ž. didelės vertės turto užvaldymo, dėl J. K. didelės vertės turto užvaldymo buvo nuteista pagal BK 182 straipsnio 2 dalį ir už kiekvieną veiką buvo paskirta laisvės atėmimo bausmė trejiems metams. Taip pat, S. S. dėl G. S. turto užvaldymo, dėl D. T. turto užvaldymo, dėl J. Š. turto užvaldymo, dėl K. A. turto užvaldymo, dėl R. A. turto užvaldymo, dėl R. G. turto užvaldymo, dėl E. A. turto užvaldymo, dėl A. A. turto užvaldymo, dėl R. D. turto užvaldymo, dėl V. M. turto užvaldymo, dėl Ž. T. turto užvaldymo, dėl A. S. (M.) turto užvaldymo, dėl L. V. turto užvaldymo, dėl D. B. turto užvaldymo, dėl N. K. turto užvaldymo, dėl H. M. turto užvaldymo, dėl R. B. turto užvaldymo, B. V. turto užvaldymo, dėl R. F. turto užvaldymo, dėl A. P. turto užvaldymo, dėl R. M. turto užvaldymo buvo nuteista pagal BK 182 straipsnio 1 dalį laisvės atėmimu vieneriems metams šešiams mėnesiams⁴⁰ (nuosprendyje šios nusikalstamos veikos buvo įvardintos atskirai, tačiau dėl didelės apimties, šiame darbe jos buvo sugrupuotos ir pateiktos susistemintai). Lygiai taip pat bausmės buvo paskirtos ir kitai kalinamajai šioje byloje. Ir nors S. S. buvo inkriminuotos atskiros 5 nusikalstamos veikos pagal BK 182 straipsnio 2 dalį ir 21 veika pagal BK 182 straipsnio 1 dalį, tačiau joms visoms buvo paskirtos bausmės izoliuotai, neatsižvelgiant į ankstesnes bylas (veikos buvo padarytos tapačiomis aplinkybėmis). Teismai pagal šį principą bausmes skiria ir kitose bylose⁴¹.

Nors Lietuvos teismuose dažniau paskiriamos bausmės už atskiras nusikalstamas veikas laikantis šio principo, tačiau ir čia galima išvelgti tam tikrų problemų. BK 63 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad negalima skirti tokios subendrintos bausmės rūšies, kuri nebuvo paskirta už atskiras nusikalstamas veikas. Štai pavyzdžiui, vienoje byloje, „*F. A. R. nuteistas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 129 straipsnio 2 dalies 9 punktą dėl M. A. nužudymo laisvės atėmimu iki gyvos galvos; pagal BK 22 straipsnio 1 dalį, 129 straipsnio 2 dalies 9 punktą dėl pasikėsینimo nužudyti R. V. – laisvės atėmimu dvylikai metų šešiams mėnesiams; pagal BK 22*

⁴⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. birželio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-118-222/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f02e301f-b253-4b04-8089-17633f8255c1>.

⁴¹ Pavyzdžiui, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. sausio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-42-507/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a6feecf5-4796-469e-8d4d-2925647f1202>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-390-895/2016“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=17646a73-7c73-49be-be69-d3dba9b60528>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-448-303/2016“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=fdc9b5d6-5098-496e-b9e3-aec69c735f8c> ir kt.

straipsnio 1 dalį, 129 straipsnio 2 dalies 9 punktą dėl pasikėsimo nužudyti S. J. – laisvės atėmimu dvylikai metų devyniems mėnesiams; pagal BK 22 straipsnio 1 dalį, 129 straipsnio 2 dalies 9 punktą dėl pasikėsimo nužudyti A. P. – laisvės atėmimu trylikai metų. [...] Vadovaujantis BK 63 straipsnio 5 dalimi, šios bausmės subendrintos apėmimo būdu, griežtesne bausme apimant švelnesnę, ir F. A. R. paskirta subendrinta bausmė laisvės atėmimas iki gyvos galvos“⁴². Taigi, tam, kad paskirtų teisingą bausmę ir nepažeistų BK 63 straipsnio 8 dalies nuostatų teismas turėjo paskirti griežtesnę bausmę už pirmą baigtą nusikalstamą veiką (nors kitose bylose už baigtą nusikalstamą veiką pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 9 punktą teismai dažniausiai neskiria laisvės atėmimo iki gyvos galvos⁴³) atsižvelgdamas į būsimus pasikėsimus nužudyti, nes kitaip, kaltininkas būtų gavęs palyginus nedidelę bausmę už tris sunkius nusikaltimus.

Taip pat, galima įžvelgti ir teisingos bausmės principo pažeidimus. Kyla klausimas, ar asmeniui, kuris padarė 21 turto užvaldymo atvejus (pagal BK 182 straipsnio 1 dalį) bei 5 didelės vertės turto užvaldymo atvejus (anksčiau aptartas teismų praktikos pavyzdys⁴⁴, kur S. S. buvo inkriminuotos atskiros 5 nusikalstamos veikos pagal BK 182 straipsnio 2 dalį ir 21 veika pagal BK 182 straipsnio 1 dalį) laisvės atėmimas šešeriems metams šešiams mėnesiams, tokia bausmė yra pakankama. Reikia sutikti su nuomone, kad bausmės turi būti skiriamos izoliuotai, tačiau grandinės principas leidžia griežčiau užkardyti asmens veiksmus. Manytina, kad teismai turi taikyti bausmes izoliuotai, bet jie bendrindami bausmes privalo atsižvelgti į kitus faktorius, tokius kaip, asmens pavojingumas, padarytų nusikalstamų veikų kiekis bei nusikalstamų veikų pobūdį. Anksčiau buvo minėta, kad grandinės principas labiau pažeidžia kaltinamojo teises, nes griežtinama jo padėtis, pažeidžiamas principas *non bis in idem*, tačiau iš kitos pusės išdėstyti argumentai rodo, kad ir bausmių skyrimas izoliuotai pažeidžia tam tikrus principus.

Iš teismų praktikos matyti, kad vis dėlto nėra taip paprasta nuspręsti kuriai mokslininkų pozicijai pritarti ir kurį principą geriau taikyti, nes tiek vieno, tiek kito principo taikymas turi tam tikrų problemų. Vis dėlto, pritartina tiems mokslininkams, kurie pritaria antrai pozicijai ir nurodo, kad bausmes už atskiras nusikalstamas veikas reikia skirti izoliuotai, nes taip yra nepažeidžiamos konstitucinės teisės bei laisvės, taip pat, nepažeidžiami tarptautiniai įstatymai. Be to, šito etapo esmė ir yra paskirti už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai, o ne už kelias veikas, kurias asmuo

⁴² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-522/2006“, <http://eteismai.lt/byla/173761404234529/2K-522/2006>.

⁴³ Pavyzdžiui, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-348/2013“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5db3da24-f34f-4141-9f9e-66c674e7be05>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280-788/2015“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=fcaad391-2eae-48a5-b27a-e3b5cedc7eca>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-165/2014“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bbffaf8f-f8a5-4d1d-b62e-b951f98b67a4> ir kt.

⁴⁴ *Supra* note, 40.

padarė. O bausmės skyrimui už atskiras nusikalstamas veikas yra skirti BK 54-62 straipsniai, kuriuose nėra taisyklės leidžiančios atsižvelgti į kitas veikas. Vis dėlto šis principas turi turėti tam tikras išimtis (kaip anksčiau minėtas pavyzdys, su bausmės paskyrimu iki gyvos galvos), tam, kad asmuo neišvengtų baudžiamosios atsakomybės ir būtų nubaustas teisinga bausme. Tačiau, tam, kad asmuo nepasijustų nebaudžiamas bei būtų užtikrinami bausmės tikslai, teismas turi bendrindamas bausmes atsižvelgti į visus galimus faktorius (pavyzdžiui, asmens pavojingumas, padarytų nusikalstamų veikų kiekis bei nusikalstamų veikų pobūdį), kurie padėtų paskirti teisingą bausmę.

Gana aktuali ir BK 64¹ straipsnio taikymo problema bausmių bendrinimo procese. 2013 m. BK buvo papildytas šiuo straipsniu⁴⁵ ir jame numatoma, kad baudžiamąją bylą išnagrinėjus pagreitinto proceso tvarka ar atlikus sutrumpintą įrodymų tyrimą, taip pat kai baudžiamoji byla baigiama teismo baudžiamuoju įsakymu, nuteistajam skiriama bausmė, kuri tuo pačiu nuosprendžiu sumažinama vienu trečdaliu. Tačiau kyla klausimas kaip turėtų būti taikoma ši taisyklė, ar bausmę mažinti trečdaliu už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai, ar mažinti jau subendrintą bausmę? Analizuojant teismų praktika buvo pastebėta, kad vieningos nuomonės šiuo klausimu nėra. Vienoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje bausmės buvo mažinamos trečdaliu už kiekvieną veiką atskirai, o vėliau visos sumažintos bausmės subendrintos⁴⁶, o kitoje byloje bausmės buvo pirmiausia subendrintos, o tik tada, subendrinta bausmė sumažinta trečdaliu⁴⁷. Įdomu tai, kad abiem atvejais dėl BK 64¹ straipsnio nuostatų taikymo kasacinei instancijai nebuvo skūsta. Pritartina pirmajai pozicijai, kuri teigia, kad bausmes reikia mažinti trečdaliu už kiekvieną veiką atskirai. Juk galima įsivaizduoti situaciją, kai asmuo padaro 5 nusikalstamas veikas, jos vyksta pagreitinto proceso tvarka ir asmuo prisipažįsta tik dėl keturių nusikalstamų veikų, todėl nebūtų teisinga mažinti trečdaliu subendrintą bausmę, nes asmuo savo kaltę pripažino tik dėl keturių nusikalstamų veikų. Mažinti bausmes trečdaliu reiktų tik už keturias nusikalstamas veikas, už kurias kaltininkas kaltę pripažino, o už likusią nusikalstamą veiką asmeniui turi būti paskiriama pilna bausmė. Ir tik tada galima subendrinti bausmes. Panašiais argumentais vienoje byloje prokurorė padavė kasacinį skundą prašydama teismo paskirtas bausmes už atskiras nusikalstamas veikas sumažinti trečdaliu, o tik tada jas subendrinti⁴⁸. Ji nurodė, kad žemesnės instancijos teismai netinkamai pritaikė minėtą straipsnį ir bausmę sumažino nuo galutinės subendrintos bausmės, o apeliacinės instancijos teismas

⁴⁵„Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso papildymo 64¹ straipsniu įstatymas“, *Valstybės žinios*, Nr. 75-3770 (2013-07-13).

⁴⁶„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-295-697/2015“, <http://eteismai.lt/byla/182940164317379/2K-295-697/2015>.

⁴⁷„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-536/2014“, <http://eteismai.lt/byla/15862374424215/2K-536/2014>.

Tokiu pačiu principu bausmė buvo mažinama ir nutartyje Nr. 2K-327-303/2015 (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-327-303/2015“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1c993ac0-58b0-41dc-95a0-c2c9660fa640>).

⁴⁸„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-420/2014“, <http://eteismai.lt/byla/78957959989697/2K-420/2014>.

netinkamai aiškino šio straipsnio taikymą. Tačiau kasacinis teismas nurodė, kad „kasaciniame skunde, nesiūlant keisti galutinės bausmės, dėstoma nuomonė dėl BK 64¹ straipsnio nuostatų taikymo kelių nusikalstamų veikų padarymo atvejais bei minimos hipotetinės situacijos, kai nuo BK 64¹ straipsnio turinio aiškinimo ir taikymo gali priklausyti galutinės subendrintos dydis, nėra pagrindas konstatuoti, kad nagrinėjamoje byloje, paskiriant nuteistajam galutinę bausmę, teisingumas dėl klaidingo baudžiamojo įstatymo aiškinimo ir taikymo įvykdytas netinkamai“⁴⁹.

Su šia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicija sutikti negalima, nes mažinant trečdaliu subendrintą bausmę, tarsi atsisakoma pirmojo bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas etapo. Juk BK 63 straipsnio 1 dalis ir nurodo, kad pirmiausiai teismas turi skirti bausmes už atskiras nusikalstamas veikas, o tik tada jas subendrinti, o BK 64¹ straipsnis ir turi būti taikomas už kiekvieną atskirą veiką, nes jis gali būti pritaikomas tik įvertinus konkrečios veikos aplinkybes, o bausmės subendrinamos jau neatsižvelgiant į atskiras nusikalstamas veikas ir jų aplinkybes, tai tėra bausmės skyrimo procesas. Be to, jeigu teismas renkasi taikyti šio straipsnio nuostatas galutinei subendrintai bausmei, tada kodėl teismai taip pat nedaro ir su kitų straipsnių nuostatomis (pavyzdžiui, BK 54 straipsnio 3 dalis⁵⁰, 62 straipsnis⁵¹). Analizuotoje praktikoje nepavyko rasti bylų, kuriose teismai būtų pirmiausia subendrinę bausmes, o tik tada pritaikę BK 54 straipsnio 3 dalį ar 62 straipsnį. Vadinasi, remiantis analogija, teismai turėtų bausmes taip pat skirti ir BK 64¹ straipsnio atžvilgiu.

Be to pati minėto straipsnio nuostata nurodo, kad kai nuteistajam „skiriama bausmė“, vadinasi, šio straipsnio nuostatas reikia taikyti skiriant bausmę, o tai reiškia, kad jau pirmame etape turi būti taikomas šis straipsnis, nes teismai jau jame skiria bausmes už atskira nusikalstamas veikas. Taigi, teismai turėtų suvienodinti praktiką ir taikyti BK 64¹ straipsnio nuostatas remiantis

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ Pavyzdžiui, byloje Nr. 2K-13-693/2016 R. T. nuteistas pagal BK 183 straipsnio 2 dalį (dėl UAB „R“ turto pasisavinimo), pritaikius BK 54 straipsnio 3 dalį, 180 MGL (22 500 Lt, 6516 Eur) dydžio bauda (47 straipsnio 3 dalies 4 punktas, 2003 m. gegužės 1 d. įstatymo redakcija), 182 straipsnio 2 dalį (dėl turtinės prievolės UAB „R“ naudai panaikinimo), pritaikius 54 straipsnio 3 dalį, 180 MGL (22 500 Lt, 6516 Eur) dydžio bauda (47 straipsnio 3 dalies 4 punktas, 2003 m. gegužės 1 d. įstatymo redakcija), 182 straipsnio 2 dalį (dėl turtinės prievolės UAB „R“ naudai išvengimo), pritaikius BK 54 straipsnio 3 dalį, 180 MGL (22 500 Lt, 6516 Eur) dydžio bauda (47 straipsnio 3 dalies 4 punktas, 2003 m. gegužės 1 d. įstatymo redakcija) ir tik tada bausmės subendrintos (žr. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-13-693/2016“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b4247f1f-0f47-41e5-b0a3-217e1f60c98c>).

Teismai taip bausmes skiria ir kitose bylose: pavyzdžiui, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. lapkričio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-515-976/2015“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4e21de0a-6625-4f3d-8941-c27ccf57821c> ir kt.

⁵¹ Pavyzdžiui, byloje Nr. 2K-499/2012 V. K. pripažintas kaltu ir nuteistas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 183 straipsnio 2 dalį, pritaikius BK 62 straipsnio 2 dalies 2 punktą, 80 MGL (10000 Lt) dydžio bauda, pagal BK 182 straipsnio 1 dalį 40 MGL (5000 Lt) dydžio bauda, pagal BK 220 straipsnio 1 dalį 40 MGL (5000 Lt) dydžio bauda, pagal BK 300 straipsnio 1 dalį 50 MGL (6250 Lt) dydžio bauda. Vadovaujantis BK 63 straipsnio 1, 2 ir 5 dalimi paskirtosios bausmės subendrintos apėmimo būdu ir V. K. paskirta subendrinta bausmė – 80 MGL (10000 Lt) dydžio bauda (žr. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-499/2012“, <http://eteismai.lt/byla/252331370028805/2K-499/2012>). Teismai bausmes taip pat skiria ir kitose bylose, pavyzdžiui, „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-321/2008“, <http://eteismai.lt/byla/186130481811380/2K-321/2008> ir kt.

pirma pozicija, t. y., bausmę mažinti trečdaliu už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai, o tik tada subendrini bausmes.

Bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas pirmasis etapas yra bausmės skyrimas už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai, tačiau jau pats pirmasis etapas savyje talpina nemažai problematikos. Labiausiai pažeidžiančia asmens teisės problema reiktų laikyti teismų užslėptą kitų veikų vertinimą. Iš teismų praktikos pastebėta, kad teismai tai daro užslėptai ir atsižvelgia ne tik į nusikalstamas veikas, kurios sudaro daugetą (taiko bausmės skyrimą pagal veikų grandinę principą), bet ir į nusikalstamas veikas, už kurias asmenys yra išteisinti. Nors teismas skirdamas bausmę turi laikytis bausmės individualizavimo principo, tačiau turi atsižvelgti ir į bylas, kuriose yra panašios aplinkybės ir priimti tinkamus sprendimus, kurie nepažeistų ir nesuvaržytų kaltinamųjų teisių bei laisvių.

1.2. Bausmių bendrinimas

Antrasis bausmės skyrimo padarius kelias nusikalstamas veikas etapas yra bausmės subendrinimas. BK 63 straipsnio nuostatos teismui nurodo būdus, kaip bausmės gali būti subendrinamos. Kyla klausimas, ar teismui yra palikta laisvė rinktis bausmių bendrinimo būdą? Išanalizavus šį BK straipsnį, manytina, kad taip. Vis dėlto, yra išskiriamas vienas imperatyvas, kurio teismas privalo laikytis, tai BK 63 straipsnio 5 dalis, kurioje nurodyta kokiais atvejais teismas privalo taikyti bausmių apėmimą. Nors teismas savo nuožiūra gali paskirti bausmę ir pasirinkti jos bendrinimo būdą, tačiau svarbu pažymėti, kad „teisėtumas ir teisingumas yra ne tik teisėjo nuožiūrai būdingi požymiai, bet ir baudžiamosios teisės principai, kurių turi laikytis teisėjas, skirdamas bausmę“⁵², taigi, teismas vis dėlto yra įpareigojamas ir jis negali visiškai laisvai ir bet kaip paskirti kaltininkui bausmę. Skirdamas galutinę subendrintą bausmę, teismas gali bausmes apimti arba visiškai ar iš dalies jas sudėti. Tai pažymima ir teismų praktikoje⁵³. Toliau bus aptariami bausmių bendrinimo būdai ir vyraujanti problematika.

1.2.1. Bausmių apėmimas

BK 63 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad kai bausmės apimamos, griežtesnė bausmė apima švelnesnės ir galutinė subendrinta bausmė prilygsta griežčiausiai iš paskirtų už atskiras nusikalstamas veikas bausmei (tai pažymima ir teismų praktikoje⁵⁴). Užsienio valstybių praktikoje

⁵² Alenas Gumuliauskas, „Teisėjo nuožiūra skiriant bausmę“, *Jurisprudencija* 61, 53 (2004): 93.

⁵³ Pavyzdžiui, „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-41-238/2017“, <http://eteismai.lt/byla/148407673523536/T-41-238/2017>; „Lietuvos apeliacinio teismo 2005 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1N-57“, <http://eteismai.lt/byla/44661021396163/1N-57> ir kt.

⁵⁴ Pavyzdžiui, „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. rugpjūčio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-765-168/2011“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f1822226-ee84-444c-8385-d296df72dd2c>;

šis būdas taip pat yra taikomas (pavyzdžiui, JAV⁵⁵, Anglijoje⁵⁶, Australijoje⁵⁷). Tačiau pasitaiko valstybių, kur bausmė skiriama tik už sunkiausią nusikaltimą (pavyzdžiui, Vokietijoje⁵⁸, Serbijoje⁵⁹, Lenkijoje⁶⁰), tačiau galima teigti, kad tai tarsi apėmimo būdas, nes jame taip pat griežčiausia bausmė apima švelnesnes.

Lietuvos BK 63 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad bausmių apėmimą teismas taiko tam tikrais atvejais. Šie atvejai išskiriami ir teismų praktikoje⁶¹. A. Nevera savo straipsnyje pažymi, kad „skirtingai nei buvo numatyta 1961 m. BK, galiojančiame baudžiamajame įstatyme pateikiamas išsamus sąrašas atvejų, kada galima taikyti bausmių apėmimą“⁶². Vadinasi, BK nuostatos imperatyvai nurodo kokiais atvejais turi būti taikomas bausmių apėmimas:

- 1) kai yra ideali nusikalstamų veikų sutaptis;
- 2) kai padarytos nusikalstamos veikos labai skiriasi pagal pavojingumą ir priskiriamos skirtingoms nusikalstamų veikų rūšims ar kategorijoms pagal šio kodekso 10 ar 11 straipsnius;
- 3) kai už vieną nusikalstamą veiką paskirta dvidešimt metų laisvės atėmimo arba laisvės atėmimas iki gyvos galvos.

Pirmuoju atveju, apėmimas taikomas kai teismas nustato idealiąją veikų sutaptį. BK komentare idealiąją nusikalstamų veikų sutaptimi laikomi atvejai, kai kaltininkas viena veika padaro kelias nusikalstamas veikas, kurios numatytos skirtinguose straipsniuose⁶³. Vis dėl to, šiai nuomonei galima pritarti tik iš dalies, nes teismų praktika kito, plėtėsi ir idealiosios sutapties samprata. Pagal kasacinio teismo praktiką idealioji nusikalstamų veikų sutaptis paprastai konstatuojama tada, kai „*asmuo viena veika (veikimu arba neveikimu) tuo pačiu laiku padaro du ar daugiau nusikaltimų ar baudžiamųjų nusižengimų, numatytų skirtinguose BK straipsniuose*“⁶⁴. Sutaptis idealiąja pripažįstama ir tada, kai yra padarytos kelios nusikalstamos veikos, jos buvo

„Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. kovo 9 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-95-361/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesaspren dimupaiska/tekstas.aspx?id=b0c7649c-658e-485b-87d6-b54ca75456e8> ir kt.

⁵⁵ United States Sentencing Commission. *Federal Sentencing Guidelines Manual* (2016): 61, <https://www.ussc.gov/guidelines/archive/2007-federal-sentencing-guidelines-manual>.

⁵⁶ Erin E. Goffette *Sovereignty in Sentencing: Concurrent and Consecutive Sentencing of a Defendant Subject to Simultaneous State and Federal Jurisdiction* (summer 2003): 1036, <http://scholar.valpo.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1297&context=vulr>.

⁵⁷ Virginia Campbell, IG Campbell, „Punishing Multiple Harms“, *University of Queensland Law Journal*. 1992, 20-21.

⁵⁸ Michael Bohlander, *Principles of German Criminal Procedure* (Studies in International and Comparative Criminal Law, 2012), 196.

⁵⁹ „Criminal Code of the Republic of Serbia“ (2005, amended 2012), <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/5>.

⁶⁰ „Criminal Code of the Republic Poland“ (1997, English version), <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/10>.

⁶¹ Pavyzdžiui, „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-547-174/2013“, <http://eteismai.lt/byla/257903497865212/1S-547-174/2013>.

⁶² Andrius Nevera, *Supra note*, 6: 26.

⁶³ *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. I tomas* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004), 361.

⁶⁴ Pavyzdžiui, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-4-699/2015“, <http://eteismai.lt/byla/152719905530697/2A-7-4-699/2015>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-361/2011“, <http://eteismai.lt/byla/20196117522767/2K-361/2011> ir kt.

padarytos viena po kitos per trumpą laiko tarpą ir buvo įgyvendinamas vieningas sumanymas⁶⁵. Šiuo metu, laiko tarpas nebėra svarbus vertinimo kriterijus, tačiau teismas pažymėjo, kad tokiais atvejais atskirus kaltininko nusikalstamus veiksmus jungia vieningas kaltininko sumanymas, siekiant pagrindinio visos nusikalstamos veikos tikslo, tačiau jie kvalifikuojami pagal skirtingus specialiosios dalies BK straipsnius⁶⁶. Dėl idealiosios sutapties sampratos išsiplėtimo, teismams realiosios ir idealiosios sutapčių atribojimas kartais tampa komplikuotas. Štai pavyzdžiui, galima įsivaizduoti situaciją, kai kaltininkas smurtu privertė merginą tenkinti jį oraliniu būdu. Po kelių valandų toje pačioje patalpoje jis atliko natūralų lytinį aktą su kita mergina, o po to prie jo prisijungė bendrininkas ir jie dar dviese atliko su kiekviena mergina natūralius aktus. Šioje situacijoje kyla klausimas kiek kiekvienam bendrininkui inkriminuoti veikų ir kokios sutapčių rūšys čia buvo. Kadangi seksualinių nusikaltimų specifika yra kiek kitokia nei kitų nusikalstamų veikų, teismų praktikoje šiai bylų kategorijai išskyrė sutapties paaiškinimą. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime yra konstatuota, kad: „*Jei asmuo su nukentėjusiuoju lytiškai santykiavo ir iš karto po to tenkino lytinę aistrą arba atvirkščiai, padarytos veikos sudaro idealiąją išžaginimo ir seksualinio prievartavimo nusikaltimų sutaptį. Jei lytinis santykiavimas ir lytinės aistros tenkinimas padaryti keliomis skirtingomis veikomis ir tarp jų yra laiko tarpas, padarytos veikos sudaro realiąją nusikaltimų sutaptį.*“⁶⁷ Vėlesnėje Aukščiausiojo Teismo praktikoje šiek tiek buvo patikslinti idealiosios sutapties atvejai: „*Jei asmuo su nukentėjusiuoju lytiškai santykiavo ir iš karto po to tenkino lytinę aistrą arba atvirkščiai, padarytos veikos sudaro idealiąją išžaginimo ir seksualinio prievartavimo sutaptį. Toks lytinis santykiavimas ir lytinės aistros tenkinimas laikomi padarytais tuo pačiu metu, jei kaltininkas iš pradžių tenkina lytinę aistrą oraliniu, analiniu ar kitokio fizinio sąlyčio būdu, tačiau nebaigęs tenkinti lytinės aistros (neišliejęs spermos), iš karto po to jis pradeda su nukentėjusiaja lytiškai santykiuoti arba atvirkščiai. Kaip idealioji išžaginimo ir seksualinio prievartavimo sutaptis vertintini taip pat tokie atvejai, kai asmuo baigia lytinį aktą su moterimi ir iš karto po to, be pertraukos, imasi lytinės aistros tenkinimo oraliniu, analiniu ar kitokio fizinio sąlyčio būdu arba atvirkščiai*“⁶⁸. Vadinas, šio pobūdžio bylose teismai atskiria sutapties rūšis per laiko tarpą, nors kito pobūdžio bylose buvo išaiškinta, kad laiko tarpas nebėra idealiosios sutapties

⁶⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138/2015“, <http://eteismai.lt/byla/148386211638579/2K-138/2015>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-355/2009“, <http://eteismai.lt/byla/143749864036062/2K-355/2009>; „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-249-843/2016“, <http://eteismai.lt/byla/87521191340839/1A-249-843/2016> ir kt.

⁶⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=814b49f0-2dd6-4422-8fcc-eeb2b0436488>.

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“, <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=28527>.

⁶⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-437/2006“, <http://eteismai.lt/byla/159704667709043/2K-437/2006>.

požymis⁶⁹. Vis dėlto, tokio pobūdžio bylose prof. A. Nevera⁷⁰ įžvelgė ir kitą problemą – ar galima teigti, kad išžaginimas ir seksualinis prievartavimas yra padarytos viena veika? Reiktų sutikti su jo nuomone ir pripažinti, kad tokiais atvejais reiktų vartoti terminą „poelgis“, kuris padėtų susieti seksualinį prievartavimą ir išžaginimą tarpusavyje ir parinkti tinkamą sutapties rūšį.

Nors Lietuvos Aukščiausiasis Teismas beveik visų bylų kategorijose išskyrė realiosios ir idealiosios sutapties atribojimo kriterijus⁷¹, tačiau vis tiek dar pasitaiko, kai teismai netinkamai nustato sutapties rūšį. Štai, pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas turėjo kelias bylas su analogiškomis situacijomis. Tiek vienoje, tiek kitoje byloje buvo padarytas Kelių eismo pažeidimas, kurio metu žuvo asmuo (abejose bylose asmenys buvo teisiami pagal BK 281 straipsnio ir BK 144 straipsnio nuostatas, šių veikų sutaptį). Vienoje byloje teismas subendrino baudmes vadovaudamasis BK 63 straipsnio 5 d. 1 punktu⁷² (vadinasi, nustatė idealiąją veikų sutaptį), o kitoje byloje – BK 63 straipsnio 1 ir 4 dalimis⁷³ (vadinasi, nustatė realiąją sutaptį). Nors aiškumo tokio pobūdžio bylose turėjo įnešti Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga⁷⁴, tačiau joje nenurodyta kokia konkrečiai sutapties rūšis turi būti taikoma panašiose situacijose, kurios buvo aptartos. Taigi, teismai neįsigilina į sutapčių požymius ir dėl šios priežasties netinkamai nustato sutapties rūšį, ko pasekoje pritaiko netinkamas BK 63 straipsnio nuostatas. Iš teismų praktikos matyti, kad netgi analogiškose situacijose teismai nurodo skirtingas sutapties rūšis. Nesant vieningos teismų praktikos teismai negali tinkamai identifikuoti šių rūšių ir tikėtina, kad kol praktika nebus suvienodinta, tol teismai ir darys klaidų atribodami realiąją sutaptį nuo idealiosios, o iš to seks asmenų teisių pažeidimai, nes teismai netinkamai bendrins baudmes.

Taip pat, kyla klausimas, ar asmuo yra pavojingesnis padarydamas nusikalstamas veikas, kurios sudaro idealiąją sutaptį. Teisės doktrinoje yra nuomonių, kad asmens pavojingumas

⁶⁹ *Supra note*, 66.

⁷⁰ Andrius Nevera, *Supra note*, 6: 26.

⁷¹ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas su pakeitimais, padarytais 1999 m. birželio 18 d., „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 ir 275 str.)“. Teismų praktika Nr. 11 (Vilnius, 1999), 263-271; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimo Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ 15 punktas. *Teismų praktika Nr. 23* (Vilnius, 2005), 321-322; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimo Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ 7.3 punktas. *Teismų praktika Nr. 20* (Vilnius, 2003), 249 ir kt.

⁷² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-158/2011“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=cee1491c-17a5-43cb-9875-bbff4e12661a>.

⁷³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-106/2011“, <http://eteismai.lt/byla/59072789280517/2K-106/2011>.

⁷⁴ „Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga“. *Teismų praktika Nr. 30* (Vilnius, 2009), 539-630.

nesiskiria kai jis padaro nusikalstamas veikas, sudarančias idealiąją ar realiąją sutaptį⁷⁵. Kiti mokslininkai nurodo, kad bausmės bendrinimas neturi priklausyti nuo to, kokią sutaptį teismas nustato, idealiąją ar realiąją (nėra skirtumo tarp asmens pavojingumo ar jis padarys vienu veiksmu, ar keliais⁷⁶). Iš dalies su tokia nuomone sutikti galima, nes asmuo padaręs kelias nusikalstamas veikas, bus baudžiamas tik už vieną veiką, nes kita veika bus tik formaliai vertinama ir už tai kaltininkui jokių pasekmių nebus. Taip pat, reiktų pritarti V. Piesliako nuomonei, kad šiuo atveju, bausmės individualizavimo procesas apsiriboja bausmės skyrimu už atskiras nusikalstamas veikas ir baigiasi paskyrus bausmes už atskiras nusikalstamas veikas, nes bendrinant bausmes taikomas BK numatytas imperatyvas, o toks bausmės skyrimas visuomenės akyse negali būti vertinamas kaip teisingas⁷⁷. Vis dėlto, iš kitos pusės, negalima prilyginti idealiosios ir realiosios sutapčių, nes nors šios veikos ir nesiskiria pavojingumu, tačiau šių sutapčių takoskyra rodo asmens pavojingumą (vertinant jo asmenybę). Idealiosios sutapties atveju, didesnio asmens pavojingumo negalime įžvelgti, nes jis viena veika padaro kelias nusikalstamas veikas, o realiosios sutapties atveju – galima įžvelgti⁷⁸. Taigi, skirti bausmes vienodu bendrinimo būdu už realiąją ir idealiąją sutaptį, taip pat nėra teisinga. Todėl, manytina, kad teismai apėmimo būdų esant idealiajai sutapčiai turėtų taikyti ne visais atvejais, o tik tam tikrais (darbe šie atvejai bus apibrėžti vėliau).

Kitas bausmių apėmimo atvejis yra, kai padarytos nusikalstamos veikos labai skiriasi pagal pavojingumą ir priskiriamos skirtingoms nusikalstamų veikų rūšims ar kategorijoms pagal BK 10 ar 11 straipsnius. Teismų praktikos skiriant bausmes (BK 54-64 straipsniai) apžvalgoje teismas pažymėjo, kad *„jeigu nusikalstamos veikos priskiriamos skirtingoms kategorijoms per vieną ar kelias (pvz., nesunkus ir sunkus nusikaltimas) arba viena nusikalstamų veikų yra baudžiamasis nusižengimas, kita – apysunkis, sunkus ar labai sunkus nusikaltimas, teismai pripažįsta, kad veikos labai skiriasi pagal pavojingumą BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punkto prasme. Jei nusikalstamos veikos priskiriamos gretimoms kategorijoms (pvz., nesunkus ir apysunkis nusikaltimas) arba viena nusikalstamų veikų yra baudžiamasis nusižengimas, kita – nesunkus nusikaltimas, šių veikų pavojingumą kiekvienu konkrečiu atveju įvertina teismai (t. y. palyginami veikų kėsینimosi objektai, dalykai, padarymo būdai, sukelti padariniai ir pan.)“*⁷⁹.

Jungtuko „ir“ išskyrimas šioje BK nuostatoje rodo, kad abi sąlygos būtinos. Tai pažymima ne tik mokslo doktrinoje⁸⁰, bet ir teismų praktikoje⁸¹. Nors teismų praktikoje pažymima, kad abi

⁷⁵ M. N. Stanovskij, „Naznachenje nakazaniia“ (Sankt-Peterburg, 1999), 317-320. Iš Tomas Girdenis, *Supra note*, 4: 119).

⁷⁶ Tamara Gennadevna Chernenko, *Supra note*, 9: 245.

⁷⁷ Vytautas Piesliakas, Bausmės individualizavimas ir teisingumo principo įgyvendinimas skiriant bausmes. *Jurisprudencija* 11, 113 (2008): 12.

⁷⁸ Tomas Girdenis, *Supra note*, 4: 118.

⁷⁹ „Teismų praktikos skiriant bausmes (BK 54-64 straipsniai) apžvalga“, *Teisės gidas*, žiūrėta 2017 m. rugsėjo 20 d. <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=32351>.

⁸⁰ Andrius Nevera, *Supra note*, 6: 27.

sąlygos yra būtinos, tačiau teismų praktikoje susiduriama su skirtingomis nuomonėmis. Toliau pateikiami keli teismų praktikos pavyzdžiai, kur teismai taikė skirtingus bausmių sudėjimo atvejus. Pavyzdžiui, byloje 2K-229-895/2015⁸² byloje buvo nustatytos gretimos nusikalstamų veikų kategorijos, tačiau skyrėsi veikų pavojingumas. Taigi, ši situacija neatitinka BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punkte nurodytų sąlygų, tačiau teismas vis tiek pritaikė apėmimo būdą. Teismas nurodė, kad nors ir buvo kėsintasi į tą patį objektą, tačiau kaltininkas pažeidė skirtingas vertybes ir dėlto galima jas priskirti skirtingoms kategorijoms (buvo kėsintasi į šias vertybes: teisingumo (BK 233 ir 235 straipsniai) ir žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui (BK 153 straipsnis). O štai pavyzdžiui, byloje 2K-397/2014⁸³ nors ir buvo nustatyta, kad yra skirtingos nusikalstamų veikų kategorijos, bet veikos nesiskiria pagal pavojingumą, todėl buvo pritaikytas bausmių sudėjimas. Čia teismas nurodė, kad nors ir padarytas nesunkus ir sunkus nusikaltimai, tačiau abu nusikaltimai buvo smurtiniai ir padaryta žala tam pačiam objektui – žmogaus sveikatai. Kaip pažymima mokslo doktrinoje, veikos pavojingumas visuose atvejuose nėra vienodas ir jis skiriasi savo laipsniu, kuris siejamas su veikos kiekybine charakteristika: žalos dydžiu, veiksmų intensyvumu⁸⁴. Taigi, teismas nustatęs, kad veikos priskiriamos gretimoms kategorijoms turi įvertinti ir kitus aspektus – objektą, vertybę, padarinius, žalą ir kt. Minėtuose pavyzdžiuose teismai taip ir elgėsi.

Taip pat, analizuojant BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punktą kilo klausimas kaip vertinti nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų pavojingumą. Atsižvelgiant į BK numatytas didžiausias bausmės dydžius už baudžiamuosius nusižengimus, darytina išvada, kad jie yra ne tokie pavojingi kaip nesunkus, apysunkis, sunkus ar labai sunkus nusikaltimas⁸⁵. Iš šios formuluotės matyti, kad baudžiamasis nusižengimas nepriskiriamas jokiai kategorijai, todėl kyla klausimas kaip vertinti situaciją, kai asmuo padaro baudžiamąjį nusižengimą ir nusikaltimą viena veika. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje yra nurodęs, kad *„Jeigu nusikalstamos veikos priskiriamos skirtingoms kategorijoms per vieną ar kelias (pvz., nesunkus ir sunkus nusikaltimas, kaip nustatyta šioje byloje) arba viena nusikalstamų veikų yra baudžiamasis nusižengimas, kita – apysunkis, sunkus ar labai sunkus nusikaltimas, pagal nusistovėjusią teismų praktiką teismai pripažįsta, kad*

⁸¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-29/2006“, <http://eteismai.lt/byla/126320448720591/2A-29/2006?word=bylos%20atnaujinimas>.

⁸² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-229-895/2015“, <http://eteismai.lt/byla/214796953399118/2K-229-895/2015>.

⁸³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-397/2014“, <http://eteismai.lt/byla/217333868221935/2K-397/2014>.

⁸⁴ Andrius Bielinis, „Tyčinė nusikalstama veika Vokietijos ir Lietuvos baudžiamojoje teisėje: lyginamoji analizė“, *Teisės problemos* 3, 57 (2007): 67.

⁸⁵ Iveta Vitkutė-Zvezdinienė, „Nusikaltimo mažareikšmiškumo atribojimo nuo baudžiamojo nusižengimo problemos“, *Jurisprudencija* 8, 98 (2007): 38.

*veikos labai skiriasi pagal pavojingumą BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punkto prasme*⁸⁶. Vadinas, baudžiamasis nusižengimas tarsi pakliūna prieš visas šias kategorijas ir jei bus padarytas baudžiamasis nusižengimas ir pavyzdžiui apysunkis nusikaltimas, šios veikos bus priskiriamos skirtingoms kategorijoms. Taip sudaromos sąlygos teismams įvertinti baudžiamojo nusižengimo ir atskirų nusikaltimų kategorijų pavojingumą ir tinkamai paskirti teisingą bausmę.

Kitas klausimas, kuris kilo analizuojant BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punktą, buvo neatsargaus nusikaltimo pavojingumo ir jo santykio su tyčiniu nusikaltimu vertinimas. Pavyzdžiui, BK 281 straipsnio 6 dalyje yra numatytas laisvės atėmimas nuo 3 iki 10 metų. Tai būtų sunkus tyčinis nusikaltimas, tačiau šio straipsnio 8 dalis nurodo, kad tai yra neatsargus nusikaltimas. Todėl kaip reiktų vertinti šios veikos pavojingumą? Teismų praktikoje neatsargaus nusikaltimo pavojingumo vertinimas buvo apibrėžtas (Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje Nr. 2K-296/2009 nurodė, kad pavojingumu neatsargus nusikaltimas gali būti prilyginamas nesunkiam ar apysunkiam nusikaltimui⁸⁷) ir teismai sistemingai laikosi šios nuomonės⁸⁸. Šia teismų nuomonei galima pritarti, nes netgi analizuojant BK nuostatas buvo pastebėta, kad neatsargūs nusikaltimai dažniausiai yra įvardijami prie nesunkių ir apysunkių nusikaltimų (pavyzdžiui, BK 18 straipsnis „asmuo, padaręs baudžiamąjį nusižengimą, neatsargų arba nesunkų ar apysunkį tyčinį nusikaltimą [...]“). Vis dėl to reiktų nepamiršti, kad kiekvieną atvejį reikia vertinti individualiai (tai išplaukia ir iš anksčiau minėtų pavyzdžių) ir atsižvelgti į sankciją, padarinius, vertybę į kurią buvo kėsintasi, neatsargios kaltės rūšį. Abejotina, ar labai teisinga BK 281 straipsnio 6 dalį priskirti nesunkiam ar apysunkiam nusikaltimui, nes pavyzdžiui, BK 129 straipsnio 1 dalies sankcija yra laisvės atėmimas nuo 7 iki 15 metų ir tai yra labai sunkus nusikaltimas. Teismas šiuo atveju turėtų įvertinti aplinkybes individualiai ir atsižvelgti į vertybę į kurią kėsinosi kaltininkas bei faktą, kad šią veiką padarė apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų ir tinkamai nustatyti veikos pavojingumą.

Galiausiai, teismas bausmes apima, kai už vieną nusikalstamą veiką paskirta dvidešimt metų laisvės atėmimo arba laisvės atėmimas iki gyvos galvos. Ši nuostata mažiausiai kelia klausimų ir manytina, kad įstatymų leidėjas tinkamai išskyrė šią sąlygą, tam, kad būtų išvengta neproporcingai didelių bausmių, kaip pavyzdžiui, Amerikoje, kurioje yra paskiriamos neadekvačiai didelės bausmės (JAV, Arizonoje mokytojas už 20 vaikų pornografinių nuotraukų laikymą savo

⁸⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-70/2011“, <http://eteismai.lt/byla/69821455298566/2K-70/2011>.

⁸⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-296/2009“, <http://eteismai.lt/byla/69338600212665/2K-296/2009>.

⁸⁸ Vėlesnėje teismų praktikoje teismai taip pat įvertino neatsargaus nusikaltimo pavojingumą (žr. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-186/2012“, <http://eteismai.lt/byla/45150773802158/2K-186/2012>; „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-419-185/2011“, <http://eteismai.lt/byla/213871128724654/1A-419-185-2011>; „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-85-818/2016“, <http://eteismai.lt/byla/96773295758792/T-85-818/2016>).

kompiuteryje buvo nuteistas 200 metų laisvės atėmimo be teisės į paleidimą anksčiau laiko ar bausmės sutrumpinimą. Nuteistasis padavė skundą JAV Aukščiausiam Teismui dėl neproporcingos bausmės, kuri yra griežtesnė nei bausmė už išžaginimą ir tolygi bausmei už nužudymą. Be to jis nurodė, kad bet kurioje kitoje pasaulio vietoje jis būtų nubaustas daug švelniau. JAV Aukščiausiasis Teismas atsisakė svarstyti nuteistojo skundą⁸⁹).

Prie BK 63 straipsnio 5 dalies reiktų pažymėti ir problemas, tinkančias bendrai 1 ir 2 punktams. Pirmiausia, pagal BK 65 straipsnio 2 dalį teismas, subendrindamas bausmes BK 63 ir 64 straipsniuose numatytais atvejais, švelnesnę bausmę keičia griežtesne bausme. Bauda nekeičiama ir skiriama kartu su kita bausme. Draudžiamas dvigubas bausmių keitimas. Tačiau teismų praktikoje pavyko rasti pavyzdžių, kai teismai apima šias bausmes ir subendrintoje bausmėje neskiria baudos. Štai pavyzdžiui, byloje 2K-302/2014 „Šiaulių apygardos teismo 2013 m. rugpjūčio 13 d. nuosprendžiu Ž. Z. pripažinta kalta ir nuteista pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 181 straipsnio 2 dalį, pritaikius BK 54 straipsnio 3 dalį, laisvės apribojimo bausme dvejims metams; pagal BK 259 straipsnio 1 dalį (dėl 2011 m. birželio mėn. psichotropinių medžiagų įgijimo) 15 MGL (1950 Lt) dydžio bauda; pagal BK 259 straipsnio 1 dalį (dėl 2011 m. birželio 17 d. psichotropinių medžiagų įgijimo) 15 MGL (1950 Lt) dydžio bauda. Vadovaujantis BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punktu, paskirtos bausmės subendrintos apėmimo būdu ir paskirta galutinė laisvės apribojimo bausmė dvejims metams, Ž. Z. įpareigota nuo 22 iki 7 val. būti namuose ir gydytis nuo narkomanijos“⁹⁰. Ir nors apeliacinės instancijos teismas pakeitė šį nuosprendį ir prie laisvės atėmimo bausmės pridėjo baudą, tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas paliko galioti pirmos instancijos nuosprendį motyvuodamas tuo, kad „dabartinio BK 65 straipsnio 2 dalyje nėra draudimo sudėti baudas. Tai reiškia, kad, skiriant subendrintą bausmę už kelias nusikalstamas veikas, BK 65 straipsnio 2 dalyje numatytas draudimas pakeisti baudą nevaržo teismo visa apimtimi taikyti BK 63 straipsnyje numatytą galutinės subendrintos bausmės skyrimo taisyklių, t. y. griežtesne bausme apimti baudą, ją iš dalies ar visiškai pridėti prie griežtesnės bausmės. Šis draudimas reiškia, kad, paskyrus baudą už atskiras nusikalstamas veikas, taikant visiško ar dalinio baudos ir griežtesnės bausmės sudėjimo būdą, netaikomos BK 65 straipsnio 1 dalyje numatytos baudos keitimo kitomis bausmėmis taisyklės“⁹¹. Bausmė šioje byloje buvo paskirta apimant bausmes pagal BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punktą. Kitoje byloje, teismas pažymėjo, kad „bauda nekeičiama ir skiriama kartu su kita bausme. Tačiau šiuo atveju turėjo būti taikomas ne bausmių sudėjimo, o apėmimo būdas. Dėl šių priežasčių pirmosios instancijos teismo nuosprendis ir

⁸⁹James Westhead, „US 200-year porn sentence stands“, BBC News, Washington, žiūrėta 2017 m. spalio 12d. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/6399471.stm>.

⁹⁰„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-302/2014“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=9bf91b71-1dbf-47fd-815e-f22abdeaaa08>.

⁹¹*Ibid.*

*apeliacinės instancijos teismo nutartis keistina BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punkto pagrindu paskirta laisvės atėmimo bausmė apimant 50 MGL dydžio baudą*⁹². Galiausiai, trečioje nutartyje, taip pat buvo apimtos bausmės, esant idealiajai nusikalstamų veikų sutapčiai (t.y., teismas subendrina bausmes jas apimdamas pagal BK 63 straipsnio 5 dalies 1 punktą)⁹³. Iš visų šių nutarčių matyti, kad teismas baudas apėmimo atveju apima griežtesne bausme ir jos išnyksta, nors BK nuostata nenurodo išimčių, kada teismas gali neapimti baudos ir manytina, kad visais atvejais bauda neturėtų būti apimama. Taip pat, kitose teismų nutartyse pažymima, kad bauda gali būti keičiama tik bausmės vykdymo etape⁹⁴. Su šia teismų praktika sutikti iš dalies negalima, nes taip asmeniui yra paskiriama neteisinga bausmė. Jei asmuo padaro dvi veikas, iš kurių už vieną numatyta laisvės atėmimas, o už kitą – bauda, teismas bausmes apimti galėtų. Tačiau jei asmuo padaro daugiau nusikalstamų veikų, už kurias numatytos baudos, o už vieną laisvės atėmimas, teismas paskirtų tik laisvės atėmimo bausmę ir taip būtų tarsi nubraukiamos kitos bausmės (ši problema bus analizuojama toliau).

Taip pat šią problemą galima sieti ir su kita problema, kai bausmės yra apimamos. Įsivaizduokime situaciją, kad asmuo padaro 20 nesunkių nusikalstamų veikų ir vieną sunkią. Bendrinant bausmes apėmimo būdu, bus paskirta griežčiausia bausmė (vadinasi bausmė, už vieną sunkią nusikalstamą veiką), tačiau kodėl dingsta kitos 20 nesunkių nusikalstamų veikų ir kodėl asmuo už jas neatsako. Vadinasi, teismas ir apimdamas bausmes neatsižvelgia į kitas padarytas nusikalstamas veikas ir jos tarsi išnyksta (tas pats galioja ir baudos apėmimui). Pritartina T. Girdenio nuomonei, kad yra nesuprantama, kodėl, kai asmuo padaro kelis nesunkius nusikaltimus jam bausmės sudedamos ir taip bausmė sugriežtinama⁹⁵, kai tuo tarpu minėtu atveju – visi nesunkūs nusikaltimai būtų tarsi „pamiršti“ ir jam būtų paskirta švelnesnė bausmė (nes bausmė būtų apimama). Todėl šiuo atveju siūlytina, teismui netaikyti bausmės apėmimo, o įvertinti visų nusikalstamų veikų padarymą ir esant būtinybei bausmes sudėti.

Apžvelgus pagrindinę problematiką, susijusią su bausmės bendrinimu apimant bausmes, siūlytina, keisti BK 63 straipsnio 5 dalies nuostatas ir nurodyti, kad teismas turėtų tik tam tikrais atvejais taikyti šią nuostatą. Buvo pastebėta, kad teismų praktikoje vieningos nuomonės nėra ir bausmės skiriamos ne visada tinkamai. Taip pat, ir mokslo doktrinoje pastebėta nuomonių, kad mokslininkai ne visais atvejais pritaria BK nuostatoms bausmes bendrinti apėmimo būdu nurodytais

⁹² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. vasario 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-11/2012“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ea51a636-c34a-45ae-95da-09e47f750275>.

⁹³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. lapkričio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-428/2014“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=de667d61-f02c-4cea-aca4-e2f30bf1d9e4>.

⁹⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gegužės 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-139/2016“, <http://eteismai.lt/byla/96110108572065/2K-196-139/2016>.

⁹⁵ Tomas Girdenis, *Supra note*, 4: 127.

atvejais BK 63 straipsnio 5 dalyje. Manytina, kad teismai įvertinę visas aplinkybes turėtų nuspręsti koku būdu bausmes bendrinti. Taip būtų paliekama teismui diskrecija tinkamai pritaikyti asmeniui bausmę ir jis nebūtų apribojamas esančio imperatyvo (iš teismų praktikos analizės matyti, kad šios dalie taikymas slepia nemažai problemų). Teismai turėtų atsižvelgti į padarytos žalos dydį, taip pat įvertinti nusikalstamų veikų kiekį bei pobūdį. Įsitikinti, kad veikos nors ir nepriklauso skirtingoms kategorijoms, tačiau skiriasi pagal savo pavojingumą (jei būtų taikoma BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punktas), įvertinti vertybes, į kurias kėsinosi kaltininkas. Bausmės skyrimo taisyklės turi būti prasmingos ir ribojimai teisingi, tačiau šiuo metu esantis BK 63 straipsnio 5 dalyje numatytas imperatyvas tam tikrais atvejais neleidžia teismui paskirti teisingos bausmės. Todėl siūlytina panaikinti BK 63 straipsnio 5 dalies 1 ir 2 punktuose esančius imperatyvus ir palikti teismui diskreciją spręsti kokiais atvejais taikyti bausmės apėmimą, o kuriais sudėjimą.

1.2.2. Bausmių sudėjimas

Kita bausmių bendrinimo rūšis yra sudėjimas. Pagal BK 63 straipsnį teismai gali visiškai arba iš dalies sudėti bausmes.

Visiško sudėjimo atveju teismas prie griežčiausios bausmės, paskirtos už vieną iš padarytų nusikalstamų veikų, prideda visas paskirtas švelnesnes bausmes. Šis būdas teismų praktikoje taikomas retai, todėl jo taikyme nekyla problemų. Teismas pirmiausia turi nustatyti kuri paskirta bausmė už atskiras nusikalstamas veikas yra griežčiausia ir prie jos prideda likusias bausmes. Vadinas, nė viena bausmė nedingsta. Jei yra paskiriamos skirtingos rūšies bausmės, teismas vadovaudamasis BK 42 straipsnį, kuriame bausmės išvardintos pagal griežtumą, nuo švelniausios iki griežčiausios⁹⁶ ir pasinaudojęs bausmių sudėjimo ir keitimo taisyklėmis, kurios reglamentuotos BK 65 straipsnyje, paskiria dvi bausmes (tai leidžia BK 42 straipsnio 4 d.) arba vieną galutinę bausmę, kuri yra griežčiausia (tai leidžia BK 65 straipsnio 2 dalis). BK imperatyviai nurodo tik atvejus, kada turi būti taikomas bausmių apėmimas, o koku bausmių sudėjimo būdu teismui subendrinti bausmes, jis pasirenka pats. Vis dėl to, taikant visišką bausmių sudėjimą, teismas tokį sprendimą turėtų labai motyvuoti. Štai, pavyzdžiui, byloje Nr. 1S-340-245/2016 teismas taikė visišką bausmių sudėjimą (2015-07-08 Kėdainių rajono apylinkės teismo nuosprendžiu M. A. nuteistas galutine subendrinta 2 metų 4 mėnesių laisvės atėmimo bausme, 2015-07-23 Kėdainių rajono apylinkės teismo nuosprendžiu M. A. nuteistas galutine subendrinta 2 metų laisvės atėmimo bausme, o 2016-01-25 Kėdainių rajono apylinkės teismo nutartimi teismas bausmes subendrino

⁹⁶ Tai pažymima ir teismų praktikoje, pavyzdžiui, „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-27-145/2007“, <http://eteismai.lt/byla/53180485747052/1A-27-145-2007?word=evaldas%20gavėnas>; „Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. kovo 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-123-309/2012“, <http://eteismai.lt/byla/152488336415640/1A-123-309-2012> ir kt.

visiško sudėjimo būdu ir galutinė subendrinta bausmė paskirta 4 metai ir 4 mėnesiai laisvės atėmimo⁹⁷). Kauno apygardos teismas paliko galioti pirmos instancijos priimtą nutartį ir nurodė, kad „nagrinėjamu atveju visiškas bausmių sudėjimas yra pateisinamas, nes bylos medžiaga liudija, kad M. A. nusikalsta sistemingai, jam būdingas nusikalstamo elgesio modelis, t. y. daromi nusikaltimai nuosavybei bei turtinėms teisėms. Anksčiau taikytos švelnesnės bausmės rūšys (laisvės apribojimas) jam nebuvo efektyvios, nustatyti įpareigojimai nevykdyti, tačiau toliau tęstas nusikalstamas elgesys veikiant bendrininkų grupėje. Todėl švelnesnis bausmių sudėjimo principas pagrįstai netaikytas“⁹⁸. Manytina, kad taip yra todėl, nes nenorima pažeisti asmens teisių, juk taikant šį bausmės sudėjimo būdą asmeniui yra paskiriama griežta bausmė. Lietuvos teismai siekdami išvengti Amerikoje vyraujančių didelių bausmių skyrimo⁹⁹, visiško sudėjimo atveju dėl to turi labai motyvuoti, kodėl pasirinko būtent šį bendrinimo būdą.

Kitas sudėjimo būdas yra dalinis bausmės sudėjimas, kai prie griežčiausios bausmės, paskirtos už vieną iš padarytų nusikalstamų veikų, iš dalies pridedamos švelnesnės bausmės. Šį bausmių apėmimą galima traktuoti kaip tarpinį savo sunkumu tarp visiško bausmės sudėjimo ir bausmės apėmimo¹⁰⁰. A. Nevera šį bausmės sudėjimą įvardino kaip savotišką dalinį apėmimą¹⁰¹. Nors nuostata yra gan aiškiai apibrėžta, tačiau kyla klausimas kas yra dalinis bausmių sudėjimas. Pirmiausia, kyla klausimas ar prie griežčiausios bausmės reikia pridėti nors truputį nuo likusių, ar po truputį nuo kiekvienos? A. Nevera savo straipsnyje nurodo, kad teismai šiuo atžvilgiu nevienareikšmiškai skiria bausmes: vieni teismai prie griežčiausios iš asmeniui paskirtų bausmių prideda bet kokią dalį švelnesnių bausmių, o kiti iš dalies sudedant bausmes prie griežčiausios iš paskirtųjų prideda dalį kiekvienos asmeniui paskirtos švelnesnės bausmės¹⁰². Taip pat, šiuo klausimu svarbi 2005 m. kovo 15 d. nutartis, kurioje kaltinamasis padarė 28 vagystes, iš kurių už 14 iš jų skirtas laisvės atėmimas nuo 4 mėn. iki 1 m., už 14 vagysčių – baudos nuo 3 iki 15 MGL, ir sudėjus bausmes daliniu sudėjimu, paskyrė 2 metus laisvės atėmimo. Taigi teismas prie griežčiausios vienerių metų bausmės pridėjo po dalį už likusias laisvės atėmimo bausmes, o baudos tiesiog dingo. Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pakeitė pirmos instancijos nuosprendį ir nurodė, kad dalinis sudėjimas yra po truputį nuo kiekvienos bausmės, paskirtos už atskiras

⁹⁷ „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. kovo 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-340-245/2016“, <http://eteismai.lt/byla/197568233774214/1S-340-245/2016>.

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ Pavyzdžiui, 2016 m. JAV Merilendo mokyklos tarnautojas D. Carraway buvo apkaltintas 270 kaltinimais dėl piktnaudžiavimo vaikais ir pornografija, o 2017 m. sausio mėnesį federaliniame teisme buvo kaltinamas 12 berniukų seksualiniu išnaudojimu. Jis buvo nuteistas 100 metų laisvės atėmimo bausme už seksualinį smurtą mažiausiai dvylikos berniukų atžvilgiu. (žr. „Maryland school aide sentenced to 100 years in prison after sexually abusing at least a dozen boys“, Fox News, žiūrėta 2017 m. spalio 12 d., <http://www.foxnews.com/us/2017/09/28/maryland-school-aide-sentenced-to-100-years-in-prison-after-sexually-abusing-at-least-dozen-boys.html>).

¹⁰⁰ Kristina Chlebinskaitė, „Subendrintos dalinio bausmių sudėjimo būdu bausmės skyrimas, tinkamai įgyvendinant... Nulla poena sine lege principą“, *Teisė* 66, 1 (2008): 36-37.

¹⁰¹ Andrius Nevera, „Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei“, *Jurisprudencija, Mokslo darbai* 45, 37 (2003): 44.

¹⁰² Andrius Nevera, *Supra note*, 6: 26.

nusikalstamas veikas, ir pakeitė galutinę bausmę į 2 m. laisvės atėmimą ir 20 MGL baudos¹⁰³. A. Nevera pritaria teismo pozicijai, kad reiktų prie griežčiausios iš paskirtųjų pridėti dalį kiekvienos asmeniui paskirtos švelnesnės bausmės. Toks dalinis bausmių sudėjimo aiškinimas aptinkamas ir teismų praktikoje¹⁰⁴. Šiai pozicijai reiktų pritarti todėl, kad asmuo nesijaustų nenubaudžiamas ir neliktų nenubaustas. Teismas bausmę turi paskirti už visas nusikalstamas veikas, kurias kaltininkas padarė, o ne už dalį nusikalstamų veikų. Būtų neteisinga, jei asmuo padaręs 27 vagystes ir vieną turto iššvaistymą, būtų nubaustas tik, pavyzdžiui, už 10 vagysčių. Toks nuteisimas asmenį skatintų ir toliau daryti nusikalstamas veikas ir nebūtų pasiekti bausmės tikslai, be to, nebūtų paskirta teisinga bausmė.

Taip pat ši nutartis svarbi tuo, kad teismas išskyrė pagrindinius reikalavimus, keliamus daliniam bausmės sudėjimui: „1) kad kitos bausmės būtų pridedamos prie griežčiausios bausmės, paskirtos už vieną iš padarytų nusikalstamų veikų, 2) kad iš dalies būtų pridedamos švelnesnės bausmės nuo visų paskirtų bausmių, 3) kad bendrinant paskirtas už kelias nusikalstamas veikas bausmes būtų paskirta viena galutinė bausmė arba vadovaujantis BK 42 straipsnio 4 dalimi – dvi bausmės, 4) kad galutinė subendrinta bausmė būtų didesnė (griežtesnė) už griežčiausią iš paskirtų už atskiras nusikalstamas veikas bausmių“¹⁰⁵.

Kaip ir visiškame bausmių apėmime, teismas pirmiausia turi nustatyti griežčiausią bausmę iš visų paskirtųjų ir tik tada prie jos pridėti iš dalies būtų pridedamos švelnesnės bausmės nuo visų paskirtų bausmių. 2017 m. spalio 6 d. įsigaliojo BK 63 straipsnio 4 dalies pakeitimai¹⁰⁶, kurie numato, kad pridedamos bausmės dalis negali būti mažesnė negu minimalus tos bausmės rūšies dydis, išskyrus atvejus, kai pridedama neatliktos bausmės dalis yra mažesnė už šį dydį, be to, ir nurodomi kiekvienos iš pridedamų bausmės dalių parinkimo motyvai. Įstatymų leidėjas pagaliau atsižvelgė į probleminį klausimą, kuris ilgą laiką vyravo ne tik teismų praktikoje, bet ir mokslo doktrinoje. Mokslo doktrinoje buvo keliamas klausimas kiek mažiausiai turi būti pridedama bausmės, tai yra, klausimo esmė buvo, ar galima pridėti po kiek nori bausmės (pavyzdžiui, po vieną dieną), ar vis dėlto reikia laikytis bendroje dalyje nustatyto minimumo? Moksle yra išskiriami du požiūriai šiuo klausimu. Pirmasis teigia, kad prie griežčiausios bausmės reikia pridėti bet kokią dalį kiekvienos švelnesnės bausmės, o antrasis, kad prie griežčiausios pridėti kiekvienos iš paskirtų

¹⁰³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-131/2005“.

¹⁰⁴ Pavyzdžiui, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-620/2010“,

<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c718b45d-f839-4951-9872-03d48cf7e8ca>; „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. birželio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-333-397-2012“, <http://eteismai.lt/byla/11546820179938/1A-333-397-2012>; „Skuodo rajono apylinkės teismo 2016 m. sausio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-2-995/2016“, <http://eteismai.lt/byla/200136923347839/T-2-995/2016> ir kt.

¹⁰⁵ *Supra note*, 103. Šie požymiai buvo išskirti ir vėlesnėje teismų praktikoje (pavyzdžiui, „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. rugsėjo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-793-209-2012“, <http://eteismai.lt/byla/174474293945285/1A-793-209-2012> ir kt.).

¹⁰⁶ *Supra note*, 3.

bausmių dalis, bet ne mažesnes nei pridedamos bausmės įstatyminis minimumas¹⁰⁷. Teismų praktikoje, iki minėtų pakeitimų, vieningos nuomonės šiuo klausimu taip pat nepavyko rasti. Vieni teismai skirdami bet kokią dalį kiekvienos švelnesnės bausmės, argumentuoja, kad „pagal baudžiamąjį įstatymą, kai bausmės iš dalies sudedamos, prie griežčiausios bausmės, paskirtos už vieną iš padarytų nusikalstamų veikų, iš dalies pridedamos visos paskirtos švelnesnės bausmės (BK 63 straipsnio 4 dalis). Vadinasi, įstatymo leidėjas šiuo atveju palieka teismui savo nuožiūra spręsti, kokią dalį švelnesnių bausmių pridėti – imperatyvus reikalavimas prie griežčiausios laisvės atėmimo bausmės pridėti ne mažiau kaip po tris mėnesius paskirtų švelnesnių laisvės atėmimo bausmių baudžiamajame įstatyme nenumatytas. Kita vertus, laisvės atėmimo bausmės terminas skaičiuojamas ne tik mėnesiais, bet ir metais, dienomis (BK 50 straipsnio 1 dalis). Todėl tai, kad teismas, bendrindamas N. A. bausmės dalinio sudėjimo būdu, prie griežčiausios jam paskirtos laisvės atėmimo bausmės pridėjo po vienuolika–dvylika dienų laisvės atėmimo, negali būti laikoma netinkamu baudžiamojo įstatymo pritaikymu“¹⁰⁸. Taigi, šiuo atveju teismas argumentavo, kad BK nuostatos nenurodo kokią bausmės dalį pridėti ir palieka tai teisėjo nuožiūrai. Kiti teismai, kurie palaiko antrąją poziciją nurodo, kad bendrinant bausmes reikia atsižvelgti į BK VII skyriuje nustatytus minimalius atitinkamų bausmių rūšių dydžius, kad už kelias nusikalstamas veikas nebūtų paskirta nepagrįstai per švelni bausmė¹⁰⁹. Plenarinė sesija šioje nutartyje įsakmiai nenurodė taikyti šių nuostatų, tai rekomendacinio pobūdžio pasiūlymas, tačiau ji argumentavo, kodėl teismai, skirdami bausmės dalinio sudėjimo atveju turėtų taip elgtis. Mokslo doktrinoje vis dėlto palaikoma antroji pozicija¹¹⁰, tačiau atsiranda ir nuomonių, kad tiek viena, tiek kita pozicija turi privalomų ir trūkumų ir sunku nurodyti, kuri iš jų teisingesnė¹¹¹.

Teismų praktikos pavyzdžių, kaip turėtų būti taikomos naujosios BK nuostatos rasti nepavyko¹¹². Tačiau kyla klausimas kaip turėtų atrodyti šių nuostatų pritaikymas praktikoje. Norint nagrinėti šį klausimą, buvo pasirinkta nutartis, kurioje asmuo padarė daug vagysčių ir turto sugadinimų. Kauno rajono apylinkės teismo 2012 m. gegužės 29 d. nuosprendžiu¹¹³ V. Z. pripažintas kaltu ir nuteistas už 36 vagystes pagal BK 178 straipsnio 2 dalį. Dėl vagystės iš A. K. sodo namelio ir vagystės iš V. A. sodo namelio nuteistas laisvės atėmimo bausme po septynis mėnesius už kiekvieną vagystę, dėl vagystės iš S. R. sodo namelio, vagystės iš K. Š. sodo namelio,

¹⁰⁷ Andrius Nevera, *Supra note*, 6: 27.

¹⁰⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-279/2007“, <http://eteismai.lt/byla/265371997773439/2K-279/2007>.

¹⁰⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-686/2006“, <http://eteismai.lt/byla/260382800797019/2K-7-686/2006>.

¹¹⁰ Vytautas Piesliakas, *Supra note*, 77: 14.

¹¹¹ Tomas Girdenis *Supra note*, 4: 127-128, Andrius Nevera, *Supra note*, 6: 27.

¹¹² Paskutinį kartą tikrinta: 2017 m. lapkričio 14 d.

¹¹³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-286/2013“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1590007b-c935-4e08-933b-a8e4c45abc3c>.

vagystės iš A. K. sodo namelio laisvės atėmimo bausme po aštuonis mėnesius už kiekvieną vagystę. Taip pat, dėl vagystės iš V. S. J. sodo namelio, vagystės iš M. V. sodo namelio, vagystės iš K. M. sodo namelio laisvės atėmimo bausme po devynis mėnesius už kiekvieną vagystę, dėl vagystės iš E. S. sodo namelio, vagystės iš V. P. sodo namelio, vagystės iš A. D. sodo namelio nuteistas laisvės atėmimo bausme po dešimt mėnesių už kiekvieną vagystę. Dėl vagystės iš O. D. sodo namelio, vagystės iš B. B. sodo namelio, vagystės iš S. J. sodo namelio nuteistas laisvės atėmimu po vienuolika mėnesių už kiekvieną vagystę. Dėl vagystės iš R. G. sodo namelio, vagystės iš J. J. sodo namelio, vagystės iš S. S. sodo namelio, vagystės iš V. K. sodo namelio nuteistas laisvės atėmimo bausme po vienerius metus už kiekvieną vagystę. Dėl vagystės iš V. K. sodo namelio, vagystės iš G. G. sodo namelio, vagystės iš K. J. sodo namelio nuteistas laisvės atėmimo bausme po vienerius metus vieną mėnesį už kiekvieną vagystę. Dėl vagystės iš I. Š. sodo namelio, vagystės iš R. A. sodo namelio, vagystės iš I. G. sodo namelio, vagystės iš R. B. sodo namelio nuteistas laisvės atėmimo bausme po vienerius metus du mėnesius už kiekvieną vagystę. Dėl vagystės iš G. P. sodo namelio ir vagystės iš G. M. sodo namelio nuteistas laisvės atėmimo bausme po vienerius metus tris mėnesius už kiekvieną vagystę. Dėl vagystės iš A. K. sodo namelio, vagystės iš K. sodo namelio, vagystės iš P. N. sodo namelio nuteistas laisvės atėmimo bausme po vienerius metus keturis mėnesius už kiekvieną vagystę. Dėl vagystės iš K. M. garažo, vagystės iš V. M. Č. Garažo, vagystės iš P. V. K. garažo, vagystės iš D. Š. garažo nuteistas laisvės atėmimo bausme po vienerius metus penkis mėnesius už kiekvieną vagystę. Dėl vagystės iš A. I. garažo ir vagystės iš K. A. garažo nuteistas laisvės atėmimo bausme po vienerius metus šešis mėnesius už kiekvieną vagystę. Kaltinamasis dar nuteistas už 16 turto sugadinimų pagal BK 187 straipsnio 1 dalį ir 3 dalį. Pagal BK 187 straipsnio 1 dalį nuteistas laisvės atėmimo bausme po tris mėnesius dėl A. K. ir V. P. turto sugadinimo, po penkis mėnesius laisvės atėmimo bausme dėl A. K. ir V. P. turto sugadinimo bei dėl G. G. turto sugadinimo laisvės atėmimu keturiems mėnesiams. Pagal BK 187 straipsnio 3 dalį dėl S. R. turto sugadinimo, K. Š. turto sugadinimo paskirta po dešimt parų arešto, dėl V. S. J. turto sugadinimo ir M. V. turto sugadinimo po penkiolika parų arešto, dėl E. S. turto sugadinimo, A. D. turto sugadinimo, B. B. turto sugadinimo, K. J. turto sugadinimo skirta po dvidešimt parų arešto, dėl R. A. turto sugadinimo, R. B. turto sugadinimo skirta po dvidešimt penkias paras arešto. Galiausiai, už P. N. turto sugadinimą skirta trisdešimt parų arešto. Taip pat, kaltinamasis nuteistas už 5 pasikėsinimus apvogti pagal BK 22 straipsnio 1 dalį, 178 straipsnio 2 dalį. Dėl pasikėsinimo apvogti R. Š. sodo namelį bei R. O. S. sodo namelį skirta po vienerius metus tris mėnesius laisvės atėmimo bausmės. Už kiekvieną pasikėsinimą apvogti S. L. garažą, A. V. garažą, A. R. garažą skirta po vienerius metus šešis mėnesius laisvės atėmimo bausmės.¹¹⁴ Vien tik visų veikų išvardijimas ir paskirtų bausmių įvardijimas užima nemažai vietos (dėl šios priežasties darbe visos

¹¹⁴ *Supra note*, 113.

atskiros nusikalstamos veikos ir paskirtos bausmės už kiekvieną iš jų buvo susistemintos), tačiau naujos BK nuostatos reikalauja, kad būtų nurodomi kiekvienos iš priedamų bausmės dalių parinkimo motyvai. Abejotina, kad ir taip didelės apimties nuosprendis, jį praplėtus dar ir motyvais bus suprantamas paprastam, teisinio išsilavinimo neturinčiam asmeniui (o juk nuteistieji dažniausiai neturi teisinio išsilavinimo ir jiems ir taip yra sudėtinga suprasti visą nuosprendžio esmę).

Be to, juk teismas ir taip analizuoja visas bylos aplinkybes nuosprendyje. BK 54 straipsnio 2 dalies nuostatose išvardintos aplinkybės į kurias teismas turi atsižvelgti ir visame sprendime jis per šio straipsnio prizmę analizuoja kiekvieną nusikalstamą veiką. Šiame praktikos pavyzdyje teismas atskirai nurodo kokiomis aplinkybės buvo padaryta kiekviena nusikalstama veika, t.y., koks šaltinis, kokios vertės turtas pavogtas ar sugadintas buvo turtas ir pan. Teismas išsiaiškinęs visas aplinkybes galutinai ir nusprendžia kokią bausmę paskirti. Vėliau jis dalinio sudėjimo būdu prideda bausmes, todėl kam reikia motyvuoti kokią dalį teismas pasirenka? Manytina, kad taip būtų tik apsunkinamas teismo darbas. Juk šiuo atveju, asmuo buvo nuteistas už 36 vagystes, 5 pasikėsinimus apvogti ir 16 turto sugadinimų. Vadinasi, ši nuostata pažeidžia ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse¹¹⁵ (toliau – ir BPK) nuostatas ir baudžiamojo proceso esmę, ištirti nusikalstamas veikas greitai ir išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas, tačiau, teismai užsiimdami bereikalingu biurokratizmu negalės greitai išspręsti ne tik šio asmens bylos, bet ir sustos ir kitų bylų nagrinėjimas. Be to, juk greitumo principas įpareigoja atlikti procesinius veiksmus per kuo trumpesnę laiką, t. y., kad nusikalstama veika būtų tirama ir nagrinėjama kuo trumpiau, kad procesas būtų intensyvus, kad kiekvienas asmuo, kurio atžvilgiu vyksta baudžiamasis procesas, būtų apsaugotas nuo ilgo nežinojimo apie savo likimą, ilgai truncančios psichologinės įtampos, išgyvenimų ir kt.¹¹⁶ Taip pat, manytina, kad teismai paprasčiausiai tokio pobūdžio bylose tiesiog šabloniškai prie kiekvienos nusikalstamos veikos pakartos motyvus (tiesiog pakeitę šaltinius, sumas ir pan.) ir abejotina, kad tai turės kažkokios vertės visam nuosprendžiui.

Aiškinamajame rašte įstatymų leidėjas nurodė dėl kokių priežasčių yra priimtas toks pakeitimas: „pavyzdžiui, teismo nuosprendyje baudžiamojoje byloje Nr. 1-13-635/2017 pateikiamas toks vienam asmeniui už 19 padarytų korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų (9 sunkūs nusikaltimai, 6 apysunkiai nusikaltimai, 1 nesunkus nusikaltimas ir 3 baudžiamieji nusižengimai) paskirtos subendrintos bausmės argumentavimas: „Vadovaujantis BK 63 straipsnio 1, 2, 4, 5 dalimis, paskirtas bausmės už baudžiamuosius nusižengimus subendrinti apėmimo būdu su bausmėmis, paskirtomis už nusikaltimus, o šias bausmes tarpusavyje dalinio sudėjimo būdu ir galutinę bausmę paskirti 400 MGL (15 064 EUR) baudą.“ Griežčiausia paskirta bausmė siekė 170 MGL (6 402 Eur), tačiau neaišku, koku būdu buvo paskirta likusi 230 MGL (8 661 Eur) suma.

¹¹⁵ *Supra note*, 37.

¹¹⁶ Raimundas Jurka, Rima Ažubalytė, Marina Gušauskienė, Artūras Panomariovas, *Baudžiamojo proceso principai. Metodinė mokomoji priemonė* (Vilnius: Eugrimas, 2009), 189.

Taip pat pažymėtina, kad iki subendrinimo už atskiras nusikalstamas veikas paskirtų baudų suma sudarė 88 124,40 Eur, t. y. realiai paskirta subendrinta bauda sudarė vos 17 proc. šios sumos. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūloma įpareigoti teismą pateikti kiekvienos pridedamos dalies parinkimo motyvus, kai baudos bendrinamos iš dalies jas sudedant¹¹⁷. Su šiuo išaiškinimu reiktų sutikti tik toje dalyje, kurioje nurodyta, kad realiai paskirta subendrinta bauda sudarė vos 17 proc. sumos minėtame teismų praktikos pavyzdyje, tačiau įstatymų leidejas tam ir įvedė nuostatą, kad pridedamos bausmės dalis negali būti mažesnė negu minimalus tos bausmės rūšies dydis, vadinasi, jau ši nuostata užkertą kelia nuo nepagrįstai mažos bausmės paskyrimo. Nuostata, kuri įpareigoja teismus motyvuoti kiekvienos iš pridedamų bausmės dalių parinkimą tik apsunkins teismų darbą ir taip prailgins bylos nagrinėjimą, o iš to seks ir asmenų teisių pažeidimai.

Kitas aspektas, kurį reiktų aptarti dėl šio pakeitimo, kokio dydžio bausmė bus paskirta asmeniui, jei pridėsime bausmės dalį, kuri negali būti mažesnė negu minimalus tos bausmės rūšies dydis. Pasitelkus tą patį bylos pavyzdį¹¹⁸, darbe bus pamėginta pritaikyti naująją BK nuostatą. Tarkim, šioje situacijoje prie didžiausios bausmės pridėkime likusių nusikalstamų veikų minimalius tos bausmės rūšies dydžius. Kaip jau buvo minėta ankščiau, asmuo padarė 57 nusikalstamas veikas (36 vagystes, 5 pasikėsinimus apvogti ir 16 turto sugadinimų). Griežčiausia paskirta teismo bausmė buvo laisvės atėmimas vieneriems metams šešiams mėnesiams. Vadinasi prie jos reikia daliniu sudėjimo būdu pridėti likusias paskirtas bausmes. Iš šių 57 veikų už 45 buvo paskirtos laisvės atėmimo bausmės, o už likusias areštas. Turto sugadinimai su vagystėmis buvo padaryti esant idealiajai sutapčiai, todėl BK 178 straipsnio 2 dalį (šešiolika atvejų) bausmių apėmimo būdu subendrintos su bausmėmis, paskirtomis pagal BK 187 straipsnio 1, 3 dalis (šešiolika atvejų). Apėmus bausmes dėl A. K. sodo namelio vagystės ir turto sugadinimo: 7 mėnesiai; S. R.: 8 mėnesiai; K. Š.: aštuoni mėnesiai; V. S. J.: devyni mėnesiai; M. V.: devyni mėnesiai; E. S.: 10 mėnesių; V. P.: dešimt mėnesių; A. D.: dešimt mėnesių; B. B.: vienuolika mėnesių; G. G.: vieneri metai vienas mėnuo; K. J.: vieneri metai vienas mėnuo; R. A.: vieneri metai du mėnesiai; R. B.: vieneri metai du mėnesiai; A. K.: vieneri metai keturi mėnesiai; V. P.: dešimt mėnesių. Laisvės atėmimo minimali riba yra trys mėnesiai, taigi, prie vienerių metų šešių mėnesių (18 mėnesių) reikia pridėti 40 kartus po 3 mėnesius. Taigi, galutinė bausmė yra 11 metų, 6 mėnesiai (18 mėn. + 40 x 3 mėn. = 138 mėn.). Tikrame nuosprendyje teismas paskyrė galutinę subendrintą bausmę – laisvės atėmimą ketveriems metams. Taigi, skirtumas akivaizdus, net septyneriais metais ir 6 mėnesiais. Kyla klausimas, ar nauja BK redakcija suvaržydama teisėjo diskreciją, tikrai leis paskirti teisingą bausmę. Iš bylos medžiagos matyti, kad nuteistasis vogė mažos vertės daiktus, tačiau jam paskirta bausmė pagal naująją BK redakciją būtų pusaštuntų metų. Ar galima laikyti tai teisinga

¹¹⁷ „Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 43, 47, 54, 62, 63, 64, 68¹, 68², 71, 75, 90, 226 ir 227 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto, 6.

¹¹⁸ *Supra note*, 113.

bausmė, jei net už nužudymą teismai skiria panašią bausmę (pavyzdžiui, byloje Nr. 2K-220-895/2017 asmeniui buvo paskirta aštuonerių metų laisvės atėmimo bausmė pagal BK 129 straipsnio 1 dalį¹¹⁹).

Vis dėl to, reiktų sutikti su šiais BK pakeitimais (išskyrus dėl dalies, kuri susijusi su motyvų pateikimu), nes juk bausmės tikslai yra rezultatas, kurio siekia valstybė. BK 42 straipsnio 2 dalyje yra numatyta kokia yra bausmės paskirtis. Viena iš jų yra nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį. Tačiau jei asmuo, kuris teisiamas už 57 nusikalstamas veikas, už kiekvieną gaus, pavyzdžiui, po vieną dieną laisvės atėmimo, bausmės paskirtis nebus pasiekta ir specialioji prevencija praras prasmę, nes asmuo pasijus nebaudžiamas, bus abejingas įstatymams ir toliau jiems nusižengs (juk tikroju nuosprendžiu asmuo buvo nuteistas tik ketveriems metams). Kita bausmės paskirtis yra bendroji prevencija, t. y., sulaikyti asmenis nuo nusikalstamų veikų darymo. Bausmės paskyrimas yra svarbus ne vien tik tam asmeniui, bet ir pačiai visuomenei. Jei visuomenė matydama, kad už tam tikras nusikalstamas veikas teismai skiria ir vieną laisvės atėmimo dieną, jie taip pat pradės daryti nusikalstamas veikas. Taip pat, reiktų nepamiršti, kad galioja teisingumo principas¹²⁰, kurio esmė paskirti asmeniui teisingą ir adekvačią bausmę jo padarytiems veiksams. Tačiau ar būtų teisinga kitų kaltinamųjų atžvilgių, kurie padaro vieną vagystę ir gauna daugiau laisvės atėmimo bausmės nei kaltininkas, kuris padaro 20 vagysčių ir sudėjimus bendroje sumoje, jo bausmės dydis yra mažesnis. Manytina, kad ne. Kaip ir minėtu atveju, asmuo, kuris padarė 57 nusikalstamas veikas (iš jų 36 vagystes), asmeniui turėtų būti paskirta teisinga bausmė ir jis turėtų atsakyti už visas nusikalstamas veikas, nors pagal bylos aplinkybes, asmuo vokdavo ir nedidelės vertės daiktus.

Taigi, BK pakeitimai imperatyviai nurodo, kad nuo 2017 m. spalio 6 d. teismai privalo pridėti bausmę, kuri būtų ne mažesnė negu minimalus tos bausmės rūšies dydis, išskyrus atvejus, kai pridedama neatliktos bausmės dalis yra mažesnė už šį dydį. Nors šiuo atveju teisėjo diskrecija yra apribojama, tačiau reiktų nepamiršti, kad kaltininkui negali būti paskirta nepagrįstai švelni bausmė, nes tada bausmė praras savo prasmę ir kaip buvo minėta anksčiau, kaltininkas pasijus nebaudžiamas ir darys toliau nusikalstamas veikas. Įstatymų leidėjas norėdamas užtikrinti bausmės tikslų užtikrinimą ir teisingos bausmės egzistavimą, manytina todėl, ir priėmė šį pakeitimą.

Klausimas kyla ir dėl maksimalaus dydžio. Kokį maksimalų dydį gali pasiekti subendrinta bausmė? Ar šis dydis gali būti neribotas kaip ir JAV (JAV laisvės atėmimo bausmės, kurių terminas 100 metų ir daugiau, nebestebina nieko¹²¹)? BK 63 straipsnio 7 dalis įtvirtina nuostata, kad

¹¹⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. spalio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-220-895/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=32fe8eed-444c-4e9c-ae2b-c9f99de42d95>.

¹²⁰ Plačiau apie teisingumo principą BK žr. Alenas Gumuliauskas, *Supra note* 26, 93-95.

¹²¹ „The criminal law quarterly“ (February, 1968), 129, iš duomenų bazės: Heinonline, žiūrėta 2017 m. spalio 08 d.,

Lietuvoje įstatymų leidėjas pasirinko ribotą maksimalų dydį, t.y., galutinė subendrinta bausmė negali viršyti dvidešimties metų laisvės atėmimo, o jeigu skiriama kitos rūšies bausmė, išskyrus baudą – šio kodekso nustatyto tos rūšies bausmės maksimalaus dydžio. Svarbu pažymėti, kad iki 2017 m. spalio 6 d. BK pakeitimų (Nr. XIII-653) BK 63 straipsnio 7 dalies nuostatos buvo kiek kitokios, baudai taip pat buvo nustatytas maksimalus dydis. Tačiau dabartiniai pakeitimai leidžia teigti, kad baudai, taikant bausmių bendrinimą pagal BK 63 straipsnį, maksimalių limitų neliko. Šiam BK pakeitimui pritarti negalima, nes kyla klausimas ar jis neprieštarauja tuo pačiu įstatymu pakeistoms BK 47 straipsnio nuostatoms. Šio straipsnio 3 dalyje nustatyti maksimalūs baudos dydžiai, todėl kyla klausimas kodėl kito ir BK 63 straipsnio 7 dalies nuostatos ir kodėl baudai nebeliko maksimalios ribos.

Analizuojant bausmės maksimalaus dydžio problemą, aktualu aptarti ir tai, kad pasitaiko atvejų, kai asmenys skundžia priimtą nuosprendį ir nurodo, kad paskirta bausmė viršija konkretaus BK specialiosios dalies straipsnio bausmės dydį. Byloje 2K-263/2006¹²² kaltinamasis padarė 35 nusikaltimus: daugiausiai vagystes iš saugomos teritorijos, patalpų (BK 178 straipsnio 2 dalis). Šioje byloje griežčiausioji iš paskirtų bausmių buvo treji metai laisvės atėmimo. Prie trejų metų laisvės atėmimo teismas iš dalies pridėjo švelnesnės laisvės atėmimo bausmės, paskirtas už kitas 34–ias nusikalstamas veikas, iš viso ketverius metus ir dalinio sudėjimo būdu subendrino bausmės bei paskyrė galutinę 7 m. laisvės atėmimo bausmę. Kasatorius skundė nuosprendį ir nurodė, kad tai viršija maksimalią bausmę pagal BK 178 straipsnio 2 dalį (pagal tuo metu galiojusią šios dalies BK redakciją maksimali riba - 5 m. laisvės atėmimo). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad maksimali riba yra 20 metų, o ne sankcijoje nurodytas maksimumas¹²³. Šis teismų praktikos pavyzdys parodė, kad reik remtis BK 63 straipsnio 7 dalimi, o ne konkretaus straipsnio nurodyta maksimalia riba.

Darbe jau buvo analizuota problema dėl laisvės atėmimo iki gyvos galvos skyrimo. Pagal BK 50 straipsnio 2 dalį terminuoto laisvės atėmimo bausmės maksimumas yra dvidešimt metų, o pagal BK 65 straipsnį įstatymų leidėjas nenumato galimybės keisti terminuotą laisvės atėmimą į laisvės atėmimą iki gyvos galvos, todėl gaunasi paradoksali situacija, kai teismas privalo atsižvelgti tam tikrais atvejais į kitas atskiras nusikalstamas veikas (kaip anksčiau minėtame pavyzdyje 2K-522/2006¹²⁴), nors darbe buvo prieita išvados, kad tokia praktika yra ydinga. Taip pat, įstatymo leidėjo draudimas pakeisti terminuotą laisvės atėmimo bausmę į laisvės atėmimo iki gyvos galvos

http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/clwqrty10&id=145&size=2&collection=journals&terms=CONSECUTIVE%20SENTENCES|sentences|consecutive&termtype=phrase&set_as_cursor=0.

¹²² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-263/2006“, <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=29886>.

¹²³ *Ibid.*

¹²⁴ *Supra* note 42.

gali kelti problemų ir atvejais, kai asmuo nužudo 10 asmenų (šių veikų nesieja vieninga tyčia, veikos yra atskiros ir kaltininko veiksmuose nėra kvalifikuojančių požymių iš BK 129 straipsnio 2 dalies). Šiam asmeniui gali būti paskiriamas laisvės atėmimas ir maksimali bausmė negali viršyti 20 metų. Tačiau ar tai teisinga bausmė yra abejotina, nes akivaizdžiai tai yra per švelni bausmė už dešimties žmonių nužudymus. Ir čia galima kelti tokią pačią problematiką, kaip ir minimalaus dydžio nustatyme, nes ir šiuo atveju būtų nepasiekiami bausmės tikslai, asmenys pasijustų nebaudžiami (jie turėtų galimybę dar kada nors išeiti į laisvę), tai pat tai būtų neteisinga ir visuomenės atžvilgiu, nes su tokia bausme tarsi būtų paniekinama žmogaus gyvybė kaip BK saugoma vertybė.

Taigi, daugiausiai problemų kelia dalinis bausmių sudėjimas. Nėra vieningos teismų praktikos nustatant minimalų bausmės dydį ir teismai skirtingai taiko šią nuostatą, tačiau manytina, kad BK pakeitimai šiuo klausimu įves daugiau aiškumo ir leis nusistovėti vieningai teismų praktikai bei pavyks išvengti ne tik asmenų teisių pažeidimų, bet ir nebus pažeidžiamas teisingos bausmės principas bei bus pasiekiami bausmės tikslai. Problemų kyla ir su maksimalaus bausmės dydžio nustatymu. Nors BK nuostatos rodo, kad Lietuvoje galioja ribotas maksimalus bausmės dydis, tačiau daugiausiai problemų kyla su laisvės atėmimu iki gyvos galvos, nes kol nėra BK 65 straipsnio pakeitimu, tol teismai turi tam tikrais atvejais skirti laisvės atėmimą iki gyvos galvos taikydami nusikalstamų veikų grandinę, nors kaip buvo ankščiau analizuota, taip daryti yra ydinga ir teismai taip neturėtų elgtis. Tačiau pagal šiuo metu galiojanti BK kitos išeities nėra ir teismams kartais norint paskirti teisingą bausmę tenka nukrypti nuo principo bausmės už kiekvieną atskirą nusikalstamą veiką taikyti izoliuotai.

1.2. poskyris buvo skirtas išanalizuoti bausmės bendrinimo būdus už kelias nusikalstamas veikas pagal BK 63 straipsnį. BK numato du būdus: apėmimą ir visišką bei dalinį bausmių sudėjimą. Tiek apėmimas, tiek dalinis bausmių sudėjimas (visiškas bausmių sudėjimas taikomas retai ir problematikos jo taikyme nebuvo įžvelgta) kaip bausmių bendrinimo būdas turi nemažai spragų. Analizuota teismų praktika ir problematika parodė, kad teismai ne visada gali tinkamai paskirti bausmę, BK ribojimai neleidžia tinkamai įvertinti tiek veikos, tiek asmens pavojingumo, todėl siūlytina BK 63 straipsnio 5 dalyje numatytą imperatyvą taikyti bausmės apėmimą panaikinti ir teismui palikti diskrecijos teisę, kad jis galėtų pats pasirinkti kokį subendrinimo būdą taikys, tam kad galėtų tinkamai individualizuoti bausmę ir paskirti teisingą bausmę. Norint tinkamai taikyti apėmimo ir dalinio sudėjimo nuostatas, siūlytina keisti BK nuostatas:

BK 63 straipsnio 5 dalį išdėstyti taip:

5. Bausmių apėmimą teismas gali taikyti, kai:

1) yra ideali nusikalstamų veikų sutaptis;

2) padarytos nusikalstamos veikos labai skiriasi pagal pavojingumą ir priskiriamos skirtingoms nusikalstamų veikų rūšims ar kategorijoms pagal šio kodekso 10 ar 11 straipsnius;

3) už vieną nusikalstamą veiką paskirta dvidešimt metų laisvės atėmimo arba laisvės atėmimas iki gyvos galvos.

2. NUOSPRENDŽIŲ SUTAPTIS

Pagal BK 63 straipsnio 9 dalies taisyklės skiriama bausmė ir tais atvejais, kai po nuosprendžio priėmimo nustatoma, kad asmuo iki nuosprendžio pirmojoje byloje priėmimo dar padarė kitą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą. Šiuo atveju į bausmės laiką įskaitoma bausmė, visiškai ar iš dalies atlikta pagal ankstesnį nuosprendį. Šios dalies pagrindinis taikymo principas yra numatytas teismų praktikoje. „Pagal tris nuosprendžius (2011 m. lapkričio 28 d., 2011 m. birželio 29 d. ir 2010 m. spalio 12 d.) D. B. nuteistas už vienerių nesudėtingas nusikalstamas veikas (iš viso dešimt nusikalstamų veikų: septynios vagystės, trys turto sugadinimai), kurias jis padarė vienoje vietovėje per gana trumpą laikotarpį (laikotarpiu nuo 2009 m. liepos 9 d. iki 2009 m. rugpjūčio 17 d.), t. y. iki priimant pirmąjį 2010 m. spalio 12 d. nuosprendį. Minėta, kad esant tokiai situacijai bylų išskyrimas negali lemti tai, kad už šių nusikalstamų veikų padarymą pagal paskutinį nuosprendį paskirta galutinė subendrinta bausmė būtų griežtesnė, nei ta bausmė, kuri galėjo būti paskirta pagal vieną nuosprendį“¹²⁵. Taigi esminis BK 63 straipsnio 9 dalie taikymo principas yra tai, kad bylų išskyrimas negali lemti tai, kad už šių nusikalstamų veikų padarymą pagal paskutinį nuosprendį paskirta galutinė subendrinta bausmė būtų griežtesnė, nei ta bausmė, kuri galėjo būti paskirta pagal vieną nuosprendį. Šiam teismų praktikos išskirtam principui pritartina, nes kitu atveju, jei bausmė būtų paskiriama griežtesnė, tai kaltinamajam be jokio pagrindo būtų pasunkinama teisinė padėtis, o tai lemtų jo teisių pažeidimus.

Svarbu pažymėti, kad bendrinti galima tik įsiteisėjusius nuosprendžius¹²⁶. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas argumentavo šią poziciją savo praktikoje: „Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnis reglamentuoja, kad asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. BPK 335 straipsnyje numatyta, kad pateikiamas vykdyti ir vykdomas tik įsiteisėjęs teismo nuosprendis. Šių Konstitucijos ir BPK nuostatų sisteminis aiškinimas suponuoja išvadą, kad teismas BK 63 straipsnyje nustatytas taisyklės gali taikyti tik subendrindamas bausmę su įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu paskirta bausme“¹²⁷. Pažymėtina, kad BPK yra numatytas nuosprendžių įsiteisėjimo momentas. Pirmosios instancijos teismo nuosprendis įsiteisėja, jei pasibaigus apeliacinio skundo padavimo terminui jis

¹²⁵Sura note, 113.

¹²⁶„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-365/2011“, <http://eteismai.lt/byla/85825519835986/2K-365/2011>.

¹²⁷„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-117/2013“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f169fffb-3948-47e7-a994-858b4b42f81f>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-355-976/2015“, <http://eteismai.lt/byla/94523115116480/2K-355-976/2015>.

nėra apskųstas. Jei paduotas apeliacinis skundas, pirmosios instancijos teismo nuosprendis įsiteisėja nuo apeliacinės instancijos teismo sprendimo paskelbimo dienos. Apeliacinės instancijos teismo nuosprendis ir nutartis įsiteisėja nuo jų paskelbimo dienos. Tai pažymima ir teismų praktikoje¹²⁸ bei mokslo doktrinoje¹²⁹. Jei ankstesni nuosprendžiai, su kuriais teismas nori bendrinti galutinį nuosprendį yra neįsiteisėję, teismas negali taikyti BK 63 straipsnio 9 dalies nuostatų ir tai išplaukia iš sisteminio Konstitucijos ir BPK aiškinimo.

Dėl BK 63 straipsnio 9 dalies nuostatų taikymo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra priėmęs dvi viena kitai prieštaraujančias nutartis. Didžiausia problema, kuri kyla bendrinant nuosprendžius yra ta, kad neaišku, ar ankstesniais nuosprendžiais paskirtas bausmės išbendrinti ir iš naujo bendrinti su nauju nuosprendžiu paskirtomis bausmėmis, ar nauju nuosprendžiu subendrintas bausmės bendrinti su jau subendrintomis ankstesniais nuosprendžiais bausmėmis. Ilgą laiką teismų praktikoje vyravo pozicija, kad bausmės reikia išbendrinti ir tik tada subendrinti su naujomis bausmėmis. Plenarinėje nutartyje 2K-282/2005 (toliau – ir 2005 m. plenarinė nutartis) teismas pažymėjo, kad *„BK 63 straipsnio 9 dalyje reglamentuojama bausmių, paskirtų už atskiras nusikalstamas veikas, bendrinimo tvarka, o ne jau subendrintų bausmių bendrinimo tvarka, išskyrus išimtį, numatytą šio straipsnio 6 dalyje. Vadinasi, kai tenka bendrinti vienu nuosprendžiu, už kelias nusikalstamas veikas paskirtas bausmės su bausmėmis, už kelias nusikalstamas veikas paskirtomis kitu nuosprendžiu, turi būti bendrinamos ne jau subendrintos (išskyrus minėtą išimtį) bausmės, bet abiem nuosprendžiais už atskiras nusikalstamas veikas paskirtos bausmės“*¹³⁰. Teismas kaip vieną pagrindinių argumentų nurodė, kad turi būti bendrinamos ne jau subendrintos bausmės, o bausmės paskirtos už atskiras nusikalstamas veikas. Vadinasi ši plenarinė sesija pritarė bausmių, paskirtų ankstesniais nuosprendžiais, išbendrinimui.

2007 m. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė kitą plenarinę nutartį Nr. 2K-P-193/2007 (toliau – ir 2007 m. plenarinė nutartis), kurioje jau nurodė, kad *„tais atvejais, kai nuosprendžiu pirmojoje byloje bausmės buvo subendrintos esant nusikalstamų veikų sutapčiai (BK 63 straipsnio 1 dalis, BK 63 straipsnio 9 dalis ar BK 63 straipsnio 1 dalis ir 9 dalis) ir paskirta subendrinta bausmė, nauju nuosprendžiu paskirtos bausmės tarpusavyje bendrinamos tik tos, kurios turi būti apimamos, o po to jos subendrinamos su pirmesniu nuosprendžiu paskirta subendrinta bausme. Kai bausmės, paskirtos nauju nuosprendžiu, bendrinamos su pirmesniu nuosprendžiu paskirta subendrinta bausme, kitos bausmės pridedamos (t. y. subendrinamos apėmimo, dalinio sudėjimo ar*

¹²⁸ Pavyzdžiui, „Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gegužės 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1N-69-150/2015“, <http://eteismai.lt/byla/262229794416902/1N-69-150/2015>; „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. spalio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-232-238/2016“, <http://eteismai.lt/byla/1965673856040/T-232-238/2016> ir kt.

¹²⁹ Gintaras Goda, Marcelis Kazlauskas, Pranas Kuconis, *Baudžiamojo proceso teisė*. Vadovėlis (Vilnius: Registrų centras, 2011), 516.

¹³⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2005 m. gegužės 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2005“, Teismų praktika Nr. 23 (Vilnius, 2005), 211.

visiško sudėjimo būdais) prie griežčiausios bausmės, paskirtos nauju nuosprendžiu, o kai griežčiausia bausmė yra pirmesniu nuosprendžiu subendrinta bausmė – pridedamos prie šios bausmės. Nauju nuosprendžiu paskirtas bausmės bendrinant su subendrinta bausme, paskirta pirmesniu nuosprendžiu, teismas privalo laikytis BK 63 ir 64 straipsniuose esančių taisyklių dėl bausmių apėmimo, dalinio ar visiško sudėjimo, o subendrintą bausmę paskirti tokią, kokia būtų buvusi priimant vieną nuosprendį¹³¹. Šioje plenarinėje nutartyje teismas pasisakė priešingai nei ankstesnėje minėtoje 2005 m. nutartyje, ir nurodė, kad bausmių, paskirtų ankstesniais nuosprendžiais išbendrinti nebereikia ir kaip pagrindinį argumentą nurodė tai, kad nei BK, nei BPK neleidžia išbendrinti bausmių ir kad teismas negali pakeisti ankstesnių teismo nuosprendžių, nes jie jau yra įsiteisėję.

Nors 2007 metais teismų praktika kito, tačiau sumaištis įneša ir vėlesnė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, kuri leidžia taikyti senąją praktiką ir tai nelaikoma pažeidimu: „teismas pasirinko kitokį bausmių bendrinimo variantą, kuris atitiko ankstesnę teismų praktiką (kasacinės nutartys Nr. 2K-P-282/2005, 2K-499/2006), nei suformuotą vėliau (kasacinė nutartis Nr. 2K-P-193/2007), t. y. pirmesniais dviem nuosprendžiais paskirtos, bet neatliktos bausmės buvo naujai subendrintos su bausme, paskirta nagrinėjamoje byloje. Tačiau teisėjų kolegija neturi pagrindo manyti, kad apylinkės teismo taikytas bausmių bendrinimo variantas nepateisinamai pasunkino nuteistojo padėtį ir kad, pasirinkus kitokį bausmių bendrinimo būdą, būtų nustatyta švelnesnė galutinė bausmė, dėl to šiuo aspektu skundžiami teismų sprendimai nekeistini (kasacinė nutartis Nr. 2K-420/2009)“¹³². Pats Lietuvos Aukščiausiasis Teismas negali apsispręsti ir pasirinkti vienintelio būdo kaip bendrinti nuosprendžius, ko pasekoje ir toliau kyla nuosprendžių bendrinimo problemų.

Vis dėl to manytina, kad teismai turėtų ir toliau remtis 2K-282/2005 kasacine nutartimi. Pirmiausia, dėl to, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priimdamas tokį sprendimą, nebe sudaro galimybės atriboti BK 63 ir 64 straipsnio nuostatų (šių straipsnių atribojimo problematika bus aptariama trečiojo dalyje). Trumpai tik galima paminėti, kad būtent BK 64 straipsnio nuostatos nurodo, kad bausmės yra subendrinamos su nuosprendžiu¹³³, kai tuo tarpu BK 63 straipsnis nenumato, kad būtų galima subendrinti bausmes su nuosprendžiu, šis straipsnis kalba tik apie bausmių bendrinimą. Vadinas, naujoji praktika prieštarauja BK 63 straipsnio nuostatoms.

¹³¹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-193/2007“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=603285c4-13f3-4256-bd96-5934f3644f29>.

¹³² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-132/2011“, <http://eteismai.lt/byla/87129844084056/2K-132/2011>.

¹³³ Teismų praktikoje pažymima, kad kai nuteistasis, neatlikęs paskirtos bausmės, padaro naują nusikalstamą veiką, teismas iš pradžių jam skiria bausmę už naują nusikaltimą, o po to šią bausmę ir neatliktos bausmės dalį subendrina visiškai ar iš dalies jas sudėdamas („Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-464-360-2014“, <http://eteismai.lt/byla/202495312914451/1A-464-360-2014>).

Analizuoiant teismų praktiką taip pat buvo pastebėta, kad žemesnės instancijos teismai dažnai nesubendrina naujo nuosprendžio su ankstesniu nuosprendžiu, nes bausmė, kuri paskirta už ankstesnį nuosprendį jau yra atlikta (žemesnės instancijos teismai taip ir motyvuoja). Teismai daro šią klaidą, nes 2007 m. plenarinė nutartis leidžia teismams bendrinti nauju nuosprendžiu paskirtą bausmę su ankstesniu nuosprendžiu. Vadinasi, teismai bendrina ne atskiras ankstesnio nuosprendžio sudedamąsias dalis (bausmes), o visą nuosprendį, todėl logiškai mąstant teismai ir neturėtų bendrinti naujo nuosprendžio su ankstesniu nuosprendžiu. Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad tai yra pažeidimas ir pažymėjo, kad „*vadovaujantis BK 63 straipsnio 9 dalimi, ir tais atvejais, kai nuteistasis yra visiškai atlikęs ankstesniu nuosprendžiu paskirtą bausmę, teismas, skirdamas galutinę subendrintą bausmę, privalo laikytis BK 63 straipsnio 9 dalies reikalavimų ir bendrinti naujų nuosprendžių už nusikalstamas veikas paskirtas bausmes su ankstesniu nuosprendžiu paskirta bausme, o į bausmės laiką įskaityti atliktą bausmę*“¹³⁴. Manytina, kad šiuo atveju, kai teismas nesubendrina naujo nuosprendžio su ankstesniu nuosprendžiu ir pritaiko BK 63 straipsnio 9 dalį, sudaro puikią galimybę nuteistajam skusti nuosprendį ir nurodyti, kad buvo netinkamai pritaikyta BK 63 straipsnio 9 dalis, nes juk jokio bendrinimo gaunasi, kad net nebuvo.

Iš čia išplaukia ir kita problema, kai teismai subendrina paskirtą bausmę nauju nuosprendžiu ne su visa paskirta ankstesniu nuosprendžiu bausme, o su ta dalimi, kuri yra neatlikta. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad „*vadovaudamasis BK 63 straipsnio 9 dalimi, Kauno miesto apylinkės teismo 2010 m. gegužės 13 d. nuosprendžiu paskirtą bausmę turėjo bendrinti su Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 12 d. nuosprendžiu paskirta bausme, o ne su šiuo nuosprendžiu paskirta neatlikta bausme, ir tik tada įskaityti šiuo ankstesniu nuosprendžiu atliktą bausmę*“¹³⁵. Čia taip pat vėl kyla BK 63 straipsnio 9 dalies ir 64 straipsnio atribojimo problemos. Nes juk jei teismas nori bausmes bendrinti pagal BK 63 straipsnio 9 dalį, paskirtą bausmę reikia bendrinti su bausmėmis, kurios paskirtos ankstesniu nuosprendžiu, nes jei bus bendrinama su ankstesniu nuosprendžiu paskirta galutine bausme, tai reik taikyti BK 64 straipsnį. Štai, pavyzdžiui, vienoje byloje iš bylos medžiagos matyti, kad „*nuosprendžio paskelbimo dieną V. V. jau buvo atlikęs 10 mėnesių ir 24 dienas iš 2 metų 6 mėnesių 2017-01-06 ir 2016-09-21 nuosprendžiais, subendrintais 2017-05-23 nutartimi, paskirtos bausmės. Bausmę jis atlieka nuo 2016-08-16, kuomet jam buvo paskirtas suėmimas, o ne nuo 2016-09-21, kaip nurodyta*

¹³⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585/2010“, <http://eteismai.lt/byla/224689686952790/2K-585/2010>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-519/2013“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3ab87d2f-09ae-4309-afb3-3a18d9328a26>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-1-677/2015“, <http://eteismai.lt/byla/179513634634354/2A-1-677/2015> ir kt.

¹³⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-2-699/2015“, <http://eteismai.lt/byla/111052022751410/2A-2-699/2015>.

2017-05-23 nutartyje. Matyti, kad subendrinamas bausmės pirmos instancijos teismas prie likusios neatliktos bausmės dalies, kuris nuosprendžio paskelbimo dienai buvo 1 metai 7 mėnesiai ir 16 dienų, pridėjo nauju nuosprendžiu paskirtos bausmės dalį, nustatydamas 2 metų laisvės atėmimo bausmę, t.y., realiai taikė BK 64 str. 3 d. taisyklės. Minėta, kad kai bausmės ankstesniu nuosprendžiu subendrinamos, bausmė bendrinama su subendrinta bausme. Teismų praktikoje išaiškinta, kad kai bausmės, paskirtos nauju nuosprendžiu, bendrinamos su pirmesniu nuosprendžiu paskirta subendrinta bausme, kitos bausmės pridedamos (t. y. subendrinamos apėmimo, dalinio sudėjimo ar visiško sudėjimo būdais) prie griežčiausios bausmės, paskirtos nauju nuosprendžiu, o kai griežčiausia bausmė yra pirmesniu nuosprendžiu subendrinta bausmė – pridedamos prie šios bausmės. Esant tokiai situacijai, kai ankstesniu nuosprendžiu nuteistajam V. V. buvo paskirta dviejų metų ir šešių mėnesių subendrinta bausmė, pritaikius dalinį bausmių sudėjimą (BK 63 straipsnio 4 dalis), vadovaudamasis BK 63 straipsnio 9 dalimi, paskirdamas galutinę subendrintą bausmę į bausmės laiką turėjo įskaityti bausmę, visiškai ar iš dalies atliktą pagal ankstesnį nuosprendį, tačiau to nepadarė¹³⁶. Teismas šioje nagrinėjamoje byloje taikė BK 63 straipsnio nuostatas, tačiau netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą, nes paskirdamas galutinę subendrintą bausmę pagal BK 63 straipsnio 9 dalies nuostatas į bausmės laiką neįskaitė bausmės, visiškai ar iš dalies atliktos pagal ankstesnį nuosprendį. Apeliacinės instancijos teismas pakeitė žemesnės instancijos sprendimą ir nurodė, kad BK 63 straipsnio nuostatos, skirtingai nei BK 64 straipsnio nuostatos nereikalauja nustatyti, kokia nuteistojo bausmės dalis liko neatlikta bausmių bendrinimo metu, kadangi pagal BK 63 straipsnį bendrinamos teismo paskirtos bausmės. Manytina, kad teismas tinkamai argumentavo ir nurodė, kad pagal BK 63 straipsnį bendrinamos teismo paskirtos bausmės, nes tai išplaukia iš šio straipsnio nuostatų. Žemesnės instancijos teismų pažeidimai dėl netinkamo bendrinimo išplaukia iš to, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nuosprendžių bendrinimo klausimu yra priėmęs dvi vienas kitai prieštaraujančias nutartis ir vėlesnė praktika leidžianti teismams taikyti ir senesnę 2005 m. plenarinę nutartį, neleidžia teismams tinkamai identifikuoti ir pasirinkti koku būdą bendrinti nuosprendžius. Be to, 2007 metų plenarinė nutartis, leisdamą neišbendrinti bausmių ir bendrinti su ankstesniu nuosprendžiu paskirta galutine subendrinta bausme, neleidžia teismams tinkamai pritaikyti BK nuostatas, nes jie ne visada geba atriboti bendrinimo taisyklės pagal BK 63 straipsnį ir 64 straipsnį.

Mokslo doktrinoje yra ir papildomų argumentų, kurie pagrindžia 2005 m. plenarinės nutarties taikymą. Kaip jau buvo minėta ankščiau darbe, 2K-P-193/2007 nutartyje teismas nurodė, kad nei BK, nei BPK neleidžia išbendrinti bausmių ir kad teismas negali pakeisti ankstesnių teismo nuosprendžių, nes jie jau yra įsiteisėję. Pirmiausia reiktų pažymėti, kad BK ir BPK nuostatose taip

¹³⁶ „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. rugsėjo 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-232-768/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7f678bb3-3304-406a-9199-a10a1cdd672b>.

pat nėra nurodyta, kad teismas negali bausmių išbendrinti. Be to, jei Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip traktavo BK ir BPK nuostatas, tada kyla klausimas dėl BK 63 ir 64 takoskyros (ji bus aptariama kitoje dalyje). Taip pat, teismas nurodė, kad jei bausmės bus išbendrinamos, tai pasikeis ankstesnis teismo nuosprendis. Bet jis ir taip juk keičiasi, nes asmuo yra teisiamas už papildomą naują nusikalstamą veiką ir jam automatiškai juk yra subendrinama bausmė ir ankstesnis teismo nuosprendis nebetenka teisinės galios (nes asmuo juk antruoju nuosprendžiu paskirtą bausmę vykdys, o ne pirmu nuosprendžiu, jis tarsi išnyksta ir yra svarbus tik bausmių už atskiras nusikalstamas veikas aspektas). V. Piesliakas taip pat išsakė nuomonę šiuo klausimu ir nurodė, kad „ankstesni teismų sprendimai keičiami bet koku atveju bendrinant bausmes. Neatsižvelgiant į tai, ar bendrinamos bausmės paskirtos už atskirus nusikaltimus, ar paskirta bausmė su jau subendrinta ankstesniu teismo nuosprendžiu bausme, ankstesnis teismo sprendimas keičiamas. Galutinė atliktina subendrinta bausmė perkeliama į naują nuosprendį. Ankstesni nuosprendžiai galioja tik toje dalyje, kuri susijusi su bausmėmis, skirtomis už atskirus nusikaltimus. Visais atvejais vykdoma paskutiniu nuosprendžiu paskirta galutinė subendrinta bausmė“¹³⁷. Manytina, kad teismai turi išsikristalizuoti visas nusikalstamas veikas, kurias asmuo padarė abiem nuosprendžiais ir tiksliai nurodyti kokios bausmės jam buvo paskirtos už kiekvieną, o tik tada jas subendrinti pasirinktu bendrinimo būdu, nes kitu atveju bus pažeidžiamas ne tik teisingos bausmės paskyrimo principas, bet ir baudžiamojo proceso principai, t. y., „BPK normos, reglamentuojančios bylų procesą pirmosios instancijos teisme, sudaro prielaidas išsamiai ir nešališkai išnagrinėti baudžiamąją bylą ir priimti pagrįsta, bei teisėtą nuosprendį ar nutartį“¹³⁸. Tačiau abejotina, kad proceso dalyviai sutiktu su tuo, kad byla buvo išnagrinėta išsamiai ir nešališkai, jei teismas tiesiog prie ankstesnio nuosprendžio pridės naują bausmę. Taip pat, teismas paskirdamas bausmę turi motyvuoti savo sprendimą (dažniausiai bendrinimo atveju yra skiriamos laisvės atėmimo bausmės, o teismų praktikoje pažymima, kad skiriant tokio pobūdžio bausmę, teismas privalo motyvuoti savo sprendimą¹³⁹) ir tam reikia aiškiai ir konkrečiai nurodyti kokios bausmės yra subendrinamos.

Be to, nesvarbu, ar teismas bendrins bausmes su ankstesniu nuosprendžiu, ar bendrins su išbendrintomis bausmėmis, vis tiek visi teisiniai padariniai atsiras asmeniui antru nuosprendžiu. T. Girdenis savo disertacijoje išskyrė bausmės atidėjimo institutą ir nurodė, kad teismas gali nebetaikyti bausmės atidėjimo. T. Girdenis palaiko 2005 m. plenarinės sesijos priimtą nutartį ir kaip vieną iš argumentų nurodo „Teismų praktikos taikant bausmių vykdymo atidėjimą apžvalgos (BK 75 ir 92 straipsniai)“ nuostatas.¹⁴⁰ „Paskyręs nuteistajam bausmę už nusikalstamą veiką, padarytą prieš priimant nuosprendį, kuriuo bausmės vykdymas atidėtas, teismas subendrina bausmes

¹³⁷ Vytautas Piesliakas, *Supra note*, 5: 330-331.

¹³⁸ Gintaras Goda, Mindaugas Kazlauskas, Pranas Kuconis, *Supra note*, 129: 477

¹³⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-70/2012“, <http://eteismai.lt/byla/122338685162916/2K-70/2012>.

¹⁴⁰ Tomas Girdenis, *Supra note*, 4: 144.

*vadovaudamasis BK 63 straipsnyje nustatytais taisyklėmis ir, esant BK 75 straipsnio 1 dalyje ar 92 straipsnio 1 dalyje išvardytoms sąlygoms, gali vėl atidėti paskirtos bausmės vykdymą. Tokiais atvejais bausmės vykdymo atidėjimo terminas turi būti ilgesnis už terminą, nustatytą pirmuoju nuosprendžiu, bet neviršijantis trejų metų. Tokio termino eiga prasideda nuo paskutiniojo nuosprendžio paskelbimo*¹⁴¹. Su šia autoriaus nuomone reikia sutikti, nes logiškai mąstant, jei teismas bendrintų nauju nuosprendžiu paskirtas bausmes su ankstesniu nuosprendžiu, o ne jo išbendrintomis bausmėmis, teismas privalėtų taikyti bausmės atidėjimą, nes būtent ankstesniu nuosprendžiu yra paskirta bausmė, kuri atidėta (juk pagal 2007 m. plenarinę nutartį galima teigti, kad bendrinama visuma, o ne išskaidyti nuosprendžio elementai, t. y., bausmės). Tačiau, kaip buvo minėta ankščiau, pritarti reikia ne 2007 m. plenarinei nutarčiai, o 2005 m. plenarinei nutarčiai.

Be to, abejotina, kad teismui privalomai taikant bausmės vykdymo atidėjimą, bus pasiekiami jo tikslai. Juk bausmės vykdymo atidėjimo tikslas yra pažymimas BK 75 straipsnio 1 dalies nuostatose ir jis skamba taip: bausmės vykdymas gali būti atidėtas, jeigu teismas nusprendžia, kad yra pakankamas pagrindas manyti, kad bausmės tikslai bus pasiekti be realaus bausmės atlikimo. Tačiau jei žmogus yra teisiamas už naują nusikalstamą veiką, tai kaip gali būti pasiekiami bausmės tikslai? Teismų praktikoje teigiama, kad „*priimdamas sprendimą atidėti paskirtos laisvės atėmimo bausmės vykdymą, teismas vadovaujasi ne tik formaliais pagrindais, įtvirtintais BK 75 straipsnio 1 dalyje, bet ir bausmės tikslais, numatytais BK 41 straipsnio 2 dalyje: sulaikyti asmenis nuo nusikalstamų veikų darymo; nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį; atimti ir apriboti nuteistajam asmeniui galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas; paveikti bausmę atlikusius asmenis, kad laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų; užtikrinti teisingumo principo įgyvendinimą. Teismas, svarstydamas klausimą dėl bausmės vykdymo atidėjimo, turi įvertinti visas bylos aplinkybes, susijusias ir su padaryta veika, ir su nuteistojo asmenybe: įvertinti nusikalstamos veikos pavojingumo pobūdį, laipsnį, nuteistojo asmenybės teigiamas ir neigiamas savybes, jo elgesį šeimoje ir visuomenėje, polinkius, nusikalstamos veikos padarymo priežastis, elgesį po nusikalstamos veikos padarymo. Šie ir kiti duomenys turi sudaryti prielaidas išvadai, kad socialinio statuso ir vertingumo grąžinimas ugdymo priemonėmis nuteistajam, kuris buvo praradęs aplinkos socialinį pasitikėjimą, galimas be realaus laisvės atėmimo. Ypač svarbu įvertinti kaltininko asmenybę, nes tai lemia, ar bus pasiekti bausmės tikslai, įtvirtinti BK 41 straipsnio 2 dalyje*“¹⁴². Tačiau nemanytina, kad bus pasiekti bausmės tikslai be realaus jos įgyvendinimo, nes kaltininko asmenybė yra linkusi nusikalsti. Tai dar vienas argumentas, kuris leidžia pritarti 2005 m. plenarinei nutarčiai. Taip pat, teisėjui nebūtų paliekama diskrecija taikyti laisvės atidėjimo institutą kai nauju

¹⁴¹ „Teismų praktikos taikant bausmių vykdymo atidėjimą apžvalga (Baudžiamojo kodekso 75 ir 92 straipsniai)“, Teisės gidas, žiūrėta 2017 m. spalio 12, <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=33249>.

¹⁴² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-157/2010“, <http://eteismai.lt/byla/118466605825848/2K-157/2010>.

nuosprendžiu paskirta bausmė bendrinama su visu nuosprendžiu dėl ankščiau išdėstytų argumentų. Taigi, taip būtų pažeidžiamas teisingos bausmės principas bei teisėjo diskrecijos teisė.

Galiausiai, bendrinant nuosprendžius susiduriama su BK 63 straipsnio 9 dalies ir BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punkto taikymo problema. Teismų praktikoje šiuo klausimu taip pat nėra vieningos nuomonės. Štai, pavyzdžiui, kasacinė nutartyje 2A-7-8-697/2015¹⁴³ buvo nustatyta, kad Utenos rajono apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 1 d. nuosprendžiu Š. Š. nuteistas pagal BK 245 straipsnį ir 287 straipsnio 1 dalį laisvės atėmimo vieneriems metams vienam mėnesiui bausme (šios bausmės buvo subendrintos vadovaujantis BK 63 str. 1, 4 d., šios bausmės subendrintos prie griežčiausios bausmės iš dalies pridedant švelnesnę bausmę, ir paskirta subendrinta bausmė¹⁴⁴). Vėliau paaiškėjo, kad nuteistasis 2011 m. birželio 16 d. dar padarė BK 260 straipsnio 1 dalyje numatytą nusikalstamą veiką. Pagal Utenos rajono apylinkės teismo 2013 m. gegužės 27 d. nuosprendžiu paskirta bausmė pagal BK 260 straipsnio 1 dalį - laisvės atėmimas šešeriems metams trims mėnesiams. Bausmė, paskirta Š. Š. pagal BK 260 straipsnio 1 dalį (laisvės atėmimas šešeriems metams trims mėnesiams), ir subendrinta bausmė, paskirta pagal BK 245 straipsnį ir 287 straipsnio 1 dalį (laisvės atėmimas vieneriems metams vienam mėnesiui), bendrintinos apėmimo būdu (BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punktas), griežtesne bausme apimant švelnesnę ir paskiriant laisvės atėmimą šešeriems metams trims mėnesiams. Iš galutinio nuosprendžio matyti, kad teismas rėmėsi 2007 m. plenarine nutartimi ir bendrino vėlesniu nuosprendžiu paskirtą bausmę su ankstesniu nuosprendžiu paskirta bausme, t. y., apėmė bausmes pagal BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punktu, bet bausmių neišbendrino¹⁴⁵. Taigi, nuteistasis buvo nuteistas už tris nusikalstamas veikas: BK 245 straipsnyje numatytą veiką, kuri yra baudžiamasis nusižengimas (už ją teismas paskyrė 40 parų arešto); BK 287 straipsnio 1 dalyje numatytą veiką, kuri yra nesunkus nusikaltimas (teismas paskyrė 1 metų laisvės atėmimo) ir BK 260 straipsnio 1 dalyje numatytą veiką (paskyrė 6 metų laisvės atėmimo), kuri yra sunkus nusikaltimas. Pirmu nuosprendžiu bausmės buvo subendrintos dalinio sudėjimo būdu, nes kaip jau buvo minėta ankščiau, baudžiamasis nusižengimas tarsi patenka prieš visas nusikaltimų kategorijas ir todėl baudžiamasis nusižengimas ir nesunkus nusikaltimas yra priskiriamas gretimoms kategorijoms ir jų pavojingumas nesiskiria. Šioje vietoje problemų teismams nekilo, tačiau vis dėlto su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2A-7-8-697/2015 kasacine nutartimi sutikti negalima, nes BK 260 straipsnio 1 dalyje numatytas nusikaltimas, kaip buvo minėta, yra sunkus. Vadinasi, teismas šioje nutartyje turėjo išbendrinti bausmes (taip kaip nurodyta 2005 m. plenarinėje nutartyje) ir tik tada bendrinti bausmes. Subendrinus bausmes gautųsi, kad

¹⁴³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2015 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-8-697/2015“, <http://eteismai.lt/byla/217397927404757/2A-7-8-697/2015>.

¹⁴⁴ „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-780-337-2012“, <http://eteismai.lt/byla/184641684788613/1A-780-337-2012>.

¹⁴⁵ *Ibid.*

bausmės pagal BK 287 straipsnio 1 dalį ir BK 260 straipsnio 1 dalį turėjo būti apimamos pagal BK 63 straipsnio 5 d. 2 punktą, nes skiriasi šių veikų pavojingumas ir kategorijos, tai būtų 6 metai laisvės atėmimo. Ir tada visiškai ar iš dalies sudėti su BK 245 straipsniu paskirta bausmė¹⁴⁶. Pritaikius dalinį sudėjimą, galutinė bausmė turėjo būti 6 metai laisvės atėmimo. Taigi, taip bendrinant bausmes gaunasi mažesnė bausmė nei ta, kuri buvo paskirta subendrinus vėlesniu nuosprendžiu paskirtą bausmę su ankstesniu nuosprendžiu paskirta bausme (bausmių neišbendrinus). Abejotina, kad taip buvo pasiektas teisingos bausmės principas ir pasiekta bausmės paskirtis. „41 straipsnio 2 dalyje bausmės paskirtis apibrėžiama per šiuos tikslus: pirma, sulaukyti asmenis nuo nusikalstamų veikų darymo; antra, nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį; trečia, atimti ar apriboti nuteistam asmeniui galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas; ketvirta, paveikti bausmę atlikusius asmenis, kad laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų; penkta, užtikrinti teisingumo principo įgyvendinimą. Pažymėtina, kad visi penki tikslai yra vienodai svarbūs, todėl paskiriant bausmę vienam tikslui negali būti suteikiama išskirtinė svarba“¹⁴⁷. Tačiau, minėtame pavyzdyje tarsi akcentuojamas nubaudimo tikslas, nes asmeniui buvo paskirta griežtesnė bausmė, todėl teismas neužtikrino, kad bausmės paskirtis būtų pasiekta, o asmeniui paskirta bausmė būtų teisinga bei proporcinga. Juk teisingumo principo įgyvendinimas yra neatsiejamas su proporcingumo principu. Šis teismų praktikos pavyzdys ir iš jo išplaukiančios problemos, tai tik dar vienas svarus argumentas nurodantis, kodėl teismai ir toliau turėtų taikyti senąją praktiką ir bausmes išbendrinti, o tik tada subendrinti (teismų praktikoje pavyko rasti pavyzdį, kuriame teismas išbendrina ankstesniu nuosprendžiu paskirtas bausmes ir pažymėjo, kad nei BK 63 straipsnio 6 dalis, nei 9 dalis nenumato skirtingais nuosprendžiais subendrintų bausmių bendrinimo būdo ir kad turi būti bendrinamos paskirtos už atskirus nusikaltimus bausmės¹⁴⁸).

Taigi, BK 63 straipsnio 9 dalies nuostatos apibrėžė kokiais atvejais reiktų taikyti šio straipsnio nuostatas kai reikia subendrinti nuosprendžius. Tačiau šiuo klausimu Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė vienas kitai prieštaraujančias dvi plenarines nutartis. Vis dėlto išdėsdamas visus argumentus pritartina 2005 m. plenarinei nutarčiai, nes taip bus išvengiama ne tik asmens teisių pažeidimų, bet bus priimta teisinga bausmė, nebus pažeidžiami bausmės paskirtis bei proporcingumo principas (šioje nutartyje išdėstytoms taisyklėms yra pritariama ir mokslo

¹⁴⁶ Vadovaujantis BK 63 straipsnio 6 dalimi teismas gali laisvai pasirinkti ir kitokią bausmių bendrinimo eilę, tačiau galutinė subendrinta bausmė dėl to nepakistų (plačiau žr. Tomas Girdenis „Bausmių bendrinimas su ankstesniu nuosprendžiu paskirtomis ir subendrintomis bausmėmis pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 63 straipsnio 9 dalį“, *Socialinių mokslų studijos* 4, 1 (2012): 306).

¹⁴⁷ Laura Mickevičiūtė „Kodėl laisvės atėmimas yra kraštutinė bausmė korupcinio pobūdžio byloje“, žiūrėta 2017 m. spalio 18 d., <http://www.apeliacinis.lt/lt/naujienos/laura-mickeviciute-kodel-9d3h.html>.

¹⁴⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-676/2012“, <http://eteismai.lt/byla/253762981843777/2K-676/2012>.

doktrinoje¹⁴⁹). Nagrinėtas pavyzdys parodė, kad teismai bendrindami nuosprendžius, remiantis 2007 m. plenarine nutartimi, akivaizdžiai pažeidžia asmens teises paskirdami jam neproporcingą bausmę. Nors atrodo, ir buvo laikytasi visų taisyklių ir tarsi nieko nėra pažeidžiama, tačiau pritaikius 2007 m. plenarinėje nutartyje pasiūlyto nuosprendžių bendrinimo būdą, buvo pastebėti pažeidimai. 2005 m. plenarinės nutarties taikymo pagrįstumą rodo ir kiti argumentai, tokie kaip bausmės atidėjimo taikymas, ankstesniu nuosprendžiu įvykdytos bausmės nebendrinimas ir kt. Be to, taikant 2007 m. plenarinės nutarties nuostatas, tampa sunku atskirti BK 63 ir 64 straipsnio nuostatas. Galiausiai, pats BK 63 straipsnis juk nurodo, kad turi būti bendrinamos bausmės, o ne nuosprendžiai, todėl 2007 m. plenarinės sesijos išdėstyti argumentai neturėtų būti taikomi. Siūlytina, šios nutarties apskritai netaikyti teismų praktikoje, norint išvengti tiek baudžiamosios teisės principų, tiek asmens teisių pažeidimų.

¹⁴⁹ Tomas Girdenis, *Supra note*, 4: 144; Vytautas Piesliakas, *Supra note*, 5: 330-331.

3. BK 63 IR 64 STRAIPSNŲ ATRIBOJIMO PROBLEMOS

Kai yra padaromos kelios nusikalstamos veikos, bausmės skyrimui tampa aktualūs BK 63 ir 64 straipsniai. BK 63 straipsnis taikomas esant nusikalstamų veikų sutapčiai¹⁵⁰, o BK 64 straipsnis taikomas esant nusikalstamų veikų recidyvui¹⁵¹. Taigi, šių straipsnių taikymas siejamas su skirtingomis situacijomis, tačiau teismų praktikoje pasitaiko šių straipsnių atribojimo problemų.

Prieš aptariant BK 63 ir 64 straipsnių atribojimo problematiką, svarbu pažymėti, kad 2017 m. rugsėjo 28 d. įstatymu Nr. XIII-653¹⁵² kito ne tik BK 63 nuostatos, bet ir BK 64 straipsnio nuostatos. Įstatymų leidėjas papildė BK 64 straipsnio 3 dalies nuostatas ir nurodė, kad pridedama bausmės dalis negali būti mažesnė negu minimalus tos bausmės rūšies dydis, išskyrus atvejus, kai pridedama neatliktos bausmės dalis yra mažesnė už šį dydį. Taigi, kaip ir BK 63 straipsnio pakeitimuose, įstatymų leidėjas imperatyviai nurodė, kad teismai turi pridėti bausmės dalį ir ji negali būti mažesnė negu minimalus tos bausmės rūšies dydis. BK 64 straipsnio 4 dalies nuostatose taip pat išskiriama bauda. Svarbu pažymėti, kad iki 2017 m. spalio 6 d. BK pakeitimų (Nr. XIII-653) BK 64 straipsnio 4 dalies nuostatos, kaip ir BK 63 straipsnio 7 dalies nuostatos buvo kiek kitokios, baudai taip pat buvo nustatytas maksimalus dydis. Kaip buvo minėta prie BK 63 straipsnio 7 dalies nuostatų pakeitimo, dabartiniai pakeitimai leidžia teigti, kad baudai maksimalių limitų neliko. Šiam BK pakeitimui pritarti negalima dėl ankščiau išvardintų priežasčių.

Pagrindinis skirtumas tarp BK 63 ir 64 straipsnio nuostatų yra atvejai, kada taikomi šie straipsniai. BK 63 straipsnio nuostatos yra taikomos už kelių nusikalstamų veikų padarymo iki apkaltinamojo nuosprendžio bent už vieną iš jų, o BK 64 straipsnis kai nuteistasis, neatlikęs paskirtos bausmės, padaro naują nusikalstamą veiką arba naują nusikalstamą veiką bausmės vykdymo atidėjimo laikotarpiu padaro asmuo, kuriam bausmės vykdymas atidėtas. BK 64 straipsnio nuostatose yra išskiriami tik visiškas ir dalinis bausmių sudėjimas, apėmimo šis straipsnis nenumato. Manytina, kad BK 64 straipsnyje nėra išskirtas šis bendrinimo būdas, nes bausmė yra bendrinama su nauju nuosprendžiu ir prie jo yra pridedama tam tikra arba visa neatliktos bausmės dalis, kuri yra paskirta ankstesniu nuosprendžiu. Teismas, priešingai nei BK 63 straipsnyje, BK 64 straipsniu bendrina naują nuosprendį su neatlikta bausme, nebeskaido galutinės bausmės atskirais elementais kaip taikant BK 63 straipsnį (anksčiau darbe buvo minėta, kad būtent pritariama tokiai teismų praktikai). Šiuo straipsniu yra bendrinamas vienas nuosprendis su kitu ir todėl taikant bausmių apėmimą, vienas nuosprendis tarsi pranyktų ir būtų pabrėžiama jo svarba.

¹⁵⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-6/2013“, <http://liteko.teismai.lt/viesaspresnimupaiska/tekstas.aspx?id=574eab9d-cbb2-4a35-bcb5-3e3d22ef83a1>.

¹⁵¹ „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-450-174-2009“, <http://eteismai.lt/byla/77748426491658/1A-450-174-2009>.

¹⁵² *Supra note*, 3.

Nors įstatymų leidėjas gan aiškiai yra atibojęs šiuos du straipsnius, tačiau probleminė situacija yra tada, kai vyksta keletas procesų dėl skirtingų nusikalstamų veikų. Kyla klausimas kaip nustatyti, ar nusikalstamos veikos sudaro sutaptį, ar tai yra recidyvas, tai yra, ar taikyti BK 63 straipsnio 9 dalį, ar BK 64 straipsnį. Tarkim, pirma nusikalstama veika padaryta 2010 m., antra veika 2015 m., 2016 m. priimtas apkaltinamasis nuosprendis už pirmą nusikalstamą veiką, vadinasi 2017 m. gali būti priimtas apkaltinamasis nuosprendis už antrą nusikalstamą veiką, subendrinant bausmes pagal BK 63 straipsnio 9 dalį, su pirmu nuosprendžiu. Jei viena veika būtų padaryta po apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo, būtų taikomas BK 64 straipsnio nuostatos. Pavyzdžiui, pirma veika padaryta 2010 m., 2015 m. priimtas apkaltinamasis nuosprendis, 2016 m. padaryta nauja veika, tai 2017 m. būtų priimamas apkaltinamasis nuosprendis už antrą nusikalstamą veiką, subendrinant bausmes pagal BK 64 straipsnį, su pirmu nuosprendžiu. Vis dėlto, teismų praktikoje būtent dažniausiai ir kyla BK 63 straipsnio 9 dalies ir BK 64 straipsnio nuostatų atibojimo problematika, nes šios nuostatos skirtos nuosprendžių bendrinimui.

Viena iš priežasčių, kodėl teismai netinkamai atiboja šių dviejų straipsnių taikymą, yra ta, kad teismai netinkamai identifikuoja, kada kokia veika padaryta ir kada koks nuosprendis priimtas. Štai, pavyzdžiui, vienoje byloje kaltinamajam bausmė buvo subendrinta pagal BK 64 straipsnio nuostatas. Teismas sutiko su kasatoriaus argumentais, kad jam yra netinkamai pritaikytos BK 63 straipsnio 9 dalies ir 64 straipsnio nuostatos ir nurodė, kad *„Lazdijų rajono apylinkės teismo 2015 m. kovo 4 d. nuosprendžiu A. Ž. nuteistas už nusikalstamas veikas, padarytas nuo 2011m. Gegužės 4–6 d. iki 2012 m. spalio 7–8 d. Marijampolės rajono apylinkės teismo 2013 m. vasario 6 d. nuosprendžiu A. Ž. nuteistas už nusikalstamą veiką, padarytą 2011m. gruodžio 25 d. Taigi akivaizdu, kad visas nusikalstamas veikas A. Ž. padarė iki 2013 m. vasario 6 d. nuosprendžio priėmimo, todėl Lazdijų rajono apylinkės teismas, 2015 m. kovo 4 d. nuosprendžiu paskirtas bausmes subendrindamas su 2013 m. vasario 6 d. nuosprendžiu paskirta bausme pagal BK 64 straipsnio taisyklės, netinkamai taikė šio straipsnio nuostatas. Kolegija atkreipia kasatoriaus A. Ž. dėmesį, kad šią BK 63 straipsnio taikymo klaidą ištaisė apeliacinės instancijos teismas panaikindamas tokį bausmių subendrinimą ir minėtais nuosprendžiais paskirtas bausmes subendrino taikydamas BK 63 straipsnio 9 dalies nuostatas“*¹⁵³. Iš nutarties matyti, kad teismas neatsižvelgė į tai, kada buvo tiksliai padarytos nusikalstamos veikos ir dėl to pritaikė netinkamo straipsnio nuostatas. Buvo pažeistos ne tik asmens teisės, bet ir teisingos bausmės principas. Kaip spręsti šią problemą, pasiūlyti sunku, nes greičiausiai tai atidumo klaida, tačiau, baudžiamosiose bylose, kur yra sprendžiamas žmogaus likimas dėl jo laisvės atėmimo, teismai turėtų itin kruopščiai

¹⁵³ „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-9-693/2016“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=15d8374f-7148-4a08-b2cf-8697a5416f55>.

ir skrupulingai peržvelgti visas aplinkybes, tiksliai susirašyti kada kokia veika padaryta ir ar jos nebuvo padarytos iki pirmo nuosprendžio bent iš viena iš jų.

Kita attribojimo problema kyla tais atvejais, kai asmuo padaro nusikalstamą veiką po nuosprendžio už ankstesnes veikas paskelbimo, bet iki jo įsiteisėjimo. Pavyzdžiui, asmuo 2015 m. padarė nusikalstamą veiką, 2017 m. priimtas apkaltinamasis nuosprendis ir po 9 dienų nuo šio nuosprendžio paskelbimo asmuo padaro naują nusikalstamą veiką. Kyla klausimas pagal kurio straipsnio nuostatas teismas turi bendrinti bausmes, ar pagal BK 63 straipsnio 9 dalies nuostatas, ar pagal BK 64 straipsnio nuostatas. Teismų praktikoje tokių atvejų pasitaiko nemažai, kai teismai netinkamai pasirenka straipsnį pagal kurį reikia bendrinti bausmes. Štai pavyzdžiui, vienoje byloje¹⁵⁴ iš esančių duomenų matyti, kad iki skundžiamo 2016-12-29 nuosprendžio priėmimo apelianas buvo nuteistas Visagino miesto apylinkės teismo 2016-06-23 nuosprendžiu bei jį keitusiu Panevėžio apygardos teismo 2016-12-22 nuosprendžiu. Skundžiamu nuosprendžiu inkriminuotos nusikalstamos veikos buvo padarytos 2016-09-12, tai yra jau po apkaltinamojo nuosprendžio pirmojoje byloje priėmimo 2016-06-23. Teismas bausmes subendrino vadovaujantis BK 63 straipsnio 1, 4, 9 dalimis. Tačiau teismų praktikoje ne kartą yra nurodyta, kad *„recidyvas konstatuotinas ir tuo atveju, kai nauja nusikalstama veika padaroma po nuosprendžio priėmimo, bet iki jo įsiteisėjimo, ir tokiu atveju teismas bausmes bendrina vadovaudamasis BK 64 straipsniu, tačiau tik po to, kai įsiteisėja ankstesnis teismo nuosprendis“*¹⁵⁵. Tokiai teismų praktikai pritartina dėl kelių argumentų. Pirmiausia, dėl to, kad naują nusikalstamą veiką darantis asmuo suvokia savo nuteisimo faktą (nors jis dar ir nėra įsiteisėjęs) ir taip parodo didesnę savo asmenybės pavojingumą. Teismai turi vadovautis principu bausmes skirti individualizuotai, bet turi atsižvelgti ir į tai, kad asmuo dar kartą padarė nusikalstamą veiką ir kad ankstesnė bausmė buvo per švelni, nes asmuo ir toliau nusikalto¹⁵⁶, todėl asmuo turėtų už savo nusikalstamas veikas atsakyti griežčiau ir šiuo atveju turi būti kalbama apie recidyvą, o ne sutaptį (mokslo doktrinoje pažymima, kad recidyvo atveju turi būti numatytos griežtesnės bausmės¹⁵⁷). Taip pat, kyla klausimas ar tokia teismų praktika neprieštaruoja nekaltumo prezumpcijai. Juk Konstitucijos 31 straipsnyje pažymima, kad asmuo

¹⁵⁴ „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. kovo 6 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-75-531/2017“, <http://eteismai.lt/byla/161653556591635/1A-75-531/2017>.

¹⁵⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-323/2011“, <http://eteismai.lt/byla/9747695757880/2K-323/2011>; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-477/2011“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bcecd7f4-3c4a-4a80-8f19-3573b06d22b8>; „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-437-870/2017“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ab7c5467-d773-421a-8b17-9639e73b33c7>; „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. rugsėjo 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-269-174/2016“, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e1361d63-e143-4091-9bd3-44337090fcd7> ir kt.

¹⁵⁶ Aleksej Ivanovič Riasov, „Princip spravedlivosti v naznačeenii nakazaniya pri množestvennosti prestuplenu“, (Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk, Stavponol, 2004), 130.

¹⁵⁷ Plačiau žr. Ekaterina Aleksandrovna Borisenko, „Naznačeenie nakazaniya pri množestvennosti prestuplenu“, (Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk, Krasnodar, 2006), 10.

laikomas nekaltu, kol jo kaltumas nėra įrodytas įstatymo numatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. O keliamoje problematikoje teismo nuosprendis dar nėra įsiteisėjęs. Vis dėlto, manytina, kad nekaltumo prezumpcijos principas nėra pažeidžiamas, nes teismai laukia kol ankstesnis nuosprendis įsiteisės, o ne iškart konstatuoja faktą, kad jis yra įsiteisėjęs ir taiko BK 64 straipsnio nuostatas. Taigi, tokiais atvejais, kai asmuo padaro nusikalstamą veiką po nuosprendžio už ankstesnes veikas paskelbimo, bet iki jo įsiteisėjimo, teismas turi bendrinti bausmes pagal BK 64 straipsnio nuostatas, tačiau prieš tai turi įsitikinti, kad ankstesnis nuosprendis būtų įsiteisėjęs ir nėra panaikintas. Ir nors šios taisyklės išaiškintos jau 2008 m.¹⁵⁸, tačiau teismai vis dar sistemingai daro šio pobūdžio klaidas ir netinkamai atriboja BK 63 ir BK 64 straipsnių nuostatas.

Galiausiai, atribojimo problemų kyla, kai teismai toje pačioje byloje turi taikyti ir BK 63 straipsnio 9 dalies, ir BK 64 straipsnio nuostatas. T. Girdenis savo disertacijoje nurodė, kad „Pasitaiko atvejų, kai teismas viename nuosprendyje turi paskirti bausmę už veikas (ar veiką), kurios sudaro daugėtą su veikomis, dėl kurių jau yra priimtas apkaltinamasis nuosprendis, kartu paskiriant bausmę ir už nusikalstamą veiką, kuri padaryta jau po apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo. Tokiais atvejais teismai kartais klysta ir pirma vadovaudamiesi BK 63 str. subendrina bausmes, kurios yra teismo nagrinėjimo dalykas, vėliau vadovaudamiesi BK 64 str. jas subendrina su neatlikta bausmės dalimi“¹⁵⁹. Ir nors ši problema buvo nagrinėjama mokslo doktrinoje, tačiau teismų praktikoje ir toliau pasitaiko klaidų, kai teismai netinkamai subendrina bausmes. Klaipėdos apygardos teisme buvo nagrinėjamas apeliacinis skundas¹⁶⁰, kuriame prokurorė prašė pakeisti nuosprendį, nes buvo netinkamai pritaikytas baudžiamasis įstatymas ir neteisingai paskirta bausmė. Nagrinėjamoje situacijoje, kaltinamasis Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2011 m. kovo 18 d. nuosprendžiu buvo nuteistas už 2010-04-25 padarytą veiką pagal BK 180 str. 1 d. laisvės atėmimu 2 metams. Vadovaujantis BK 63 str. 1 d., 4 d., 9 d., taikant BK 65 str., paskirta bausmė subendrinta dalinio sudėjimo būdu su bausmėmis, paskirtomis įsiteisėjusiais nuosprendžiais: 2010-05-10 Klaipėdos m. apylinkės teismo nuosprendžiu 1 m. laisvės atėmimo bausme; 2010-06-18 Klaipėdos miesto apylinkės teismo nuosprendžiu – 10 parų arešto bausme ir 2010-12-07 Klaipėdos miesto apylinkės teismo nuosprendžiu 1 m. 10 mėn. laisvės atėmimo bausme ir galutinė bausmė E. S. paskirta laisvės atėmimas dvejiems metams šešiems mėnesiams. Vadovaujantis BK 64 str. 1 d. 3 d., ši bausmė subendrinta dalinio sudėjimo būdu su neatlikta bausmės, paskirtos 2010-03-30 Klaipėdos miesto apylinkės teismo nuosprendžiu, dalimi ir galutinė bausmė paskirta laisvės atėmimas trejiems metams, bausmę atliekant nepilnamečių pataisos

¹⁵⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-220/2008“, <http://eteismai.lt/byla/260215388325537/2K-220/2008>.

¹⁵⁹ Tomas Girdenis, *Supra note*, 4: 146.

¹⁶⁰ „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-500-380-2011“, <http://eteismai.lt/byla/137647728761624/1A-500-380-2011>.

namuose¹⁶¹. Apeliacinės instancijos teismas panaikino nuosprendžio dalį dėl BK 63 straipsnio ir 64 straipsnio nuostatų taikymo ir Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2011 m. kovo 18 d. nuosprendį pakeitė. Teismas pateikė argumentus, kurie ne vieną kartą buvo nurodyti teismų praktikoje: „*Tokiose bylose teismas pirmiausia turi išspręsti bausmės skyrimo klausimus vadovaudamasis BK 63 straipsnio nuostatomis (dėl nusikalstamų veikų, sudarančių nusikaltimų sutaptį), o po to skirti bausmę vadovaujantis BK 64 straipsnio nuostatomis. Bausmių skyrimo tvarka nesikeičia ir tais atvejais, kai teismas skiria bausmes vadovaudamasis BK 63 straipsnio 9 dalies nuostatomis*“¹⁶². Šiai teismų praktikai pritartina, nes teismai pirmiausia turi subendrinti bausmes tų nusikalstamų veikų, kurios sudaro sutaptį, o tik tada nusikalstamas veikas, kurios sudaro recidyvą. BK 64 straipsnis taikomas toms veikoms, kurios yra padarytos po apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo, vadinasi ir turi būti taikomas paskutinis. Jei pirmiau būtų pritaikytas BK 64 straipsnis, o ne BK 63 straipsnio 9 dalies nuostatos, teismas paskirtų neteisingą bausmę. Juk BK 63 straipsnio 9 dalis reglamentuoja bausmių, paskirtų už atskiras nusikalstamas veikas bendrinimo tvarką, o ne jau subendrintų bausmių bendrinimo tvarką, todėl ir turi būti taikomas pirmiau.

Taigi, nors BK 63 ir 64 straipsnio nuostatų taikymas yra aiškiai apibrėžtas įstatyme, teismų praktikoje bei mokslo doktrinoje, tačiau vis tiek kyla problemų atibojant šiuos straipsnius. BK 63 ir 64 straipsnio nuostatų atibojimas dažniausiai pasireiškia teismų praktikoje, kai teismai netinkamai atiboja BK 63 straipsnio 9 dalies ir 64 straipsnio nuostatas, ko pasekoje, bausmės yra subendrinamos netinkamai. Taip yra todėl, nes būtent šios BK nuostatos skirtos nuosprendžių bendrinimui. Nors šių straipsnių atibojimo problematika yra sprendžiama teismų praktikoje, tačiau vis tiek pasitaiko netinkamai subendrintų bausmių. Teismams kartais trūksta kruopštumo ir skrupulingumo, nes jie netinkamai identifikuoja veikų padarymo ir nuosprendžių priėmimo terminus laiko tiesėje, ko pasekoje, netinkamai pritaiko BK nuostatas. Norint vengti šios klaidos, teismai turėtų schematiškai pavaizduoti nagrinėjamą bylą ir manytina, kad tai padėtų išvengti neteisingų bausmių bendrinimo. Ne mažiau aktuali problema yra ir tada, kai asmuo padaro naują nusikalstamą veiką kai apkaltinamasis nuosprendis dar nėra įsiteisėjęs, tačiau pritartina teismų praktikai, kuri nurodo, kad vis dėlto reiktų vadovautis BK 64 straipsnio nuostatomis. Tačiau, svarbu pabrėžti, kad teismas privalo palaukti kol pirmasis nuosprendis įsiteisės. Galiausiai, aktuali ir BK 63 ir 64 straipsnių taikymo seka. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad pirmiausia turi būti pritaikomos BK 63 straipsnio nuostatos, o tik tada BK 64 straipsnio nuostatos. Su šia teismų nuomone nesutikti negalima, nes, kaip buvo minėta ankščiau, BK 63 straipsnis reglamentuoja bausmių, paskirtų už atskiras nusikalstamas veikas bendrinimo tvarką, todėl jis turi būti taikomas pirmiau.

¹⁶¹ *Supra note*, 160.

¹⁶² *Supra note*, 87; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-499/2006“, <http://eteismai.lt/byla/255499893237854/2K-499/2006> ir kt.

IŠVADOS

1. Labiausiai pažeidžiančia asmens teisės problema pirmame bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas etape reiktų laikyti teismų užslėptą kitų veikų vertinimą. Pritartina tų mokslininkų pozicijai, kurie nurodo, kad bausmės už atskiras nusikalstamas veikas reikia skirti izoliuotai, tačiau, tam, kad asmuo nepasijustų nebaudžiamas bei būtų užtikrinami bausmės tikslai, teismas turi bendrindamas bausmes atsižvelgti į visus galimus faktorius (pavyzdžiui, asmens pavojingumas, padarytų nusikalstamų veikų kiekis bei nusikalstamų veikų pobūdį), kurie padėtų paskirti teisingą bausmę.

2. BK imperatyvas, numatytas 63 straipsnio 5 dalyje neleidžia tinkamai įvertinti tiek veikos, tiek asmens pavojingumo, teismui nėra palikta diskrecijos teisės pasirinkti kokį subendrinimo būdą taikys konkrečiu atveju ir dėl to negali tinkamai individualizuoti bausmę ir paskirti teisingą bausmę. Teismai turėtų atsižvelgti į padarytos žalos dydį, taip pat įvertinti nusikalstamų veikų kiekį bei pobūdį.

3. Naujieji BK pakeitimai turėtų padėti išspręsti jau seniai vyraujančią problemą, susijusią su pridedamos švelnesnių bausmių dydžių dalinio sudėjimo atvejais. Tiek teismų praktikoje, tiek mokslo doktrinoje vieningos nuomonės šiuo klausimu rasti nepavyko. Vis dėlto, įstatymų leidėjas pasirinko poziciją, kad reiktų pridėti bausmės dalį ne mažesnę negu minimalus tos bausmės rūšies dydis. Šis pakeitimas padės užtikrinti bausmės tikslų įgyvendinimą, teisingos bausmės priėmimą bei neleis asmeniui pasijusti nebaudžiamam bei užkirs kelią nuo nepagrįstai mažos bausmės paskyrimo.

4. Su nauju BK pakeitimu negalima sutikti toje dalyje, kurioje teismai yra įpareigojami motyvuoti pridedamos bausmės dalies dydį. Šis pakeitimas pažeis BPK nuostatas, apsunkins teismų darbą, sumažės bylų nagrinėjimo greitumas bei efektyvumas. Manytina, kad teismai paprasčiausiai tokio pobūdžio bylose šabloniškai prie kiekvienos nusikalstamos veikos pakartos motyvus (tiesiog pakeitę šaltinius, sumas ir pan.) ir abejotina, kad tai turės kažkokios vertės visam nuosprendžiui.

5. BK 63 straipsnio 9 dalis reglamentuoja nuosprendžių sutaptį. Tačiau šiuo klausimu Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė vienas kitai prieštaraujančias dvi plenarines nutartis. 2007 m. plenarinės sesijos nutarties, siūlytina, apskritai netaikyti teismų praktikoje, nes taip bus išvengiama ne tik asmens teisių pažeidimų, bet bus priimta teisinga bausmė, nebus pažeidžiami bausmės paskirtis bei proporcingumo principas, lengviau bus galima atriboti BK 63 straipsnio 9 dalies ir 64 straipsnio nuostatas.

6. Teismai dažnai netinkamai atriboja BK 63 straipsnio 9 dalies ir 64 straipsnio nuostatas, ko pasekoje, bausmės yra subendrinamos netinkamai. Teismams kartais trūksta kruopštumo ir skrupulingumo, nes jie netinkamai identifikuoja veikų padarymo ir nuosprendžių priėmimo terminus laiko tiesėje. Be to, ne mažiau aktuali problema yra ir tada, kai asmuo padaro naują nusikalstamą veiką kai apkaltinamasis nuosprendis dar nėra įsiteisėjęs, tačiau pritartina teismų

praktikai, kuri nurodo, kad vis dėlto reiktų vadovautis BK 64 straipsnio nuostatomis, bet svarbu pabrėžti, kad teismas privalo palaukti kol pirmasis nuosprendis įsiteisės.

PASIŪLYMAI

Siūlytina keisti BK 63 straipsnio 5 dalies nuostatas ir jas išdėstyti taip:

„5. Bausmių apėmimą teismas gali taikyti, kai:

1) yra ideali nusikalstamų veikų sutaptis;

2) padarytos nusikalstamos veikos labai skiriasi pagal pavojingumą ir priskiriamos skirtingoms nusikalstamų veikų rūšims ar kategorijoms pagal šio kodekso 10 ar 11 straipsnius;

3) už vieną nusikalstamą veiką paskirta dvidešimt metų laisvės atėmimo arba laisvės atėmimas iki gyvos galvos“.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Įstatymai ir kiti teisės aktai

1. „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“, *Valstybės žinios* 40, 987 (1995).
2. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).
3. „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas“, *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).
4. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas“, *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).
5. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas“, *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).
6. „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso papildymo 64¹ straipsniu įstatymas“, *Valstybės žinios* 75, 3770 (2013-07-13).
7. „Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 43,47,54,62,63,64,68¹,68²,71,75,90,226 ir 227 straipsnių pakeitimo įstatymas“, *TAR*, 15859 (2017-10-05).
8. „Lietuvos Tarybos Socialistinės Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamojo kodekso patvirtinimo“, *Vyriausybės žinios* 18, 147 (1961-01-01).

2. Specialioji literatūra

9. „Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 43, 47, 54, 62, 63, 64, 68¹, 68², 71, 75, 90, 226 ir 227 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto.
10. Bielinis, Andrius. „Tyčinė nusikalstama veika Vokietijos ir Lietuvos baudžiamojoje teisėje: lyginamoji analizė“, *Teisės problemos* 3, 57 (2007): 62-86.
11. Bohlander, Michael. *Principles of German Criminal Procedure*. Studies in International and Comparative Criminal Law, 2012.
12. Borisenko, Ekaterina Aleksandrovna. „Naznačenie nakazanija pri množestvennosti prestuplenu“, (Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk, Krasnodar, 2006.
13. Campbell, Virginia, ir IG Campbell. „Punishing Multiple Harms“, *University of Queensland Law Journal*. 1992, 20-34.
14. Chernenko, Tamara Gennadevna. „Mnozhestvennost prestuplenij po Rossijskomu ugolovnomu pravu“. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk, Moskva, 2003.
15. Chlebinskaitė, Kristina. „Subendrintos dalinio bausmių sudėjimo būdu bausmės skyrimas, tinkamai įgyvendinant... *Nulla poena sine lege* principą“, *Teisė* 66, 1 (2008): 34-45.

16. Girdenis, Tomas. „Bausmių bendrinimas su ankstesniu nuosprendžiu paskirtomis ir subendrintomis bausmėmis pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 63 straipsnio 9 dalį“, *Socialinių mokslų studijos* 4, 1 (2012): 299-308.
17. Girdenis, Tomas. „Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos Baudžiamojoje teisėje“. Doktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2010.
<https://www.scribd.com/doc/266816627/Disertacija-Girdenio>.
18. Gorelik, A. S., „Naznachenie nakazaniya po sovokupnosti“ (Krasnojarsk: 1975) iš *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos Baudžiamojoje teisėje: daktaro disertacija*. Tomas Girdenis, Mykolo Romerio universitetas, 2010.
19. Gumuliauskas, Alenas. „Teisėjo nuožiūra skiriant bausmę“, *Jurisprudencija* 61, 53 (2004): 85-94.
20. Gumuliauskas, Alenas. „Teisingumo principas ir jo reikšmė naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse“, *Teisė* 2003 (48): 90-99.
21. Jurka, Raimundas, Rima Ažubalytė, Marina Gušauskienė, Artūras Panomariovas. *Baudžiamojo proceso principai. Metodinė mokomoji priemonė*. Vilnius: Eugrimas, 2009.
22. Kozlov, Aleksandr Veniaminovič. „Otvetstvennost za sovokupnost prestuplenii“. Dissertacija na coickanie učionoi stepeni kandidata juridicheskikh nauk, Moskva, 2006.
23. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. I tomas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
24. Narbutas, Šarūnas, ir Lorena Paškūnaitė. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis (Jono Prapiesčio paskaitos)*, 2008/2009 m.
25. Nevera, Andrius. „Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei“, *Jurisprudencija, Mokslo darbai* 45, 37 (2003): 39-47.
26. Nevera, Andrius. „Nusikalstamų veikų idealiosios bei realiosios sutapties atribojimo ir bausmių skyrimo problemos“, *Jurisprudencija, Mokslo darbai* 7, 85 (2006): 24-29.
27. Piesliakas, Vytautas. Bausmės individualizavimas ir teisingumo principo įgyvendinimas skiriant bausmes. *Jurisprudencija* 11, 113 (2008): 7-15.
28. Piesliakas, Vytautas. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Aplinkybės, darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai*. Vilnius: Justitia, 2008.
29. Riasov, Aleksei Ivanovič. „Princip spravedlivosti v naznačenii nakazaniya pri množestvennosti prestupleniu“. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk, Stavponol, 2004.
30. Savin, Viktor Vladimirovič. „Naznachenie nakazaniya pri mnozhestvennosti prestuplenij“. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk, Moskva, 2003.

31. Stanovskij, M. N., „Naznachenje nakazanija“ (Sankt-Peterburg, 1999). Iš *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos Baudžiamosioje teisėje: daktaro disertacija*. Tomas Girdenis, Mykolo Romerio universitetas, 2010.
32. Švedas Gintaras. *Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Teisinės Informacijos Centras, 2006.
33. Vasileva, Jevgenija Grigopieвна. „Formi množestvennosti prestuplenii po deistvujuščemu ugotovnomu zakonodatelstv“. Dissertacija na coickanie učionoi stepeni kandidata juridicheskikh nauk, Stavropol, 2005.
34. Vitkutė-Zvezdinienė, Iveta. „Nusikaltimo mažareikšmiškumo atribojimo nuo baudžiamojo nusižengimo problemos“, *Jurisprudencija* 8, 98 (2007): 35-40.

3. Teismų praktika

35. „Sprendimo byloje PEŠA prieš Kroatiją santrauka (Pareiškimo Nr. 40523/08). Sprendimas priimtas 2010 m. balandžio 8 d.“, *Teismų praktika Nr. 33* (Vilnius, 2010). 453-458.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas su pakeitimais, padarytais 1999 m. birželio 18 d., „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 ir 275 str.)“. Teismų praktika Nr. 11 (Vilnius, 1999), 263-271.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimo Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ 7.3 punktas. *Teismų praktika Nr. 20* (Vilnius, 2003), 246-250.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“, <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=28527>.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimo Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ 15 punktas. *Teismų praktika Nr. 23* (Vilnius, 2005), 315-325.
40. „Teismų praktikos kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnis) baudžiamosiose bylose apžvalga“. *Teismų praktika 30* (Vilnius: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2009), 539-630.
41. „Teismų praktikos skiriant bausmes (BK 54-64 straipsniai) apžvalga“. Teisės gidas. žiūrėta 2017 m. rugsėjo 20 d. <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=32351>.
42. „Teismų praktikos taikant bausmių vykdymo atidėjimą apžvalga (Baudžiamojo kodekso 75 ir 92 straipsniai)“. Teisės gidas. žiūrėta 2017 m. spalio 12 d.

<http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=33249>.

43. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-131/2005“.
44. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2005 m. gegužės 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2005“, Teismų praktika Nr. 23 (Vilnius, 2005), 208-213.
45. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-29/2006“.
<http://eteismai.lt/byla/126320448720591/2A-29/2006?word=bylos%20atnaujinimas>.
46. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-263/2006“.
<http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=29886>.
47. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-437/2006“.
<http://eteismai.lt/byla/159704667709043/2K-437/2006>;
48. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-499/2006“.
<http://eteismai.lt/byla/255499893237854/2K-499/2006>.
49. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-522/2006“.
<http://eteismai.lt/byla/173761404234529/2K-522/2006>.
50. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-686/2006“.
<http://eteismai.lt/byla/260382800797019/2K-7-686/2006>.
51. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-279/2007“.
<http://eteismai.lt/byla/265371997773439/2K-279/2007>.
52. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-193/2007“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=603285c4-13f3-4256-bd96-5934f3644f29>.
53. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-396/2007“.
<http://eteismai.lt/byla/36822955333020/2K-396/2007>.

54. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-220/2008“.
<http://eteismai.lt/byla/260215388325537/2K-220/2008>.
55. „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-321/2008“.
<http://eteismai.lt/byla/186130481811380/2K-321/2008>.
56. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-355/2009“.
<http://eteismai.lt/byla/143749864036062/2K-355/2009>;
57. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-296/2009“.
<http://eteismai.lt/byla/69338600212665/2K-296/2009>.
58. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-166/2010“.
<http://eteismai.lt/byla/77007208579628/2K-166/2010>.
59. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gegužės 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-157/2010“.
<http://eteismai.lt/byla/118466605825848/2K-157/2010>.
60. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-585/2010“.
<http://eteismai.lt/byla/224689686952790/2K-585/2010>.
61. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-620/2010“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c718b45d-f839-4951-9872-03d48cf7e8ca>.
62. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-70/2011“.
<http://eteismai.lt/byla/69821455298566/2K-70/2011>.
63. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-106/2011“.
<http://eteismai.lt/byla/59072789280517/2K-106/2011>.
64. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-132/2011“.
<http://eteismai.lt/byla/87129844084056/2K-132/2011>.

65. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-158/2011“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=cee1491c-17a5-43cb-9875-bbff4e12661a>.
66. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-323/2011“.
<http://eteismai.lt/byla/9747695757880/2K-323/2011>.
67. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-47/2011“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c6deb00c-1f5d-4ee7-b13e-f7b3c28d5f15>.
68. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-361/2011“.
<http://eteismai.lt/byla/20196117522767/2K-361/2011>.
69. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-365/2011“.
<http://eteismai.lt/byla/85825519835986/2K-365/2011>.
70. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-477/2011“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bcecd7f4-3c4a-4a80-8f19-3573b06d22b8>.
71. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-70/2012“.
<http://eteismai.lt/byla/122338685162916/2K-70/2012>.
72. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. vasario 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-11/2012“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ea51a636-c34a-45ae-95da-09e47f750275>.
73. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-186/2012“.
<http://eteismai.lt/byla/45150773802158/2K-186/2012>.
74. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=814b49f0-2dd6-4422-8fcc-eeb2b0436488>.

75. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-433/2012.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=fcab9602-ec93-49af-b81b-1ebae34844ea>
76. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-499/2012“.
<http://eteismai.lt/byla/252331370028805/2K-499/2012>.
77. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-547/2012“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ce956ded-8876-423f-9f0c-16548a13a2da>.
78. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-676/2012“.
<http://eteismai.lt/byla/253762981843777/2K-676/2012>.
79. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-117/2013“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f169fffb-3948-47e7-a994-858b4b42f81f>;
80. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-286/2013“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1590007b-c935-4e08-933b-a8e4c45abc3c>.
81. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-6/2013“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=574eab9d-cbb2-4a35-bcb5-3e3d22ef83a1>.
82. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-348/2013“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5db3da24-f34f-4141-9f9e-66c674e7be05>.
83. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-519/2013“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3ab87d2f-09ae-4309-afb3-3a18d9328a26>.

84. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-165/2014“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bbffaf8f-f8a5-4d1d-b62e-b951f98b67a4>.
85. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-302/2014“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9bf91b71-1dbf-47fd-815e-f22abdeaaa08>.
86. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-397/2014“.
<http://eteismai.lt/byla/217333868221935/2K-397/2014>.
87. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-420/2014“.
<http://eteismai.lt/byla/78957959989697/2K-420/2014>.
88. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. lapkričio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-428/2014“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=de667d61-f02c-4cea-aca4-e2f30bf1d9e4>.
89. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gruodžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-536/2014“.
<http://eteismai.lt/byla/15862374424215/2K-536/2014>.
90. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138/2015“.
<http://eteismai.lt/byla/148386211638579/2K-138/2015>.
91. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-1-677/2015“.
<http://eteismai.lt/byla/179513634634354/2A-1-677/2015>.
92. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-2-699/2015“.
<http://eteismai.lt/byla/111052022751410/2A-2-699/2015>.
93. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-229-895/2015“.
<http://eteismai.lt/byla/214796953399118/2K-229-895/2015>.

94. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-4-699/2015“.
<http://eteismai.lt/byla/152719905530697/2A-7-4-699/2015>.
95. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-295-697/2015“.
<http://eteismai.lt/byla/182940164317379/2K-295-697/2015>.
96. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280-788/2015“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=fcaad391-2eae-48a5-b27a-e3b5cedc7eca>.
97. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-327-303/2015“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1c993ac0-58b0-41dc-95a0-c2c9660fa640>.
98. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-355-976/2015“.
<http://eteismai.lt/byla/94523115116480/2K-355-976/2015>.
99. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. lapkričio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-515-976/2015“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4e21de0a-6625-4f3d-8941-c27ccf57821c>.
100. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2015 m. gruodžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-8-697/2015“.
<http://eteismai.lt/byla/217397927404757/2A-7-8-697/2015>.
101. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-1-303/2016“.
<http://eteismai.lt/byla/216576007755730/2A-1-303/2016>.
102. „Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-9-693/2016“.
<http://eteismai.lt/byla/147985870712661/2K-9-693/2016>.
103. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-13-693/2016“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b4247f1f-0f47-41e5-b0a3-217e1f60c98c>.

104. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gegužės 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-139/2016“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=25c7937f-3b7c-4699-b0f9-576960e179a1>.
105. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-258-677/2016“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8aab1da0-247b-4860-8779-79c09dda94e8>.
106. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-408-139/2016“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ceba24f5-d9c7-4b02-b985-fa3c1c5c2c0c>.
107. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-448-303/2016“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=fdc9b5d6-5098-496e-b9e3-aec69c735f8c>.
108. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-390-895/2016“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=17646a73-7c73-49be-be69-d3dba9b60528>.
109. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-453-648/2016“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=48623765-192c-4195-b3ec-5144448a0899>.
110. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. sausio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-42-507/2017“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a6feecf5-4796-469e-8d4d-2925647f1202>.
111. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-19-942/2017“.
<http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ee7462b9-a525-44c8-9c36-e32c6f3ad23e>.
112. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-20-697/2017“.

- <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=40fa1279-d065-4944-b2b0-5bae77892640>.
113. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-4-895/2017“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=28808f6f-b86f-46bc-b783-eea3315cf680>.
114. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2017 m. gegužės 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-30-788/2017“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f9da8c5a-306d-4e85-979b-5dbe81020f2b>.
115. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. birželio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-118-222/2017“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f02e301f-b253-4b04-8089-17633f8255c1>.
116. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-180-976/2017“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=470c1889-5485-43ef-b5ee-4d30298df684>.
117. „Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1N-57“. <http://eteismai.lt/byla/44661021396163/1N-57>.
118. „Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. gegužės 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1N-69-150/2015“. <http://eteismai.lt/byla/262229794416902/1N-69-150/2015>.
119. „Kauno apygardos Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. birželio 5 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-333-397-2012“. <http://eteismai.lt/byla/11546820179938/1A-333-397-2012>.
120. „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. kovo 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-340-245/2016“. <http://eteismai.lt/byla/197568233774214/1S-340-245/2016>.
121. „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. spalio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-232-238/2016“. <http://eteismai.lt/byla/1965673856040/T-232-238/2016>.
122. „Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-41-238/2017“. <http://eteismai.lt/byla/148407673523536/T-41-238/2017>.

123. „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. birželio 16 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-500-380-2011“. <http://eteismai.lt/byla/137647728761624/1A-500-380-2011>.
124. „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-547-174/2013“. <http://eteismai.lt/byla/257903497865212/1S-547-174/2013>.
125. „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-464-360-2014“. <http://eteismai.lt/byla/202495312914451/1A-464-360-2014>).
126. „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. kovo 9 nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-95-361/2017“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b0c7649c-658e-485b-87d6-b54ca75456e8>.
127. „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. birželio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-79-380/2017“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0015a9d8-562d-4bcb-9067-0f4864cd6eaf>.
128. „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. rugsėjo 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-269-174/2016“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e1361d63-e143-4091-9bd3-44337090fcd7>.
129. „Klaipėdos apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2009 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-450-174-2009“. <http://eteismai.lt/byla/77748426491658/1A-450-174-2009>.
130. „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-27-145/2007“. <http://eteismai.lt/byla/53180485747052/1A-27-145-2007?word=evaldas%20gavėnas>.
131. „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-419-185/2011“. <http://eteismai.lt/byla/213871128724654/1A-419-185-2011>.
132. „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2011 m. rugpjūčio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-765-168/2011“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f1822226-ee84-444c-8385-d296df72dd2c>.

133. „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-780-337-2012“. <http://eteismai.lt/byla/184641684788613/1A-780-337-2012>.
134. „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. kovo 6 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-75-531/2017“. <http://eteismai.lt/byla/161653556591635/1A-75-531/2017>.
135. „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. rugsėjo 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-232-768/2017“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7f678bb3-3304-406a-9199-a10a1cdd672b>.
136. „Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. kovo 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-123-309/2012“. <http://eteismai.lt/byla/152488336415640/1A-123-309-2012>.
137. „Šiaulių apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-89-282/2015“. <http://eteismai.lt/byla/212767472201023/1A-89-282/2015>.
138. „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-134-303/2012“. <http://eteismai.lt/byla/275090372421584/1S-134-303/2012>.
139. „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. rugsėjo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-793-209-2012“. <http://eteismai.lt/byla/174474293945285/1A-793-209-2012>.
140. „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-249-843/2016“. <http://eteismai.lt/byla/87521191340839/1A-249-843/2016>.
141. „Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. liepos 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-437-870/2017“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ab7c5467-d773-421a-8b17-9639e73b33c7>.
142. „Raseinių rajono apylinkės teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. rugpjūčio 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-177-674/2017“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6f3a69e0-67d3-454a-95b1-6cb1281d243b>.

143. „Skuodo rajono apylinkės teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. sausio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-2-995/2016“. <http://eteismai.lt/byla/200136923347839/T-2-995/2016>.
144. „Vilniaus miesto apylinkės teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-85-818/2016“. <http://eteismai.lt/byla/96773295758792/T-85-818/2016>.
145. „Vilniaus miesto apylinkės teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. rugpjūčio 23 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1986-1053/2017“. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6fd969d2-5660-4805-9d07-db5c206373fb>.

4. Internetiniai šaltiniai

146. „Criminal Code of the Republic of Serbia“ (2005, amended 2012), <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/5>.
147. „Criminal Code of the Republic Poland“ (1997, English version), <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/10>.
148. „Maryland school aide sentenced to 100 years in prison after sexually abusing at least a dozen boys“, Fox News, žiūrėta 2017 m. spalio 12 d., <http://www.foxnews.com/us/2017/09/28/maryland-school-aide-sentenced-to-100-years-in-prison-after-sexually-abusing-at-least-dozen-boys.html>).
149. „The criminal law quarterly“ (February, 1968), 129, iš duomenų bazės: Heinonline, žiūrėta 2017 m. spalio 08 d., http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?men_tab=srchresults&handle=hein.journals/clwqrty10&id=145&size=2&collection=journals&terms=CONSECUTIVE%20SENTENCES|sentences|consecutive&termtype=phrase&set as cursor=0.
150. Goffette, Erin E. *Sovereignty in Sentencing: Concurrent and Consecutive Sentencing of a Defendant Subject to Simultaneous State and Federal Jurisdiction* (summer 2003), <http://scholar.valpo.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1297&context=vulr>.
151. James Westhead, „US 200-year porn sentence stands“, BBC News, Washington, žiūrėta 2017 m. spalio 12d. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/6399471.stm>.
152. Mickevičiūtė, Laura. „Kodėl laisvės atėmimas yra kraštutinė baudsmė korupcinio pobūdžio bylose“, žiūrėta 2017 m. spalio 18 d., <http://www.apeliacinis.lt/lt/naujienos/laura-mickeviciute-kodel-9d3h.html>.

153. *United States Sentencing Commission. Federal Sentencing Guidelines Manual* (2016),
<https://www.ussc.gov/guidelines/archive/2007-federal-sentencing-guidelines-manual>.

ANOTACIJA

Darbe analizuojama bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas pagal BK 63 straipsnį problematika. Išanalizavus teismų praktika buvo pastebėta, kad teismai dažnai netinkamai pritaiko minėtą straipsnį, ko pasekoje, yra pažeidžiamas teisingos bausmės principas. BK imperatyvas, numatytas 63 straipsnio 5 dalyje neleidžia tinkamai įvertinti tiek veikos, tiek asmens pavojingumo, teismui nėra palikta diskrecijos teisės pasirinkti kokį subendrinimo būdą taikyti konkrečiu atveju ir dėl to negali tinkamai individualizuoti bausmę ir paskirti teisingą bausmę. Dėl šios priežasties darbe buvo pateiktas pasiūlymas pakeisti šią įstatymo nuostatą. Taip pat, darbe buvo analizuojamas naujasis BK pakeitimas ir kokios jis turės įtakos teismų praktikoje. Šis pakeitimas padės užtikrinti bausmės tikslų įgyvendinimą, teisingos bausmės priėmimą bei neleis asmeniui pasijusti nebaudžiamam. Vis dėlto, su nauju BK pakeitimu negalima sutikti toje dalyje, kurioje teismai yra įpareigojami motyvuoti pridedamos bausmės dalies dydį. Šis pakeitimas pažeis ir BPK nuostatas, apsunkins teismų darbą, sumažės bylų nagrinėjimo greitumas bei efektyvumas.

Reikšminiai žodžiai: bausmių apėmimas, dalinis sudėjimas, visiškas sudėjimas, nuosprendžių sutaptis.

ANNOTATION

This paper explores the problem of imposition of a Penalty for the Commission of Several Criminal Acts under article 63 of Criminal Code. The analysis of the case law has shown that courts often incorrectly adapt the article, which, in consequence, violates the principle of the fair punishment. The BK imperative provided for in Article 63 (5) does not allow to assess the dangerousness of the act, and person, the court does not have the discretion to choose the right method of imposition of a combined sentence in a specific case and therefore cannot properly identify the sentence and impose the right punishment. For this reason was submitted a proposal was made to change this provision of the law. Also, there were analyzed the new BK amendment and how it will affect court practice. This amendment will help to ensure the implementation of the objectives of the punishment, the adoption of a just punishment and will not allow a person to feel unpunished. However, the new BK amendment cannot be accepted in the part where the courts are obliged to justify the amount of the attached sentence. This amendment will also violate the provisions of the BPK, will complicate the work of the courts, and reduce the speed and efficiency of the proceedings.

Key words: combined punishment, partial combining, complete combining, conviction overlapping.

Pilkaitė, D. Bausmės skyrimas už kelias nusikalstamas veikas pagal BK 63 straipsnį/ Baudžiamosios teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas Docentas dr. Tomas Girdenis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Baudžiamosios teisės ir proceso institutas, 2017. – 77 p.

SANTRAUKA

Darbe buvo analizuojamas bausmės skyrimas už kelias nusikalstamas veikas pagal BK 63 straipsnį. Darbe buvo siekiama ištirti bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas pagal BK 63 straipsnį reguliavimą, šio straipsnio atribojimo nuo BK 64 straipsnio problematiką, vyraujančią problematiką teismų praktikoje ir pateikti sprendimo būdus kaip vengti kylančių problemų. Pirmasis keliamas uždavinys buvo susijęs su bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas etapais. Išanalizavus teismų praktiką ir mokslo doktriną buvo pastebėta, kad jau pirmame bausmės skyrimo etape kyla tam tikrų problemų. Pritartina tų mokslininkų pozicijai, kurie nurodo, kad bausmės už atskiras nusikalstamas veikas reikia skirti izoliuotai, tačiau, tam, kad asmuo nepasijustų nebaudžiamas bei būtų užtikrinami bausmės tikslai, teismas turi bendrindamas bausmes atsižvelgti į visus galimus faktorius (pavyzdžiui, asmens pavojingumas, padarytų nusikalstamų veikų kiekis bei nusikalstamų veikų pobūdį), kurie padėtų paskirti teisingą bausmę. Antrajame bausmės skyrimo etape daugiausiai problemų kelia BK imperatyvas, numatytas 63 straipsnio 5 dalyje, kuris neleidžia tinkamai įvertinti tiek veikos, tiek asmens pavojingumo, teismui nėra palikta diskrecijos teisės pasirinkti kokį subendrinimo būdą taikys konkrečiu atveju ir dėl to negali tinkamai individualizuoti bausmę ir paskirti teisingą bausmę. Dėl šios priežasties buvo pasiūlytas šios dalies pakeitimas. Taip pat, darbe buvo analizuojamas naujasis BK pakeitimas ir kokios jis turės įtakos teismų praktikoje. Šis pakeitimas padės užtikrinti bausmės tikslų įgyvendinimą, teisingos bausmės priėmimą bei neleis asmeniui pasijusti nebaudžiamam. Vis dėlto, su nauju BP pakeitimu negalima sutikti toje dalyje, kurioje teismai yra įpareigojami motyvuoti pridedamos bausmės dalies dydį. Šis pakeitimas pažeis ir BPK nuostatas, apsunkins teismų darbą, sumažės bylų nagrinėjimo greitumas bei efektyvumas. Darbe taip pat buvo analizuojama nuosprendžių bendrinimo bei BK 63 ir 64 straipsnio atribojimo problematika. Teismai dažnai netinkamai atriboja BK 63 straipsnio 9 dalies ir 64 straipsnio nuostatas, ko pasekoje, bausmės yra subendrinamos netinkamai. Teismams kartais trūksta kruopštumo ir skrupulingumo, nes jie netinkamai identifikuoja veikų padarymo ir nuosprendžių priėmimo terminus laiko tiesėje. Be to, ne mažiau aktuali problema yra ir tada, kai asmuo padaro naują nusikalstamą veiką kai apkaltinamasis nuosprendis dar nėra įsiteisėjęs, tačiau pritartina teismų praktikai, kuri nurodo, kad vis dėlto reiktų vadovautis BK 64 straipsnio nuostatomis, bet svarbu pabrėžti, kad teismas privalo palaukti kol pirmasis nuosprendis įsiteisės.

Pilkaitė, D. Imposition of a Penalty for the Commission of Several Criminal Acts under article 63 of Criminal Code/ The Final Master's Thesis of Criminal Law. Supervisor: associate Dr. Tomas Girdenis. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Criminal Law and Procedure Institute, 2017. – 77 p.

SUMMARY

This paper explores imposition of a Penalty for the Commission of Several Criminal Acts under article 63 of Criminal Code. This paper was for investigate imposition of a Penalty for the Commission of Several Criminal Acts under article 63 of Criminal Code, this article isolate from article 64 problems, the prevailing problem in court practice and provide solutions to avoid emerging problems. The first task raised was related with the imposition of a Penalty for the Commission of Several Criminal Acts. Having analyzed the case law and the scientific doctrine, it was observed that first stage of the imposition of the sentence arise certain problems. It is necessary to support this position of scientists, which claims that, penalties for separate criminal offenses should be impose isolated, however, in order for a person not to feel unpunished and to ensure aims of the punishment, the court must take into account all possible factors (for example, the person's level of danger, the committed criminal deeds quantity and nature of criminal acts) that would help to impose a fair punishment. In the second stage of the sentence the most problematic issue is BK imperative provided for in Article 63 (5) does not allow assess dangerousness of the act, and person, the court does not have the discretion to choose the right method of imposition of a combined sentence in a specific case and therefore cannot properly identify the sentence and impose a fair punishment. For this reason was submitted a proposal was made to change this provision of the law. Also, was analyzed the new BK amendment and how it will affect court practice. This amendment will help to ensure the implementation of the objectives of the punishment, the adoption of a just punishment and will not allow a person to feel unpunished. However, the new BK amendment cannot be accepted in the part where the courts are obliged to justify the amount of the attached sentence. This amendment will also violate the provisions of the BPK, will complicate the work of the courts, and reduce the speed and efficiency of the proceedings. This paper also explores imposition of a combined sentence with sentences combined by an earlier judgment and the problem of the partitioning of Articles 63 and 64 of BK. The courts often do not correctly distinguish between the provisions of Article 63 (9) and Article 64 of the BK and therefore imposes an incorrect penalty. Courts sometimes lack the diligence and scrupulosity, as they do not properly identify the timing of taking offenses and adjudication of sentences in time. In addition, no less important problem is, then, when a person makes a new criminal offense and the conviction has not yet come to an end, however must be accepted with case law that it is nevertheless necessary to

follow the provisions of Article 64 of the BK, but it is important to emphasize that the court must wait until the first conviction becomes effective.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 - -
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

(*fakulteto / instituto, programos pavadinimas*)
Studentas (-ė) _____,
(*vardas, pavardė*)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

”_____“.

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbu metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(*parašas*)

(*vardas, pavardė*)